

Zhezu Kirisi Sentanra nda LUKI la yonlɔɔ Sewɛ wi nawa senrɛ

Ki Sentanra sewɛ ɲa Luki wila wi yonlɔɔ. Luki wila pye logotoɔ (Kolo 4.4). Wila pye Zhezu wi pitunɲɔ Pɔli wi sagafo wa wi tunɲɔ ki ni (2 Timo 4.11; File 24). Wila pinle Pɔli wi ni ma saa wi torogo wa Ɔromu ca. Sewɛɛle titonlombolo shyen Luki wì yonlɔɔ. Ki sewɛɛle shyen pe ni, nunɲba wi yen ki Sentanra sewɛ ɲa yɛɛn, wi yen na para we ni Zhezu Kirisi wi wogo na. Sewɛ sanɲa pe maa wi yiri «Zhezu wi pitunmbolo pe kapyegele.» Wila ki sewɛɛle shyen pe yonlɔɔ ma pe torogo lere wa kan, ki yaa pye ndɛɛ ki lerefɔ wila pye Ɔromu tara ti gboforonema wi legboɔ wa. Ki lerefɔ pàa pye naa yinri Tewofili, ko kɔɔ wo yen fo «Yɛnɲɛle li wɔnlɔ.» Luki wo jate wi sila Zhezu wi yan yenle ni, ɛɛn fo mbele pàa Zhezu wi yan, wila pe yewe yewige legerɛ ni gben, mɛɛ kaa jɛn maga sewɛ jɛɲɛ tiyɔɔn ɲa wi yonlɔɔ.

Laga ki Sentanra nda ti ni, Luki wi yen naga nari we na fo Zhezu wo wi yen dunruya lombonɔ woolo pe shɔfo. Wì pan mbe ɲa wi punɲɔ wi lagaja mboo sho (19.10), paa yege ɲga na wila ki yo Zashe wi kan we.

Luki wùu Sentanra ti peli ma para Zhan Batisi wo naa Zhezu pe sege ko senrɛ na (1-2). Kona, a wì sigi yo paa yege ɲga na Zhan Batisi wila

Zhezu wi Batize, konaa paa yege nga na Sotanla wila wi wa ma wele (3.1-4.13).

Ko pungo na, a Luki wì si para tunngo nga Zhezu wila pye wa Galile tara ki wogo na (4.14-9.50). Sentanra nda ti yen na para Yenɲele ca wunluwo pi wogo na, Zhezu wila ti yari wa Galile tara, ma yambala legere sagala. Wila nambala ke ma yiri shyen yeri ma yo pe pye wi ni. Wila pe tun, jango poro fun pe saga Sentanra ti yari, paa yambala pe sagala.

Ko pungo na, a Luki wì sigi yege naga paa yege nga na Zhezu wila kari wa Zheruzalemu ca (9.1-19.28) ki yeri. Wila nambala nafa taanri ma yiri ke ma yiri shyen wo, ma pe torogo shyenzhyen wa wi yee yege, wa lara nda wo jate wi mbaa toro ti ni. Zhezu wila yomiyegele legere wa mbe ta mbe leele pe naga Yenɲele li wogo ki ni.

Wa wi Sentanra ti kosaga yeri, Luki wi yen naga nari we na ma yo Zhezu wila gbɔn wa Zheruzalemu. Wama, Zhufuye teele paa ki kan Jromu tara gboforoneri Pilati wi na, ma yo wi ti pe Zhezu wi kan tiparaga na poo gbo. Wi gbongolo, ki pilige taanri wogo ki na, a Zhezu wì si yen ma yiri wa kunwo pi ni. A wì suu yee naga wi forogofenne pe na. Ko pungo na, a wì si yiri mee kari wa Yenɲele na (19.28-24.53).

Sewe wi yen ma koonlo yege nga na

Sewe wi lesaga senre 1.1-4

Zhan Batisi naa Zhezu pe sege konaa pe punwe sanga 1.5-2.52

Zhezu wi tunngo ki gbegelemε kala 3.1-4.13

Zhezu wi tunngo wa Galile tara 4.14-9.50

Zhezu wìla kari wa Zheruzalemu ca ki yeri
9.51-19.27

Zhezu wìla gbɔn wa Zheruzalemu ca 19.28-
21.38

Zhezu wi kunwɔ naa wi yenme ma yiri wa
kunwɔ pi ni 22.1-24.53

SEWE WI LESAGA SENRE

1.1-4

¹ Na wɔnlɔ Tewofili, kagala ngele kè pye laga we sɔgɔwɔ, lelegere laga ngbanga ma ke yɔnlɔgɔ.

² Mbele pàa ki kagala ke yan yenle ni, maga le wa ke lesaga ki na meɛ ke yege yo we kan, pàa ke yɔnlɔgɔ ma yala poro senyoro to ni. Ki tunngo kila kan poro yeri paa Yenhele senre ti yari.

³ Mi fun, a mì sigi kagala ke yewe jenge, maga le wa ke lesaga ki na, maga yan ki yen ma yɔn, mboro na legbɔɔ, mbe ke yɔnlɔgɔ mbe ke tanli ke yeɛ na ma kan.

⁴ Mìgi pye, jango pɔɔn naga kagala ngele ni, maga jen ma yo ke yen kaselege.

ZHAN BATISI NAA ZHEZU PE SEGE KONAA PE PUNWE SANGA

1.5-2.52

*Merege wà la Zhan Batisi wi sege
ki yari Zakari wi kan*

⁵ Sanga na ni Erɔdi wìla pye wunluwɔ wa Zhude tara ti go na, saraga wɔfɔ wà la pye wa pàa pye naa yinri Zakari. Pa wìla pye Abiya wi saraga wɔfenne ngbelege ko ni. Wi jɔ wìla pye

saraga wofenne toArɔn wo setirige pyɔ. Pàa pye naa yinri Elizabeti.

⁶ Pe ni fuun shyen pàa pye ma sin Yenɲele li yege na, na tanri na yala we Fɔ wi ngasegele naa wi kondɛgenɲele ke ni.

⁷ Eɛn fɔ, pyɔ wi sila pye pe yeri, katugu Elizabeti wi sila pye na siin. Pe shyenne pàa si lele makɔ.

⁸ Pilige ka, Zakari wila pye naa saraga wɔgotunɲo ki piin Yenɲele li yege na, katugu pa ki tunɲo kila gbɔn pe ngbelege ki na.

⁹ Mbe yala saraga wofenne pe kalɛge ki ni, a pè si pɛte gbɔn maa wɔ ma yo wi ye wa we Fɔ wi sherigo gbɔgo ki ni†wi wusuna nuwɔ taan wi sogo wi kan.

¹⁰ Sanga ɲa ni pàa pye na wusuna nuwɔ taan wi sori, janwa wi ni fuun wila pye wa funwa na, na Yenɲele yenri.

¹¹ Kona, a we Fɔ wi mɛrege wà suu yeɛ naga wa Zakari wi na. Wila pye ma yere wa wusuna nuwɔ taan saraga wɔsaga ki kalige keɛ ki na.

¹² Naa Zakari wila kaa mɛrege wi yan, a wi jatere wì si piri wi na, a wi nɛɛ fyɛ.

¹³ Eɛn fɔ, a mɛrege wì suu pye fɔ: «Maga ka fyɛ Zakari, katugu Yenɲele lɔɔn yenrewe pi logo. Ma jɔ Elizabeti wi yaa pinambyɔ se ma kan, maa mɛge ki taga Zhan.

¹⁴ Wi sege ki yaa ka nayinne gbɔɔ naa nandanwa kan ma yeri. Leleɛere yaa kaa yɔgɔri wi sege ki kala na.

† 1:9 1.9: Eki 30.7

¹⁵ Wi yaa ka pye legboɔ we Fɔ wi yege na. Wi se ka duven wɔ. Wi se si ka sinme welewe† wɔ. Mbege le le wi sepilige ki na, Yinnekpoyi li yaa ka ye wi ni mboo yin.

¹⁶ Wi yaa ti Izirayeli tara woolo pe gbɔɔ mbe kannga pe pan pe Fɔ Yenɲele li kɔrɔgɔ.

¹⁷ Wi yaa ka pye pitunɲɔ mbaa tanri Yenɲele li yege na Yinnekpoyi lo naa fannga ni, paa yege ɲga na Yenɲele yɔn senre yofɔEli wila pye, mbe ta mbe tanwa le teele poro naa pe piile pe sɔgɔwɔ. Mbele pɛ je Yenɲele li senyoro ti na, mbe tijinliwe kan pe yeri paa mbele pɛ sin pe woo pi yen; janngo mbe tara woolo pele gbegele mbe pe yaga we Fɔ wi kan.»

¹⁸ Eɛn fɔ, a Zakari wì si mɛrege wi pye fɔ: «Mi yaa ki jɛn mɛle mbe yo ki yen kaselege? Naa mi le mako, a na jɔ fun wì le we?»

¹⁹ A mɛrege wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Muwi mi yen Gabiriyeli we, mi ma pye le Yenɲele li tanla na tunngo piin li kan. Lilan tun ma yo mbe pan mbe para ma ni, mbege sentanra nda ti yo ma kan.

²⁰ Eɛn fɔ, mɛɛ taga na senyoro ti na, to nda ti yaa ti yeɛ yɔn fili ti yɔn filisanga wi na we; ki kala na, ma yaa kannga bombo, ma se ya para naa fɔ sa gbɔn pilige ɲga ki kagala ke yaa pye ki na.»

²¹ Ko sanga wo ni, janwa wila pye na Zakari wi singi. Kila pe pari, naa wila pye na mɔni wa sherigo gbɔgɔ ki ni we.

²² Naa wila kaa yiri, wi sila ya para leele pe ni naa. A wì si kacɛn wa pye keyɛn ni ma naga pe

† 1:15 1.15: Nɔmbu 6.3; Kiti 13.4-5

na. A pè sigi jɛn ma yo Yɛnɲɛlɛ làa yaara naga wi na wa shɛrigo gbɔgɔ ki ni. A wì si koro bombo.

²³ Naa Zakari wi tunɲo pyepiliye yila kaa kɔ wa shɛrigo gbɔgɔ ki ni, a wì si sɔngoro ma kari wi go.

²⁴ Naa ko sanga wo la kaa toro, a wi jɔ Elizabeti wì si kugbɔ lɛ, nɛɛ wi yɛɛ lara ma saa gbɔn fɔ yɛɲge kanɲurugo.

²⁵ Wìla pye naa yɛɛ piin fɔ: «Ŋga we Fɔ wì pye mala kan ki ŋga: <Wìlan yinriwɛ ta, kala na làa ti, a mi nɛɛ fɛrɛ taa leele pe sɔgɔwɔ, ma lo laga na na.> »

*Mɛrɛgɛ wà la Zhezú sege ki yo
ma Mari wi kan*

²⁶ Naa Elizabeti wi kugbɔ kila kaa ta yɛɲge kɔgɔlɔni, a Yɛnɲɛlɛ lì si mɛrɛgɛ Gabiriyeli wi torogo wa Galile tara, ca ka ni pege yinri Nazareti,

²⁷ wa sumboro naɲa mbajɛɛn ŋa pàa pye na yinri Mari wi yeri. Wìla pye naɲa ŋa pàa pye na yinri Zhozefu wi yeri wi katogo jɔ. Ko naɲa wo la pye wunlunaɲa Davidi wi setirige pyɔ.

²⁸ A mɛrɛgɛ wì si saa ye wa Mari wi kɔrɔgɔ ma suu pye fɔ: «Mila ma shari Mari, mboro ŋa Yɛnɲɛlɛ lì yinmɛ kan ma yeri we. We Fɔ wi yɛn ma ni!»

²⁹ A ki sɛnrɛ tì si Mari wi jatere wi piri wi na, a wi nɛɛ wi yɛɛ yewe ki sharaga koro wi ni.

³⁰ A mɛrɛgɛ wì suu pye fɔ: «Màga ka fyɛ Mari, katugu mà yinmɛ ta Yɛnɲɛlɛ li yeri.

³¹ Wele, ma yaa kugbɔ lɛ mbe pinambyɔ se, mboo mɛgɛ ki taga Zhezú.

³² Wi meɛɛ ki yaa ka gbogɔ, pe yaa kaa wi yinri Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na li Pinambyɔ. We Fɔ Yenɲele li yaa kaa tɛɛ wunluwɔ, paa yeɛɛ nga na làa wi tɛɛ Davidi wi tɛɛ wunluwɔ† we.

³³ Wi yaa kaa wi wunluwɔ pi piin Izirayeli tara woolo pe go na pilige pyew. Kosaga se ka pye wi wunluwɔ pi na.»

³⁴ A Mari wì si mɛɛɛ wi pye fɔ: «Ko wogo nga ko yaa pye mɛɛ, naa mi si naɲa kala jen we?»

³⁵ A mɛɛɛ wì suu pye fɔ: «Yinnekpoyi li yaa ka tigi ma na. Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na li yawa pi yaa ka tɔn ma na. Ko kì ti pyɔ ɲa ma yaa ka se, wi yaa ka pye kpoyi, paa wi yinri Yenɲele li Pinambyɔ.

³⁶ Wele, ma sefɔ jɛɛ Elizabeti we, wi lelewɛ po naa pi ni fuun, wi kugbɔ kì ta yenɲe kɔɔloni. Ma si yala, leele pàa yo wo woro wa mbe se fyew.

³⁷ Katugu kala la si ɲɔban Yenɲele li yeɛɛ na.»

³⁸ Kona, a Mari wì sho fɔ: «Mi yen we Fɔ wi tunmbyee. Yenɲele saga pye na kan, paa yeɛɛ nga na màga yo na kan we.» A mɛɛɛ wì si yiri le wi tanla, mɛɛ kari.

*Mari wila saa wi to seyɛnɛ
Elizabeti wi shari*

³⁹ Ki wagati nunɲba wi ni, a Mari wì si yiri le mɛɛ fyɛɛɛ ma kari ca ka ni, wa Zhude yanwira tara ti ni.

⁴⁰ Wì ka saa gbɔn wa, a wì si ye wa Zakari wi go, mɛɛ Elizabeti wi shari.

† 1:32 1.32: 2 Sami 7.17; Yuuro 132.11

41 Naa Elizabeti wila kaa Mari wi sharaga ki logo, a piyenle li si tigile tigile wa Elizabeti wi lara. A Yinnekpoyi li si ye wi ni maa yin.

42 A wi si gbele ngbanga ma yo fo: «Mari, Yenhele li duwaw ma na jeele pe sogowɔ. Pɔɔ na ma yaa se, wi yen duwaw pɔɔ.

43 Ambɔ wi mi, we Fo wi nɔ wii pan wilan shari?»

44 «Wele, mɔɔ sharaga ki logo sanga na ni, a piyenle li si tigile tigile wa na lara, nayinme pi kala na.

45 Ferewe yen ma woo, katugu nga ki yo ma kan ma yiri wa we Fo wi yeri, ma taga ki na ma yo ki yaa ki yee yɔn fili.»

*Mari wila pye na Yenhele
li kajenge ki yari*

46 Kona, a Mari wi sho fo:
«Mi yen na we Fo wi gbogo wa na kotogo na.

47 Na nawa pi yinngi we Shɔfo Yenhele li kala na;

48 katugu li yen na li kulojɔ na wuu yee tirige wi
kɔɔsi.

Ee, mbege le nala, sanga wi ni fuun woolo pe yaa
laga yuun mbe yo mi yen ferewe na;

49 katugu Yenhele na yawa pi ni fuun Fo, li
kagbɔgɔɔ pye na kan.

Li mege ki yen kpoyi.

50 Mbele paa fyɛ li yegɛ nali gbogo,†

li yaa la pe yinriwe taa fo sanga pyew.

51 Li yawa kagala pye li fannga keɛ ki ni.

Ɛɛn fo, mbele yee gbɔgɔwɔ ma pye wa pe kotogo
na, li ma poro jaraga.

† 1:50 1.50: Yuuro 103.17

52 Lì wunlumbolo pe laga wa pe wunluwo jɔnrɔ ti na,
 ɛɛn fɔ, mbele pè pe yɛɛ tirige, li poro mɛɛ to yirige.

53 Fungo yen mbele na, li yarijende lægere kan poro yeri, a pè ka ma tin.
 ɛɛn fɔ, li penjagbɔɔ fenne poro yaga paa kee kewara.

54 Lì Izirayeli woolo pe saga, poro mbele pe yen li tunmbyeele wele.

Lì nawa to mali kajɛŋɛ ki pye.†

55 Lìgi pye Abirahamu naa wi setirige piile pe kan fɔ sanga pyew,†
 paa yɛge ŋa na làa ki yɔn fɔlɔ kɔn we tɛɛye pe yeri we.»

56 A Mari wì si koro wa Elizabeti wi yeri paa yɛŋge taanri yen, ko punɔgo na, a wì si sɔngɔɔ wa pe ca.

Naja ŋa pàa pye na yinri Zhan Batisi wi sege ye

57 Naa Elizabeti wi sepilige kila kaa gbɔn, a wì si pinambyɔ se.

58 Naa wi ɛɛnyɛɛnɛ poro naa wi go woolo pe ni, pàa kaa ki logo ma yo we Fɔ wila wi yinriwɛ ta fɔ jɛŋɛ, a pe nɛɛ yɔgɔri wi ni ja.

59 Naa piyenɛ làa kaa ta pilige kɔlɔtaanri, a pè si pan mboo kenrekenre. Piyenɛ li to mɛge Zakari ko pàa pye na jaa mbe taga li na.

60 ɛɛn fɔ, a nɔfɔ wì sho fɔ: «Ayoo, pe yaa laa yinri: <Zhan.> »

† 1:54 1.52-54: Yuuro 98.3; Eza 41.8-9 † 1:55 1.55: Zhene 17.7; 22.18

⁶¹ A leele pè sho fɔ: «Ki Zhan mɛgɛ ɲga ka si woro wa ye sege ki ni!»

⁶² A pè si keyɛn wa pyɔ wi to wi yeri, mbe ta mbege jɛn paa yɛgɛ ɲga na wila jaa paa pyɔ wi yinri we.

⁶³ A Zakari wì si walaga yɛnri pe yeri, mɛɛ ki yɔnlɔgɔ wi na ma yo fɔ: «Wi mɛgɛ ki ɲga Zhan.» A ko si to pe yɔn na.

⁶⁴ Le ki yɔngɔlɔ nunɲba ke ni, a Zakari wi ɲgayinne li si sanga, a wì si ya na para naa fɔnɲgɔ. A wi nɛɛ Yɛnɲɛlɛ li sɔnni ɲgbanga.

⁶⁵ Ki kaa pye ma, a pe cɛnyɛɛnlɛ pe ni fuun pè si fyɛ. Wa Zhude yanwira tara ti ni fuun ti ni, a pe nɛɛ ki kagala ke yari wa na pe yɛɛ kaan.

⁶⁶ Mbele fuun pàa ki sɛnrɛ ti logo, pàa pye na jatere piin ti na, nɛɛ pe yɛɛ yewe na yuun fɔ: «Ki piyɛnlɛ na li yaa ka pye yinɲi lere cɛnlɛ ma?»

Katugu kaselege ko na, Yɛnɲɛlɛ li yawa pila pye li ni.

*Zakari wi Yɛnɲɛlɛ yɔn sɛnrɛ
yowo yuuro ni*

⁶⁷ A Yinnekpoyi li si ye piyɛnlɛ li to Zakari wi ni maa yin. A wi nɛɛ Yɛnɲɛlɛ li yɔn sɛnrɛ ti yuun na yuun fɔ:

⁶⁸ «Yaa we Fɔ, Izirayeli tara woolo pe Yɛnɲɛlɛ li sɔnni;

katugu li pan ma li woolo pe kɔrɔsi ma pe shɔ.

⁶⁹ *Lì Shɔfɔ fanɲga fɔ torogo we kan.*

Pa liuu yirige wa wunlunana Davidi, ɲa wila pye li tunmbyee wi setirige piile pe sɔgɔwɔ.†

† **1:69 1.69:** Yuuro 132.17; Eza 9.5-6

70 Làa ki wogo ki yo faa wa li yon senre yofenne
kpoyi pe yon.

71 Làa ki yon fɔɔ kɔn ma yo li yaa ka we shɔ we
mbenfenne poro naa we panrafenne pe kee.

72 Fɔ li yaa we teleye pe yinriwe ta,
mbe nawa to yon finliwe kpoyi mba làa le pi na.

73 Katugu làa wugu ma we tele Abirhamu wi kan†

74 ma yo li yaa we shɔ we mbenfenne pe kee,
mbe we kan waa tunngo piin li kan, waga kaa fyɛ;

75 janngo we pye kpoyi, we sin li yege na,
we yinwege piliye yi ni fuun yi ni.†

76 Mboro fun na pyɔ, pe yaa kaa ma yinri Yenhele
na yaara ti ni fuun ti go na li yon senre yofɔ;
katugu ma yaa ka keli we Fɔ wi yege mboo
kongolo ke gbegele wi kan.

77 Ma yaa wi woolo pe pye pege jen fɔ wi yaa ka
pe kapere ti kala yaga pe na,
mbe pe shɔ.

78 We Yenhele li yinriwe taga naa li kajenge ki
kala na,
li yaa ti naayeri yanwa†pi yiri we na paa lalaaga
ki yen;

79 janngo mbele pe yen ma cen wa wɔwɔ po naa
kunwɔ pi yinme pi ni, mbe yanwa yirige pe
kan,†

mbe we kan waa tanri wa yeyinnye konɔ li ni.»

† 1:73 1.73: Zhenɛ 22.16 † 1:75 1.75: Efe 4.24; Tite 2.14 † 1:78
1.78: Naayeri yanwa pi kɔrɔ wi yen na para Kirisi, Shɔfo wi
panga ko senre na; Nombu 24.17; Eza 9.2; 60.1; Mala 3.20. † 1:79
1.79: Mbele pe yen ma cen wa wɔwɔ po naa kunwɔ pi yinme pi
ni, poro pe yen mbele pè punngo ma laga Yenhele li na (Eza 9.1-2;
Mati 4.16).

⁸⁰ A pyɔ wi nɛɛ lee na kee, a wi kotogo ki nɛɛ cɛɛn wi na. Naa wɪla kaa yɛɛ to, a wɪ si saa cɛn wa gbinri wi ni fɔ ma saa gbɔn pilige nɔga wɪla kaa wi yɛɛ naga Izirayeli woolo pe na we.

2

*Zhezu wi sege
kɪla pye yɛɛ nɔga na ki nɔga
(Mati 1.18-25)*

¹ Ki wagati wi ni, a Sesari Ogusiti wɪ si konɔ kan ma yo pe Ɔromu tara woolo pe ni fuun pe jiri.

² Ki konɔbanɔga ko layi paa pye na pe jinri, ma yala Kirinusi wo wɪla pye gboforonɛri wa Siri tara ti go na.

³ Ki kala na, leele pe ni fuun paa pye na kee pe teele cara pe sa pe jiri.

⁴ A Zhozefu fun wɪ si yiri wa Nazareti ca, wa Galile tara, mɛɛ kari wa Zhude tara, wa Betilɛmu ca, ko nɔga paa wunlunaɔa Davidi wi se† wa we, mbe saa yɛɛ kan poo jiri, katugu wo fun pa wɪla yiri wa Davidi sege ki ni.

⁵ A wɪ si kari ma saa wi yɛɛ kan pɔo jiri wo naa Mari wi katogo jɔ wi ni. Ki sanga wi ni, Mari wɪla pye kugbo ni.

⁶ Ma pe ta wa Betilɛmu, a Mari wi sepilige kɪ si gbɔn.

⁷ A wɪ suu pinambyɔ konɔbanɔga wi se, mɛɛ piyenle li fo parisankɔnrɔ kɔnrɔ ni ma li sinɔge yaayoro kayaraga, katugu pe sila sinlesaga ta wa nambanmbala tugugo.

† 2:4 2.4: 1 Sami 17.12; Zhan 7.42

*Merεge wà la Zhezu sege ki yo
simbaala kōnrifenne pele kan*

⁸ Wa ki tara nunḡba ti ni, simbaala kōnrifenne pèle la pye wa. Pàa pye na wōnlōwō gbaanri pe yεε na yembinε, na pe simbaala pe kōrōsi wa yan.

⁹ Ma pe ta wa, a we Fō wi merεge wà si pan ma yere le pe tanla. A we Fō wi gbōgōwō yanwa pì si yin ma pe maga. A pè si fyε fō jεnḡε.

¹⁰ Εεν fō, a merεge wì si pe pye fō: «Yaga ka fyε, katugu m̀ pan mbe sentanra yo mbe ye kan, nda ti yaa nayinmε gbō kan ye tara woolo pe ni fuun pe yeri.

¹¹ Ti nda fō: <Nala yembinε na li ni, wa Davidi ca ki ni, pè Shōfō se wa ye kan. Wo wi yen Kirisi, we Fō we.>

¹² Kacεn ḡa wi yaa ti yee saa yan yoo jεn wowi ḡa: Na yaga ka sa gbōn, ye yaa piyenle la yan pèli fo parisankōnrō kōnrō ni ma li sinḡε yaayoro kayaraga.»

¹³ Le ki yōngōlō nunḡba ke ni, ma pe yaga le, a merεgeye pèle si yiri wa yenḡεle na naa legerε ma pan le kōḡbanḡa wi tanla. A pe nεε Yenḡεle li sonni na yuun fō:

¹⁴ «Gbōgōwō yen Yenḡεle woo, lo na li yen wa naayeri lara ti ni fuun ti go na.

Leele mbele pèli ndanla laga tara ti ni, lìli yeyinḡε ki kan pe yeri.»

*Simbaala kōnrifenne
pàa kari sa Zhezu wi yan*

¹⁵ Naa merεgeye pàa kaa yiri le simbaala kōnrifenne pe tanla mbe songōrō wa yenḡεle na,

a pe nɛɛ pe yɛɛ piin fɔ: «Yè pan we kari wa Betilɛmu, ki daga we sa nga kɪ pye ki yan yenlɛ ni, nga we Fɔ wi we pye wè jɛn we.»

¹⁶ A pè si fyɛɛɛ ma kari, mɛɛ saa Mari naa Zhozɛfu pe yan, naa piyenlɛ li ni, pèli sinŋge wa yaayoro kayaraga ki ni.

¹⁷ Naa pàa kaa li yan, a pe nɛɛ sɛnrɛ nda mɛrɛgɛ wɪla yo pe kan ki pyɔ wi kanŋgɔlɔ ti yɛgɛ yuun.

¹⁸ Mbele fuun pàa ki sɛnrɛ ti logo simbaala kɔnrifɛnnɛ pe yeri, tila pe pari.

¹⁹ Ɛɛn fɔ, a Mari wi nɛɛ ki kagala ke teri wa wi nawa na jatere piin ke na.

²⁰ Kona, a simbaala kɔnrifɛnnɛ pè si sɔngɔɔ wa pe yirisaga, na Yɛnŋɛɛ li gbogo nali sɔnni nga pàa logo ma yan ki kala na, katugu ki ni fuun kɪla pye paa yɛgɛ nga na mɛrɛgɛ wɪla ki yo ma pe kan we.

Pàa pyɔ wi mɛgɛ ki taga

²¹ Naa pyɔ wɪla kaa ta pilige kɔlɔtaanri, a kɪ si gbɔn poo kɛnrɛkɛnrɛ, a pè suu mɛgɛ ki taga Zhezɪ. Kɔ mɛgɛ kɔ mɛrɛgɛ wɪla pan ma kan na nɔfɔ wi fa kugbɔ ki lɛ.

Pàa Zhezɪ wi le Yɛnŋɛɛ kɛɛ wa shɛrigo gbɔgɔ ki ni

²² Naa pilige kɪla kaa gbɔn Zhozɛfu naa Mari pe pe yɛɛ pye kpoyi mbe yala Moyisi ŋgasele li ni, a pè si kari wa Zheruzalɛmu, mbe sa pyɔ wi le Yɛnŋɛɛ kɛɛ.

23 Pàa ko pye ma, katugu ki yen ma yonlogo wa we Fɔ wi lasiri sɛwɛ wi ni ma yo fɔ: «*Pinambyɔ kongbanna pyew wi daga poo le we Fɔ wi kɛɛ.*»†

24 A pè si saa saraga nga Yenɲɛle li lasiri wì naga ki wɔ fun. Ko yen *ketenɲele shyen, nakoma jendetuwaye shyen.*†

25 Wa Zheruzalemu, nana wà la pye wa, pàa pye naa yinri Simeyɔn. Wila pye ma sin na fyɛ Yenɲɛle li yeɲɛ, na ɲa wi yaa pan mbe Izirayeli woolo pe sho wi singi. Yinnekpoyi làa pye wi ni.

26 Làa ki naga wi na ma yo wi se ku na wii Kirisi wi yan gben, ɲa we Fɔ wi yaa torogo we.

27 Ki pilige ki ni, a Yinnekpoyi li si Simeyɔn wi yeɲɛ sin ma kari wi ni wa sherigo gbɔɔ ki ni. Naa Zhezu wi sevenne pàa kaa pan wi ni, mbe pan mbe ɲa lasiri wila naga ki yon fili wi na sanga ɲa ni,

28 a Simeyɔn wì si pyɔ wi sho maa yigi wa wi keyen yi ni, mɛɛ Yenɲɛle li sɔn ma yo fɔ:

29 «We Fɔ, ɲa màa yo ma yaa pye, kigi yeɲ yon fili yingo.

Ki kala na, mi ɲa ma tunmbyee, ma mbe ya mbanla le yeysinɲe na.

30 Katugu m̀̀̀ Shɔfo wi yan yenle ni,

31 ɲa mà kan lere pyew wi yeri we.

32 *Wo wi yen yanwa mba pi yaa ti cɛnɲɛle woolo pe ni fuun p̀̀̀̀̀ jɛn,*†

mbe gbɔɔwɔ kan Izirayeli, ma tara woolo pe yeri.»

† 2:23 2.23: Eki 13.2 † 2:24 2.24: Levi 12.8 † 2:32 2.32: Eza 42.6; 49.6

³³ Senre nda Simeyon wila pye na yuun Zhezu wi kanngolo tila Mari naa Zhozefu pe pari fo jenge.

³⁴ A Simeyon wi si duwaw pye pe kan, mee Zhezu wi no Mari wi pye fo: «Wele, Yennele ligi pyo na wi wo, jango Izirayeli woolo pe legere mbe pungo li na, konaa pe legere mbe sho fun. Wi yaa ka pye Yennele li tegere, nda leele pe yaa kaa kendige woo ti kala.

³⁵ Wi yaa ka ko pye ma, jango mbe lelegere jatere pye mboo yirige funwa na. Mboro wo na Mari, ki kayanga ki yaa ka gbogo ma na ndee paa ma koonlo tokobi ni.»

*Yennele yon senre yofa Anni
wi senre re*

³⁶ Yennele yon senre yofa jele wa la pye wa. Paa pye naa yinri Ani. Fanuweli sumborombyo lawi, ma yiri wa Azeri cenle li ni. Wila le fo jenge. Naa paa wi jayire pye wi sumborowo sanga wi ni, yele kolshyen wila pye wi polo wi ni, a nanja wi si ku maa yaga.

³⁷ A wi si koro nangunjo ma saa gbom fo yele nafa tijere ma yiri tijere. Wi sila pye na yinrigi wa sherigo gbogo ki ni. Een fo, wila pye na Yennele li gbogo yenge lege naa yennele yenrewe ni, sonlo naa yembin.

³⁸ Ki sanga nungba wi ni, ma Simeyon wi yaga wila para, a Ani wi si gbom wa pe na nee Yennele li shari. Mbele fuun paa pye naga singi Yennele li Zheruzalemu ca ki go sho, a wi nee para pe ni pyo wi senre na.

*Zhezu wi teele pàa songɔɔ
wa Nazareti*

³⁹ We Fɔ wi lasiri wila nga naga, naa Zhezu wi sevenne pàa kaa ki pye maga yɔn fili, a pè si songɔɔ wi ni wa Galile tara, wa Nazareti ca.

⁴⁰ A pyɔ wi nɛɛ lee na fannɔga taa na kee. Wila yin kajɛnmɛ pi ni. A Yɛnnɛlɛ lɛ si yinmɛ kan wi yeri.

*Zhezu wila ta yeɛ ke ma yiri shyɛn,
mɛɛ kari wi Paki fɛti
konɔbanna wi na
wa sherigo gbɔɔ ki ni*

⁴¹ Yeɛ pyew, Zhezu wi sevenne pàa pye na kee wa Zheruzalemu, wa Paki fɛti wi na.

⁴² Naa Zhezu wila kaa ta yeɛ ke ma yiri shyɛn, a pè si kari wi ni wa, ma yala fɛti wi kaleɛ ki ni.

⁴³ Naa fɛti wila kaa kɔ, a pè si songɔɔ. Ɛɛn fɔ, a pe pyɔ Zhezu wo si koro wa Zheruzalemu. Wi sevenne pe sila pye ki jɛnmɛ.

⁴⁴ Pàa pye naga jate ndɛɛ wi yɛn wa pe tangayɛnɛ pe ni. A pè si pilige nunɔba tangala tanga nɛɛ wi lagajaa wa pe woolo poro naa pe wennɛ pe sɔɔwɔ.

⁴⁵ Naa pàa kaa wi wele pe suu yan, a pè si songɔɔ wa Zheruzalemu naa lagajaa.

⁴⁶ Ki pilige taanri wogo ki na, a pè si saa wi yan wa sherigo gbɔɔ ki ni. Wila pye ma cɛn wa lasiri sɛwɛ jɛnfennɛ pe sɔɔwɔ, na nuru pe yeri konaa na pe yewe.

⁴⁷ Mbele fuun pàa pye le na nuru wi yeri, wi tijinliwɛ po naa wi sɛnrɛ nda wila pye na pe yɔn sogo tɪla pe pari.

⁴⁸ Naa wi sevenne pàa ka saa wi yan, a kì si pe pari. A Zhezu wi nɔ wì suu pye fɔ: «Na pyɔ, kì pye mɛɛ, a mà si ŋga ko pye we na yɛɛn? Mi naa ma to wi ni we jatere wì piri na we na, naa wè pye nɔɔ wele we.»

⁴⁹ A Zhezu wì sho fɔ: «Ki cɛn mɛɛ ye nɛɛ na lagajaa? Ye sigi jɛn mbe yo mi daga mbanla yɛɛ le na To Yɛnɛɛɛ li kagala ke ni wi le†?»

⁵⁰ Ɛɛn fɔ, sɛnrɛ nda wìla yo ma pe kan, pe sila ti kɔrɔ jɛn.

⁵¹ Kona, a Zhezu wì si pinɛ pe ni ma songɔrɔ wa Nazaretì. Wìla pye na pe gbogo. Wi nɔ wìla pye naga kagala ke teri wa wi nawa.

⁵² Zhezu wìla pye na lee na kee, a ka nɛɛ tari wi kajɛnmɛ pi na. A wi kala lì Yɛnɛɛɛ lo naa leele pe ndanla.

ZHEZU WI TUNŊGO KI GBEGELEME KALA

3

3.1–4.13

*Zhan Batisi wìla ki yari
ma yo Zhezu wìla paan*

(Mati 3.1-12; Maki 1.1-8; Zhan 1.19-28)

¹ Tiberi Sesari wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri kanɟurugo wolo li na, kila yala Pɔnsi Pilati wo wìla pye gboforonɛri Zhude tara ti go na. A Erɔdi wo cɛn Galile tara to go na. Erɔdi wi ndɔ Filipu wo la cɛn Iture naa Tirakoni tara to go na. A Lisaniya wo cɛn Abileni tara to go na.

† **2:49 2:49:** Zhan 4.34; 6.38

² Anne naa Kayifu poro pàa pye saraga wofenne teele wele. Ki sanga wi ni, a Yenñele li senre ti si gbɔn Zakari wi pinambyɔ Zhan wi na, maa ta wa gbinri† wi ni.

³ Ki kaa pye ma, a Zhan wi nɛɛ Zhuriden gbaan yɔn cara ti yanri, naga yari leele pe kan na pe piin fɔ: «Ye ye kapere ti jɛn, yeri yaga, ye ye yɛɛ kan pe ye batize. Pa Yenñele li yaa ye kapere ti kala yaga ye na.»

⁴ Ko la pye ma, paa yegɛ nga na ki yen ma yɔnlogɔ wa Yenñele yɔn senre yofɔEzayi wi sewe wi ni ma yo fɔ:

*Lere wa magala yen na yinrigi wa gbinri wi ni na
yuun fɔ:*

*Ye we Fɔ wi konɔ li gbegele,
yoo kombigile ke sinzin!*

⁵ *Yanwira gbunlundere ti ni fuun ti yaa ka yinyin.
Yanwira ti ni fuun konaa tinndiye pe ni fuun, ti
yaa ka yaari mbe yɔn yala.*

Konɔ kurusara ti yaa ka sinzin!

Lara nda si yɔn yala, ti yaa ka yɔn yala!

⁶ *Kona, Yenñele li yen na we shoo yegɛ nga na,
lere pyew wi yaa kaga yan.†*

⁷ Janwa wila pye na paan Zhan wi korogɔ wi ta wila pe batize. A Zhan wi nɛɛ pe piin fɔ: «Yoro mɛɛɛre pire nda yɛɛn, ambɔ wigi naga ye na ma yo ye mbe ya sho Yenñele li nangbanwa mba pila paan pi keɛ?

⁸ Eɛn fɔ, kapyere nda ti yaa ki naga mbe yo yè ye tangalomɔ pi kannga, yaa to piin. Yaga kaa ki yuun wa ye nawa po ni cɛ fɔ: «We tele yen

† 3:2 3.1-2: Luki 1.80 † 3:6 3.4-6: Eza 40.3-5

Abirahamu†» mbege yan ndεε kiti se ka kɔn ye na. Katugu mila ki yuun naga finligi ye kan fɔ ki sinndεεre nda yεεn, Yenŋεle li mbe ya mberi kannga ti pye Abirahamu wi setirige piile.

⁹ Pè gbɔnlɔgɔ ki le makɔ tire ti na mberi ninde ti kɔɔnlɔ mberi jaanri. Tige ŋga fuun ki woro na pire jende seni, pe yaa ki kɔɔnlɔ mbege wa wa kason mbege sogo†.»

¹⁰ Kona, a janwa wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingi we daga mbaa piin?»

¹¹ A wì si pe pye fɔ: «Deere shyen ka pye lere wa yeri, wi daga mbe nunɔba kan ka woro ŋa yeri wi yeri. Yaakara ka si pye ŋa yeri, wi daga mbege pye ma fun.»

¹² Ali nizara shɔfenne pèle la pan Zhan wi kɔrɔgɔ fun wi pe batize. A pè suu pye fɔ: «We Nagafɔ, yingi we daga mbaa piin?»

¹³ A Zhan wì si pe pye fɔ: «Yɔn ŋga pè naga ye na, yaga ka yaraga ka shɔ wa yeri mbe toro ko na.»

¹⁴ A sorodasheelee pèle suu yewe fun ma yo fɔ: «Woro fun, yingi we daga mbaa piin?» A wì si pe pye fɔ: «Yaga ka penjara shɔ lere yeri fannga na, nakoma mboo jε mbe yo wì kapege pye siri shɔ. Eεn fɔ, sara ŋa yaa taa wo mbe yala ye ni.»

¹⁵ Leele pàa pye na Kirisi wi panga ki singi, a pe ni fuun pe nεε pe yεε yewe wa pe nawa, na kaa pye Zhan wo ma wi yen Kirisi we.

¹⁶ A Zhan wì si pe ni fuun pe pye fɔ: «Mì wo ye batize tɔnmɔ ni, εεn fɔ, lere wa wa na paan, wo fannga ko wε mi wogo ko na. Mii daga yere

† 3:8 3.8: Zhan 8.39 † 3:9 3.9: Mati 7.9

mbe fɔli mboo sawira manda ti sangala.† Wo wi yaa ka ye batize Yinnɛkpoyi lo naa kasɔn† ni.

17 Wi teli wi yen wi kɛɛ. Wi yaa ka shɔlɔ ke fɛ mbe ke fooro ti wɔ ti ye jɛnɛɛ wi ni, mbe si jɛnɛɛ wi gbogolo mboo le wa wi bondo wi ni. Ɛɛn fɔ, wi yaa fooro to sogo wa kasɔn ɲga ki se ka figi fyew ko ni.»

18 Zhan wila pye na leele pe nari kagala lɛgɛɛ kele yɛgɛ ni ma naa, ma ta na Yenɲɛɛ li Sentanra ti yari pe kan.

19 Zhan wila pye na gboforonɛri Erɔdi wi yɛgɛ sɛnɛɛ yuun, katugu Erɔdi wila wi ndɔ jɔ Erodiyadi wi shɔ wi yeri maa tɛgɛ, ma nuru naa ma kapere lɛgɛɛ ta yɛgɛ pye.

20 A wì si nuru naa ma ka taga wi kapere ti na, ma Zhan wi le kaso.

*Zhan wila Zhezu wi batize
(Mati 3.13-17; Maki 1.9-11)*

21 Naa leele pe ni fuun pàa kaa batize ma kɔ, a Zhezu fun wì si batize. Naa wila kaa na Yenɲɛɛ li yenri sanga ɲa ni, a naayeri wì si yɛngɛ.

22 A Yinnɛkpoyi lì si tigi wi na wire cɛnlɔmɔ ni paa ketenɛ yen. A magala là si yiri wa yenɲɛɛ na ma yo fɔ: «Mboro ma yen na Pinambyɔ ɲa wìlan ndanla jɛngɛ we. Ma kala lilan ndanla fɔ jɛngɛ.»

*Zhezu tɛɛɛye pe mɛɛɛ ti nda
(Mati 1.1-17)*

† **3:16 3.16:** Katugu wi go kologo ki pyege na. † **3:16 3.16:** Mbe batize kasɔn ni: Ki kɔrɔ wi mbe ya pye Yenɲɛɛ li kiti kongɔ ko (Luki 3.17; 1 Koren 3.13).

²³ Sanga ɲa ni Zhezu wila wi tunɲgo ki le, wila ta paa yeɛ nafa ma yiri ke yen. Leele paa pye naa jate paa Zhozufu pyo yen. Zhozufu wo to wo lawi ɲa Eli.

²⁴ Eli to wo lawi ɲa Matati. Matati to wo lawi ɲa Levi. Levi to wo lawi ɲa Melishi. Melishi to wo lawi ɲa Zhanayi. Zhanayi to wo lawi ɲa Zhozufu.

²⁵ Zhozufu to wo lawi ɲa Matatiyasi. Matatiyasi to wo lawi ɲa Amosi. Amosi to wo lawi ɲa Nahumu. Nahumu to wo lawi ɲa Esili. Esili to wo lawi ɲa Nanɲayi.

²⁶ Nanɲayi to wo lawi ɲa Maati. Maati to wo lawi ɲa Matatiyasi. Matatiyasi to wo lawi ɲa Semeyi. Semeyi to wo lawi ɲa Zhozeki. Zhozeki to wo lawi ɲa Zhoda.

²⁷ Zhoda to wo lawi ɲa Zhouwana. Zhouwana to wo lawi ɲa Ereza. Ereza to wo lawi ɲa Zorobabeli. Zorobabeli to wo lawi ɲa Salaceli. Salaceli to wo lawi ɲa Neri.

²⁸ Neri to wo lawi ɲa Melishi. Melishi to wo lawi ɲa Adi. Adi to wo lawi ɲa Kosamu. Kosamu to wo lawi ɲa Elimadan. Elimadan to wo lawi ɲa Eri.

²⁹ Eri to wo lawi ɲa Zhezu. Zhezu to wo lawi ɲa Eliyezeri. Eliyezeri to wo lawi ɲa Zhorimu. Zhorimu to wo lawi ɲa Matati. Matati to wo lawi ɲa Levi.

³⁰ Levi to wo lawi ɲa Simeyɔn. Simeyɔn to wo lawi ɲa Zhuda. Zhuda to wo lawi ɲa Zhozufu. Zhozufu to wo lawi ɲa Zhonamu. Zhonamu to wo lawi ɲa Eliyakimu.

³¹ Eliyakimu to wo lawi ɲa Meleya. Meleya to

wo lawi ɲa Mena. Mena to wo lawi ɲa Matata. Matata to wo lawi ɲa Natan. Natan to wo lawi ɲa Davidi.

³² Davidi to wo lawi ɲa Izayi. Izayi to wo lawi ɲa Zhobedi. Zhobedi to wo lawi ɲa Bowazi. Bowazi to wo lawi ɲa Salimo. Salimo to wo lawi ɲa Naaso.

³³ Naaso to wo lawi ɲa Aminadabu. Aminadabu to wo lawi ɲa Adime. Adime to wo lawi ɲa Arini. Arini to wo lawi ɲa Esiron. Esiron to wo lawi ɲa Faresi. Faresi to wo lawi ɲa Zhuda.

³⁴ Zhuda to wo lawi ɲa Zhakobu. Zhakobu to wo lawi ɲa Izaki. Izaki to wo lawi ɲa Abirhamu. Abirhamu to wo lawi ɲa Tara. Tara to wo lawi ɲa Nakori.

³⁵ Nakori to wo lawi ɲa Seruki. Seruki to wo lawi ɲa Arago. Arago to wo lawi ɲa Faleki. Faleki to wo lawi ɲa Heberi. Heberi to wo lawi ɲa Sala.

³⁶ Sala to wo lawi ɲa Kayinamu. Kayinamu to wo lawi ɲa Arifazadi. Arifazadi to wo lawi ɲa Semu. Semu to wo lawi ɲa Nowe. Nowe to wo lawi ɲa Lameki.

³⁷ Lameki to wo lawi ɲa Matusala. Matusala to wo lawi ɲa Enoki. Enoki to wo lawi ɲa Zharedi. Zharedi to wo lawi ɲa Maleleyeli. Maleleyeli to wo lawi ɲa Kayina.

³⁸ Kayina to wo lawi ɲa Enosi. Enosi to wo lawi ɲa Seti. Seti to wo lawi ɲa Adama. Adama to wo lawi ɲa Yennele le.

4

Sotanla wila Zhezu wi wa

ma wele mboo le kapege
(Mati 4.1-11; Maki 1.12-13)

¹ Naa Yinnekpoyi làa kaa Zhezu wi yin, a wì si yiri wa Zhuriden gbaan wi tanla ma songoro. A Yinnekpoyi li suu yege sin ma kari wi ni wa gbinri wi ni.

² A Sotanla wì si saa naa wa ma wele mboo le kapege, ma saa ta fɔ piliye nafa shyen. Ki piliye yi ni, Zhezu wi sila yaraga ka ka. Naa ko piliye yo la kaa toro, a fungo suu yigi.

³ Kona, a Sotanla wì suu pye fɔ: «Na kaa pye ma yen Yenɲele li Pinambyɔ, ki yo ki sinndelege nga ki kan ki kannga buru».

⁴ A Zhezu wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Ki yen ma yonlogo wa Yenɲele senre sewe wi ni ma yo fɔ: <Yaakara to ce se ya mbe senwee wi baro.> »

⁵ Kona, a Sotanla wì suu le ma kari wa naayeri, mee dunruya wunluwo pi ni fuun pi naga wi na le ki yonlo nungba li ni,

⁶ mee wi pye fɔ: «Mi yaa ki fannga nga konaa ki wunluwo mba pi gbogowo pi ni fuun pi kan† ma yeri, ti pye ma woro; katugu to ti ni fuun nda to kan mi yeri. Mi kaa jaa mberi kan lere na fuun yeri, mbe ya mberi kan wi yeri.

⁷ Na maga kannguuro kan na jegele mbanla gbogo, ti ni fuun ti yaa pye ma woro.»

⁸ A Zhezu wì suu pye fɔ: «Ki yen ma yonlogo wa Yenɲele senre sewe wi ni ma yo fɔ: <Ta ma Fɔ Yenɲele li gbogo, maa tunngo piin lo nungba kan.> »†

† 4:6 4:6: Zhan 12.31; 14.30; 1 Zhan 5.19 † 4:8 4:8: Dete 6.13

⁹ A Sotanla wì si kari wi ni naa wa Zheruzalemu, ma saa wi tɛɛ wa sherigo gbɔɔ ki namunjo wi na, ma suu pye fɔ: «Na kaa pye ma yen Yɛnɛɛ li Pinambyɔ, yew ma kan wa tara;

¹⁰ katugu Yɛnɛɛ sɛnrɛ sɛwɛ wila ki yuun ma yo fɔ: *«Yɛnɛɛ li yaa konɔ kan li mɛrɛɛye pe yeri pɔɔn tɔɔ.»*

¹¹ Ki si yen ma yɔnlɔɔ naa fɔ: *«Pe yaa ma tɔɔ wa pe keyɛn yi ni, jango maga kɔɔn tɔlɔɔ ki kurugo sinndɛɛɛ ka na.»* †

¹² A Zhezu wì suu pye fɔ: «Yɛnɛɛ sɛnrɛ sɛwɛ wi yen naga yuun ma yo: *«Maga ka ma Fɔ Yɛnɛɛ li wa mbe wele.»* †

¹³ Naa Sotanla wila kaa Zhezu wi wa ma wele wamawelewe pi cɛnlɛ pyew pi na ma saa kɔ, a wì suu yaga le mɛɛ kari, nɛɛ wi singi pilifɔnɔɔ na.

ZHEZU WI TUNŊO WA GALILE TARA

4.14-9.50

*Zhezu wila wi tunŋo ki ɛ
wa Galile tara*

(Mati 4.12-17; Maki 1.14-15)

¹⁴ Ko punɔ na, a Zhezu wì si sɔngɔɔ wa Galile tara, Yinnekpoyi li yawa pila pye wi ni. A wi mɛɛ kì si yiri wa ki tara ti lagapyew ki ni.

¹⁵ Wila pye na leele pe nari Yɛnɛɛ sɛnrɛ ti ni wa shɛriyinrɛ ti ni, a leele pe ni fuun paa wi sonni.

† **4:11 4.10-11:** Yuuro 91.11-12 † **4:12 4.12:** Dete 6.16

*Nazarēti ca fenne pàa je
Zhezu wi na*

(Mati 13.53-58; Maki 6.1-6)

¹⁶ A Zhezu wì si kari wa Nazarēti, pa pàa wi koro wa, a wì saa gbɔn lere. Naa cɛnpilige kila kaa gbɔn, a wì si saa ye wa shɛrigo ki ni paa yɛgɛ n̄ga na wila pye naga piin faa we. A wì si yiri ma yere mbe Yɛn̄ɛle sɛnrɛ ti kara leele pe kan. ¹⁷ A pè si Yɛn̄ɛle yɔn sɛnrɛ yofɔEzayi wì sɛwɛ wi lɛ maa le wì kɛɛ. A wì suu yɛngɛ mɛɛ laga ka yan, ki yɛn ma yɔnlogɔ wa ma yo fɔ:

¹⁸ *We Fɔ wi Yinnɛ li yɛn na ni.*

Wìlan wɔ mbaa Sentanra ti yuun fyɔnwɔ fenne pe kan.

Wìlan tun ma yo mbaa ki yari kasopiile pe kan fɔ pe yaa ka pe wa,

*mbaa ki yari fyɔɔnlɔ pe kan fɔ pe yaa kaa yaan,
mbe mbele leele pe yɛn na jɔlɔ pe shɔ mbe pe wɔ
wa jɔlogɔ ki ni,*

¹⁹ *mbaa we Fɔ wi kajɛngɛ pyeyɛle li wogo ki yari.†*

²⁰ Ko pun̄go na, a Zhezu wì si sɛwɛ wi tɔn maa kan shɛrigo tunmbyee wi yeri mɛɛ cɛn. Mbele fuun pàa pye wa shɛrigo ki ni, a pè si pe yɛngɛle ke kan wì na naa wele.

²¹ A wi nɛɛ pe piin fɔ: «Yɛn̄ɛle sɛnrɛ sɛwɛ wi sɛnrɛ nda mì kara yè logo, tiri yɛɛ yɔn fili nala.»

²² Pe ni fuun pàa pye naa mɛtanga yinri, sɛnjɛndɛ nda tìla yiri wa wi yɔn tìla pe pari. A pe nɛɛ yuun fɔ: «Zhozefu† pinambyɔ wo ma n̄a yɛɛn?»

† **4:19 4:19:** Eza 61.1-2 † **4:22 4:22:** Mati 13.55; Maki 6.3; Zhan 6.42

23 A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ki yen kaselege fɔ ye yaa kaga yomiyɛɛ na li wa na kala na, mbe yo fɔ: <Mboro ɲa wɛɛ pyefɔ, ma yɛɛ sagala ye!> Ye yaa si kaga yo naa mbe yo fɔ: <Kagala ɲege mà pye wa Kapɛrinawu† wè logo, ke yɔngɔ pye fun laga ma ca ki ni!> »

24 A wì si pe pye naa fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, ko Yenɲele yɔn sɛnɛ yofɔ woro wa, ɲa wì ca† woolo pe maa yigi jɛɲɛ.

25 Mi nɛɛ ki yuun naga finligi ye kan, ki yen kaselege fɔ Eli sanga wi na, nanɲunjaala pàa pye ma lɛɛ laga Izirayeli tara, sanga ɲa ni tisaga kila yere yɛɛ taanri naa yɛɲɛ kɔgɔlɔni. A funɲo gbɔgɔ kì to laga tara ti ni.

26 Ma si yala, *Yenɲele li sila Eli wi tun poro wa kpe yeri wi sa pe saga; ɛɛn fɔ, làa wi tun nanɲunɲo nunɲba yeri cɛ, wa Sarepita ca, wa Sidon tara, ma yo wi saa saga.†*

27 Yenɲele yɔn sɛnɛ yofɔ Elize sanga wi na fun, yayɛnwɛ fɛnnɛ pàa lɛɛ laga Izirayeli tara. Ma si yala, poro wa kpe sila sagala. ɛɛn fɔ, ndɛɛ Siri tara fɛnnɛ naɲa ɲa pàa pye na yinri Naama† wo nunɲba wìla sagala.»

28 Mbele fuun pàa pye wa sherigo ki ni, naa pàa kaa ki sɛnɛ ti logo Zhezu wì yeri, a pè si nawa ɲɲban fɔ jɛɲɛ.

29 A pè si yiri, mɛɛ wi tilele ma yiri wi ni wa ca nawa. Pe ca kila pye ma kan yanwiga ɲga na, a

† 4:23 4.23: Mati 11.23 † 4:24 4.24: Mati 13.57; Zhan 4.44

† 4:26 4.26: 1 Wunlu 17.9 † 4:27 4.27: Naama wila taga Yenɲele li na, ko kì ti wila sagala; 2 Wunlu 5.14.

pè si kari wi ni wa ki go na, jaŋgo mboo wɔnrɔgo mboo wa wa yanwiga titege ki ni.

³⁰ Εεν ƒɔ, a Zhezu wì si toro wa pe sɔgɔwɔ, mɛɛ kari†.

*Zhezu wila yinne tipele ƒɔ
wa sagala
(Maki 1.21-28)*

³¹ Ko punɔgo na, a Zhezu wì si kari wa Galile tara, wa Kaperinawu ca, mɛɛ saa na leele pe nari Yenɲele senre ti ni wa sherigo ki ni cɛnpiliye yi ni.

³² Wi Yenɲele senre nagalɔmɔ pila pe pari, katugu wila pye na para fanɲga ni.

³³ Ki cɛnpilige ka ni, naɲa wà la pye wa sherigo ki ni, yinne tipele la pye wi ni. A wo si gbele ŋgbanga ma yo ƒɔ:

³⁴ «Iye! Yiŋgi ki yen woro naa mboro sɔgɔwɔ Nazareti ca fenne Zhezu! Ma pan mbe we tongo wi le? Lere ɲa wi mboro, mòɔ jen. Ma yen Yenɲele li Lere kpoyi!»

³⁵ A Zhezu wì si gbanla ki yinne tipele li na, ma li pye ƒɔ: «Pyeri wa, ma wɔ ki naɲa ɲa wi ni!»

A yinne tipele li si naɲa wi jan le tara leele pe ni fuun pe yege na, mɛɛ wɔ wi ni. Εεν ƒɔ, li sila kapege pye wi na.

³⁶ A leele pe ni fuun pe nee kawa, nee pe yee yewe na yuun ƒɔ: «Iye, yiŋgi senre ri nda to yeen? Ki naɲa ɲa wila para fanɲga naa yawa ni yinne tipegele ke ni, a kaa woo leele pe ni.»

³⁷ A Zhezu wi mege kì si yiri wa ki tara ti ni fuun ti ni.

† 4:30 4:30: Zhan 7.30; 8.59; 10.39

*Zhezu wìla yambala legerε sagala
(Mati 8.14-17; Maki 1.29-34,35-39)*

³⁸ Naa pàa kaa yiri wa shεrigo ki ni, a Zhezu wì si kari wa Simo wi go. Ki sanga wi ni, Simo wi jo no wo wìla pye na jolo witiwεrεwε ni. A pè suu yenri ma yo wuu sagala.

³⁹ A Zhezu wì si fōli wa jεle wi go kεε ki yeri, mεε para ηgbanga witiwεrεwε pi na. A witiwεrεwε pi si kō. A jεle wì si yiri le ki yongolo nunḡba ke ni, nεε pe kala yongō.

⁴⁰ Naa yonlo kila kaa to, mbele fuun yambala la pye pe yeri na jolo yama cenle legerε ni, a pè pe le ma pan pe ni Zhezu wi korogō. A wì si kεε taga pe ni fuun nunḡba nunḡba pe na ma pe sagala.

⁴¹ Yinne tipegele la wō lelegerε ni na gbele ηgbanga na yuun fō: «Ma yen Yenḡεle li Pinambyo!» A Zhezu wì si para ke na ηgbanga, wi sila yenle kaa para, katugu kàa ki jεn ma yo wo wi yen Kirisi we.

⁴² Naa laga kila kaa laga, a Zhezu wì si yiri wa ca mεε kari wa yan, wa laga ηga lere sila pye we. A janwa wì si yiri naa lagajaa. Naa pàa ka saa gbōn wa wi na, a pe nεε jaa wi koro wa pe ni, jango wiga ka kari mbe pe yaga.

⁴³ Εεn fō, a Zhezu wì sho fō: «Mi daga mbe Yenḡεle li wunluwō Sentanra ti yari wa cara sannda ti ni fun; katugu ko kala li Yenḡεle lilan tun.»

⁴⁴ A wi nεε Yenḡεle senre ti yuun wa Zhude tara sheriynre ti ni.

5

*Zhezu wila wi fɔrɔgɔfenne
konɔbanmbala pe yeri*

(Mati 4.18-22; Maki 1.16-20)

¹ Pilige ka, Zhezu wila pye wa Zhenezareti logbɔgɔ† yɔn ki na, a janwa gbɔlɔ là si saa gbogolo maa maga, naa jiiire lagapyew mbe ta mbe Yenɲele senre ti logo wi yeri.

² A wì si tɔnmɔkɔrɔ shyen yan wa logbɔgɔ ki yɔn na. Nɔbanra wɔfenne pàa tigi ma yiri wa ti ni, na pe mere ti jogo.

³ A Zhezu wì si ye wa ki tɔnmɔkɔrɔ nunɔba ni, Simɔ wogo layi. A wì si Simɔ wi yenri ma yo wi kɔrɔ ki piri wi ni wigi lali jenri logɔ konɔgo ki ni. A Zhezu wì si cen wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni nee leele pe nari Yenɲele senre ti ni.

⁴ Naa wila kaa para ma saa kɔ, a wì si Simɔ wi pye fɔ: «Simɔ, tɔnmɔkɔrɔ ki piri ma kari ki ni tɔnmɔ pi latijugo ka ni. Mboro naa ma pinleyeenle pe ni, ye ye mere ti wa wa tɔnmɔ ye nɔbanra ta wɔ!»

⁵ A Simɔ wì suu pye fɔ: «Na To, wè tunɔgo pye ma saa laga ki laga, wee yaraga yigi. Een fɔ, ma senre to kala na, mi yaa mere ti wa wa tɔnmɔ.»

⁶ Naa pàa kaa ko pye ma, a pè si nɔbanra legere ta yigi, fɔ a pe mere tila kɔɔnlɔ.

⁷ A pè si kee wa pe tunɔgo pyeyeenle pele yeri, poro la pye tɔnmɔkɔrɔ ka ni fun, ma yo pe pan pe saga pe na. A poro si pan. A pè si tɔnmɔkɔrɔ

† 5:1 5.1: Zhenezareti logbɔgɔ ko nunɔba ko pe maa yinri Galile logbɔgɔ; Maki 6.53.

ti shyen ti yinyin ngbanra ti ni, fɔ a tila jaa mbe liwi wa tɔnmɔ.

⁸ Naa Simɔ Pyeri, wɪla kaa ki yan ma, a wì si kannguuro kan Zhezu wi jegele ma sho fɔ: «We Fɔ, mii daga ma yere na tanla, katugu mi yen kapege pyefɔ!»

⁹ Simɔ wo naa mbele pàa pye wi ni, pàa pye na kawa ngbanra lɛgɛɛ nda pàa yigi ti kala na,

¹⁰ konaa Zebede wi pinambiile Zhaki naa Zhan pe ni. Poro mbele pàa pye Simɔ wi pinlɛyɛɛnlɛ wele. A Zhezu wì si Simɔ wi pye fɔ: «Ma kaa fyɛ! Mbege lɛ nala wo na, ma yaa pye leele lagajafɔ.»

¹¹ Kona, a pè si pan pe tɔnmɔkɔɔɔɔ ti ni le lɔgbɔɔ ki kɔŋgo na, mɛɛ pe yaara ti ni fuun ti yaga le, mɛɛ taga Zhezu wi na.

*Zhezu wɪla yayɛnwɛ fɔ wa sagala
(Mati 8.1-4; Maki 1.40-45)*

¹² Pilige ka, ma Zhezu wi ta ca ka ni, naŋa wà si kɔn ma yiri wi na, yayɛnwɛ la pye wi wire ti lagapyew ki na. Naa wɪla kaa Zhezu wi yan, a wì si to maa yɛgɛ ki jɪile le tara, mɛɛ Zhezu wi yenri ma yo fɔ: «We Fɔ, na kaa pye maa ki jaa, ma mbe ya mbanla sagala kpoyi!»

¹³ A Zhezu wì suu kɛɛ ki sanga ma jiri wi na, ma suu pye fɔ: «Mila ki jaa, sagala kpoyi!» Le ki yɔngɔlɔ nunɔgba ke ni, a wi yayɛnwɛ pì si kɔ.

¹⁴ A Zhezu wì sigi yo maga ngban wi ni, ma yo fɔ: «Maga kaga yo mbe lere kan dɛ. Ɛɛn fɔ, kari ma sɔɔn yɛɛ naga saraga wɔfɔ wi na, paa yɛgɛ nga na ma yen we. Saraga nga sɛnrɛ Moyisi wɪla

yo†, maga wɔ, maga naga leele pe ni fuun pe na fo mà sagala kpoyi!»

¹⁵ A Zhezu wi meɛ ki neɛ yinrigi naa na seregi. A lelegere neɛ paan wi kɔrɔgɔ na gbogolo wi tanla mbaa nuru wi yeri, wi ta wila pe yama pi koo.

¹⁶ Έεν fo, wagati legere na, wi ma yiri le pe tanla ma kari wi ye wa laga nga lere na pye we, mbe sa Yenɲele yenri.

Zhezu wila murugu wa sagala

(Mati 9.1-8; Maki 2.1-12)

¹⁷ Pilige ka, Zhezu wila pye na leele pe nari Yenɲele senre ti ni. Fariziye poro naa lasiri sewe jenfenne pèle la pye ma cen wa wi tanla. Pa paa yiri wa Galile tara cara to naa Zhude tara cara naa Zheruzalemu ca ki ni ma pan. We Fo wi yawa pila pye Zhezu wi ni, a wila yambala pe sagala.

¹⁸ Ye wele, a leele pèle si pan murugu wa ni, wila pye ma sinle sinleyaraga na. A pe neɛ ki jaa mboo lenge wa go, mbe ta mboo tege le Zhezu wi yege sɔgɔwɔ.

¹⁹ Έεν fo, janwa wi kala na, pe sila pyelomo ta mboo lenge wa go. Kì kaa pye ma, a pè si lugu wi ni wa go ki naayeri, ma laga ka yenge, meɛ wi tirige wa ki fogo ki ni wa go nawa, wi sinleyaraga ki na le Zhezu wi yege sɔgɔwɔ, wa janwa wi nandogomo.

²⁰ Naa Zhezu wila kaa ki leele pe tagawa pi yan, a wì si murugu wi pye fo: «Na wonlo, mila ki yuun ma kan, ma kapere ti kala yaga ma na!»

† 5:14 5.14: Levi 14.2-32

²¹ Naa Zhezu wìla kaa ko senre to yo ma, a lasiri sewe jenfenne poro naa Fariziye pe ni, pe nee ki jate wa pe nawa nee yuun fo: «Ki naŋa ŋa wila wi yee jate ambo ma, nee Yenŋele li mege ki jogo yeen? Na Yenŋele lo nunŋba ma, ambo wi mbe ya mbe lere kapere kala yaga wi na?»

²² Een fo, Zhezu wila pe nawa jatere wi jen. A wi si pe pye fo: «Yinŋi na ye nee ki jatere cenle ŋa wi piin wa ye nawa?»

²³ Ki senre shyen nda ti ni, titiin yowo pi yen ma tanla ma we? Mbe yo fo: «Ma kapere ti kala yaga ma na», nakoma: «Yiri maa tanri we†.»

²⁴ Een fo, mila jaa yege jen fo Lere wi Pinambyo yawa yen wi ni laga tara ti na mbaa leele pe kapere ti kala yari pe na.»

Kona, a wi si murugu wi pye fo: «Mila ki yuun ma kan, yiri naayeri, moɔ sinleyaraga ki le maa kee ma go!»

²⁵ Le ki yongolo nunŋba ke ni, a murugu wi si yiri ma yere le leele pe ni fuun pe yee na, ma wi yarisinlege ki le, na Yenŋele li gbogo, mee kari wi go.

²⁶ A ki si pe ni fuun pe pari. A pe nee fye jenge, nee Yenŋele li gbogo na yuun fo: «Wè kafonngolo yan nala.»

Zhezu wila naŋa ŋa paà pye na yinri Levi wi yeri

† **5:23 5:23:** Zhezu wila pye naga nari ma yo mbe kapere ti kala yaga konaa mbe lere sagala, ki pyewe woro ma tanla. Ti ni fuun shyen ti yen ma yala ma pye mbapyewe leele pe yeri, konaa ma pye ma yala, a ti pyewe tanla Yenŋele li yeri.

wi pye wi fɔɔɔɔɔɔ

(Mati 9.9-13; Maki 2.13-17)

²⁷ Ko kagala koro punɔɔ na, a Zhezu wì si yiri wa, mɛɛ saa nizara shɔfɔ wa yan, pàa pye naa yinri Levi. Wila pye ma cɛn wa wì tunɔɔ pyesaga. A Zhezu wì suu pye ma yo fɔ: «Levi, yiri ma taga na na, ma pye na fɔɔɔɔɔ!»

²⁸ A Levi wì si yiri maa yaara ti ni fuun ti yaga le, mɛɛ taga wi na.

²⁹ A Levi wì si saa sɔɔɔɔ gɔɔɔ sɔɔɔ wa wi go Zhezu wi mɛɛ na. Nizara shɔfɛnnɛ lɛɛɛ la pinlɛ na nii pe ni ja, konaa leele pele ni.

³⁰ A Fariziye poro naa lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ pe ni pe nɛɛ kɔngɔri nɛɛ Zhezu wi fɔɔɔɔfɛnnɛ pe piin fɔ: «Yingi na, a yè si pinlɛ na nii na woo ja nizara shɔfɛnnɛ poro naa kapere pyefɛnnɛ pe ni?»

³¹ Naa Zhezu wila kaa ki sɛnrɛ ti logo, a wì si pe pye fɔ: «Leele mbele pe yɛn ɲɔbaanla poro na la wɛrɛ pyefɔ jaa. Ɛɛn fɔ, yambala poro pe maa wɛrɛ pyefɔ jaa.

³² Mii pan mbe mbele paa pe yɛɛ jate pe sin poro yeri. Ɛɛn fɔ, kapere pyefɛnnɛ poro m̀ pan mbe yeri, pe ta pe pe kapere ti jɛn peri yaga.»

Zhezu wo naa yɛɲɛ lege sɛnrɛ

(Mati 9.14-17; Maki 2.18-22)

³³ A leele pɛle si Zhezu wi pye fɔ: «Wagati lɛɛɛ na Zhan fɔɔɔɔfɛnnɛ poro naa Fariziye woolo pe ni, pe maa yɛɲɛ nii na Yɛɲɛle yɛnri, ma si yala mborɔ fɔɔɔɔfɛnnɛ poro maa nii na woo win?»

³⁴ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye nawa po ni, jayire nɔgɔ ye mbe ya mbe japɔlɔ wi wenne pe pye pe yenje le, mbe poro naa japɔlɔ wi ni pe ta laga nunɔba le? Ayoo de.

³⁵ Ἐν fɔ, wagati wa wa na paan, pe yaa ka japɔlɔ wi wɔ wa pe sɔgɔwɔ. Kona, pa pe yaa la yenje nii. (Ko ki yen paa mi naa na fɔrɔgofenne pe ni we wogo ki yen.)»

³⁶ A Zhezu wì sigi yomiyɛɛ na li wa naa fun ma pe kan, ma yo fɔ: «Lere na parisanga wali mbege wɔ parifɔnɔgɔ, mbege taga parilege na mbege yoli. Na ma kaga pye ma, ma ma parifɔnɔgɔ ki wali maga jɔgɔ. Parisanfɔnɔgɔ fun ko naa parilege ki ni tila yala ti yee ni.

³⁷ Lere na sinme tipiriwe le selege kashara lere ni. Na ma kaga pye ma, sinme tipiriwe pi ma kaa kashara ti walagi. Sinme pi ma wo, kashara ti ma jɔgɔ.

³⁸ Ἐν fɔ, ma ma sinme tipiriwe pi le selege kashara fɔnndo.

³⁹ Sinme mba pì le lere naa wɔ mbaa sinme tipiriwe jaa naa, katugu ki fɔ wi ma yo mba pì le po pi tanla†.»

6

*Zhezu wi yen cɛnpilige ki fɔ
(Mati 12.1-8; Maki 2.23-28)*

¹ Cɛnpilige ka ni, Zhezu wo naa wi fɔrɔgofenne pe ni, pàa pye na toro shɔgɔlɔ kere ta nawa. A

† 5:39 5.36-39: Ko kɔrɔ wo yen fɔ leele pe daga mbe pe faa kapyere tijangara ti yaga mbe kannga fɔnɔgɔ.

wi fɔɔɔɔfɛnnɛ pe nɛɛ ki shɔɔɔɔ sheshegele kele kɔɔɔɔ na ke tunrugu kɛɛ ni na ke pyɔ wi kaa.

² A Fariziye pɛle si pe pye fɔ: «Kala na wee daga mbaa piin cɛnpilige ki ni† yingi na, a yoro nɛɛ lo piin?»

³ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ŋga Davidi wila pye cɛnpilige ka ni wo naa wi pinleyɛɛnɛ pe ni, ma yala funɔo la pe yigi, ye sila ki kara mbege yan wi le†?»

⁴ Wila ye wa Yɛnɛɛɛ li go ki ni, buru ŋa pàa wɔ saraga Yɛnɛɛɛ li yeri, wo ŋa wi sila daga lere mbe wa ka ndɛɛ saraga wɔfɛnnɛ poro nunɔba, a wì wa ka, ma wa kan wi pinleyɛɛnɛ pe yeri†.»

⁵ A Zhezu wì si pe pye naa fɔ: «Lere wi Pinambyɔ wi yɛn cɛnpilige ki fɔ.»

*Zhezu wila naŋa wa sagala,
ŋa wi kɛɛ kila shɔ wi na
(Mati 12.9-14; Maki 3.1-6)*

⁶ Cɛnpilige ka ni naa, a Zhezu wì si kari shɛrigo ka ni, mɛɛ saa na leele pe nari Yɛnɛɛɛ sɛnrɛ ti ni. Naŋa wà la pye wa, wi kalige kɛɛ kila shɔ wi na.

⁷ A lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ poro naa Fariziye pe ni, pe nɛɛ Zhezu wi kɔɔɔɔ na wele, na kaa pye wi mbe lere wa sagala cɛnpilige ki ni, jango pe kala la ta pe бага wi na pe yo wi kapege pye.

⁸ Ɛɛn fɔ, Zhezu wila pe nawa jatere wi jɛn. A wì si naŋa ŋa wi kalige kɛɛ kila shɔ wi na wi pye fɔ: «Yiri ma yere wa leele pe sɔɔɔɔ!»

A naŋa wì si yiri ma yere.

† 6:2 6.2: Dete 23.26 † 6:3 6.3: 1 Sami 21.1-6 † 6:4 6.4: 1 Sami 21.6naa Levi 24.5-9wi wele.

9 Kona, a Zhezu wì si pe yewe ma yo fɔ: «Ki yɛn ma yɔn ma kajɛŋɛ pye cɛnpilige ki ni lee, nakoma ma kapege pye? Ma lere shɔ lee, nakoma ma lere gbo?»

10 A wì si pe ni fuun nunɗba nunɗba pe wele ma saa fili, mɛɛ naŋa wi pye fɔ: «Ma kɛɛ ki sanga!» Naa naŋa wìla kaa wi kɛɛ ki sanga, a kì si sagala.

11 Ɛɛn fɔ, a sanmbala pe nawa pì si ŋɗban pe na fɔ jɛŋɛ. A pe nɛɛ yuun pe yɛɛ ni ŋga pe mbaa pye Zhezu wi na ki sɛnrɛ na.

*Zhezu wìla pitunmbolo
kɛ ma yiri shyɛn wɔ
(Mati 10.1-4; Maki 3.13-19)*

12 Ki sanga wi ni, a Zhezu wì si lugu yanwiga ka na mbe sa Yɛnɗɛle yɛnri. Wìla koro yɛnɗɛ na Yɛnɗɛle li yɛnri fɔ ma saa gbɔn lalaaga ki na.

13 Naa laga kila kaa laga, a wì suu fɔrɔgɔfɛnnɛ pe yeri, mɛɛ lere kɛ ma yiri shyɛn wɔ pe ni, na poro yinri wi pitunmbolo.

14 Mbele wìla wɔ pe mɛrɛ ti nda: Simɔ, a Zhezu wùu mɛgɛ taga naa yinri Pyeri, naa Simɔ wi nɔsepyɔ Andire wi ni, naa Zhaki, naa Zhan, naa Filipu, naa Baritelemi,

15 naa Matiye, naa Toma, naa Alife pinambyɔ Zhaki wi ni, naa Simɔ Zeloti,

16 naa Zhaki pinambyɔ Zhuda wi ni, konaa Zhudasi Izikariyɔti, wo wìla kaa Zhezu wi le wi mbenfɛnnɛ pe kɛɛ.

*Zhezu wila janwa wi naga
Yenhele senre ti ni,
ma yambala pe sagala
(Mati 4.23-25)*

¹⁷ Ko pungo na, a Zhezu wì si yiri wa yanwiga ki go na ma tigi wo naa wi pitunmbolo pe ni, mɛɛ yere laga falafala ka na. Wi fɔɔɔɔfɛnnɛ pe lɛɛɛɛ la pye le konaa janwa gbolo la ni. Pa ki leele pàa yiri wa Zhude tara, naa wa Zheruzalemu konaa wa kɔɔɔɔje yon cara Tiri naa Sidon ti ni.

¹⁸ Pàa pan mbe logo Zhezu wi yeri, konaa wi ta wi pe sagala pe yama pi ni. Mbele pe yɛɛɛ la pye ma wɛri yinne tipegele ni, pàa sagala fun.

¹⁹ Pe ni fuun pàa pye na Zhezu wi lagajaa mbe jiri wi na, katugu fannga kà la pye na woo wi ni nɛɛ pe ni fuun pe sagala.

*Zhezu wila fɛɛɛɛ
naa jɔɔɔɔ senre yo
(Mati 5.1-12)*

²⁰ Kona, a Zhezu wì suu fɔɔɔɔfɛnnɛ pe welewele, mɛɛ pe pye fɔ:

«Yoro mbele ye yen fyɔnwɔ fɛnnɛ, fɛɛɛɛ yen ye woo, katugu Yenhele li wunluwɔ pi yen ye woo!

²¹ Yoro mbele fungo yen ye na nala, fɛɛɛɛ yen ye woo,

katugu ye yaa ka tin!

Yoro mbele yaa gbele nala, fɛɛɛɛ yen ye woo, katugu ye yaa kaa tɛɛɛ!

²² «Na leele paga ye panra, mbe je ye na, mbaa ye tegele, mbaa ye mɛpege yinri wagati na ni,

katugu yè taga Lere wi Pinambyo wi na, ferewe yen ye woo!

²³ Na ko ka kaa piin ye na sanga ña ni, yaa yogori, yaa yeni yaa kanni nayinne pi kala na, katugu tonli gboɔ yen ye yeri wa yennele na. Pa pe teleye paa Yennele yon senre yofenne pe jolo ma fun†.

²⁴ «En fo, jologo yen ye wogo, yoro penjagboro fenne wele,

katugu yè ye ferewe pi ta makɔ!

²⁵ Jologo yen ye wogo, yoro mbele yaa kaa na tinni nala,

katugu fungo yaa ka ye ta!

Jologo yen ye wogo, yoro mbele yaa tege nala, katugu ye nawa pi yaa ka wo ye na. Ye yaa kaa gbele!

²⁶ «Jologo yen ye wogo, na leele pe ni fuun pe kaa ye metanga yinri wagati ña ni we; katugu pe teleye pa paa pye na Yennele yon senre yofenne yagboyoolo† pe piin ma fun.»

*Zhezu wi yo we mbenfenne
pe daga mbe we ndanla
(Mati 5.38-48; 7.12a)*

²⁷ «En fo, yoro mbele yaa nuru na yeri, mila ki yuun ye kan fo: Ye mbenfenne pe daga mbe ye ndanla, yaa kajenge piin ye panrafenne pe kan!

²⁸ Leele mbele paa ye dangi, yaa duwaw piin pe kan, mbele paa ye jolo, yaa Yennele li yenri pe kan.

²⁹ Na lere wa koon fele ma mbatelege nungba na, sannga ki jan wi kan wigi fele. Na lere wa

† 6:23 6:23: Mati 21.35; Kapye 7.52 † 6:26 6:26: Zhere 5.31

koon derigbogo ki sho ma yeri fannga na, maa yaga woon deripile li sho fun.

³⁰ Lere na fuun koon yenri yaraga ni, maga kan wi yeri. Lere na fuun koon kee yaraga sho, maga ka saa wi yewe mbe yo wigi songoro ma na.

³¹ Kala na yaa jaa leele paa piin ye kan, yaa lo yongo piin pe kan fun.

³² «Ye yen ma mbele ndanla, na poro ce ka ye ndanla, yingi sonmo ye yaa ta? Ali kapere pyefenne ko poro fun pe maa piin. Pe yen ma mbele ndanla poro ce pe yen ma pe ndanla.

³³ Na ye ka sila ye kajenge ki piin mbaa ye kajenge pyeyenle poro ce kaan, yingi sonmo ye yaa ta wa? Ali kapere pyefenne ko poro fun pe maa piin.

³⁴ Ye jigi wi yen leele mbele na mbaa yaara taa pe yeri, na ye kaa ye foro ti tari poro ce na, yingi sonmo ye yaa ta wa? Ali kapere pyefenne ko poro fun pe maa piin. Pe maa pe foro ti tari pe yee na, nari yongo jaa pe yee yeri.

³⁵ Een fo, yoro wo na, ye mbenfenne pe daga mbe ye ndanla. Yaa kajenge piin yaa pe kaan. Yaa foro tari pe na. Een fo, yaga kaa ki jate paa ti yongo kaan ye yeri. Kona, ye yaa ka tonli gboo ta. Ye yaa pye Yennele na yaara ti ni fuun ti go na li piile, katugu Yennele li yen ma yon ma kagariteele poro na lepee pe kan.

³⁶ Ye pye leele yinriwe tafenne paa yee nga na ye To wi yen leele yinriwe tafu we.»

*Maga ka kiti kon lere na
(Mati 7.1-5)*

³⁷ «Yaga ka kiti kɔn lere na, pa Yɛnɛɛ li se ka kiti kɔn ye na. Yaga ka lere wa jɛrɛgi. Pa kona Yɛnɛɛ li se ka ye jɛrɛgi. Yaa leele pe kapere ti kala yari pe na, pa yoro fun Yɛnɛɛ li yaa ye woro ti kala yaga ye na.

³⁸ Yaa leele pe kaan, pa Yɛnɛɛ li yaa ye kan. Li yaa ka leyaraga ki yin yaara ti ni, mberi seere, mberi yɛgɛyɛgɛ, mberi le tila wuun, mbe siri kanɲga wa ye derigbɔgɔ jufagbɔgɔ ki ni. Jɛnɛ na ye ma tɛgɛ na tinwi sanmbala pe kan, lo Yɛnɛɛ li yaa ka tɛgɛ mbe ye woro ti tiwi ye kan.»

³⁹ A Zhezu wì si yomiyɛɛ la wa pe kan naa ma yo fɔ: «Fyɔɔn se ya mbe fyɔɔn kanɲgala yigi†. Na ko ka pye ma, pa pe ni fuun shyɛn pe yaa pinle mbe to wege.

⁴⁰ Lekɔlipyɔ wi mɛgɛ kila gbɔgɔ mbe wɛ wi nagafɔ wi na. Ɛɛn fɔ, lekɔlipyɔ ŋa ka si kara wi pye mboo kɔ,† wi ma kaa pye paa wi nagafɔ wi yɛn.

⁴¹ «Yiŋgi na, a ma nɛɛ kayanna na li wa ma sefɔ wi yɛnle li ni li wele, ma si yala, kanɲgaga wa mboro jate ma wolo li ni ma si woro na ko yaan?

⁴² Mɛɛ mɛɛ ma sefɔ wi pye ma yo fɔ: Sefɔ, ki yaga mbe kayanna na li wa ma yɛnle li ni li wɔ, mboro jate ma si woro na kanɲgaga ŋa ki wa ma wolo li ni ko yaan? Kopiire fɔ wele dɛ, kanɲgaga ki wɔ wa ma yɛnle li ni gbɛn, kona, pa ma yaa la yaan jɛŋgɛ si kayanna li wɔ wa ma sefɔ wi wolo li ni.

† **6:39 6:39:** Mati 15.14 † **6:40 6:40:** Mati 10.24-25; Zhan 13.16

*Pe ma tige ki jɛn ki pyɔ wo na
(Mati 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ «Tige jɛŋɛ kila pire tijangara sɛ. Tige tijaanga fun kila pire jɛndɛ sɛ.

⁴⁴ Leele pe ma tige ki jɛn ki pyɔ wo na, katugu lere na figiye tige pire cɔ wuuro tige na. Lere nɛɛ ɛrɛzɛn tirige pire cɔ vige tige na.

⁴⁵ Lere jɛnɛ we, wi maa yarijɛndɛ woo na yinrigi wa wi yarijɛndɛ tɛɛsaga ki ni, ko ki yɛn wi nawa we. Lepee we, wi maa yaripere woo na yinrigi wa wi yaripere tɛɛsaga ki ni; katugu lere wi nawa pi yɛn ma yin yaraga ŋga ni, ko wi yɔn ki maa yuun.

*Yinrɛ shyɛn kansɛnrɛ
(Mati 7.24-27)*

⁴⁶ «Yiŋgi na pilige pyew, ye mɛɛ lanla yinri we Fɔ, we Fɔ, ma si yala yaa sila tanri sɛnrɛ nda mila yuun ti na?

⁴⁷ Lere ŋa fuun wi ma pan na kɔrɔɔ, nala sɛnrɛ ti nuru, na tanri ti na, wo naa lere ŋa pe yala mi yaa wi naga ye na.

⁴⁸ Ki fɔ wi yɛn paa go kanfɔ wa yɛn. Wila jaa mboo go ki kan, mɛɛ ki wege ki wɔ, a ki jugo jɛŋɛ, mɛɛ go nɔɔ ki le walaga ki na. Naa tɔnmɔ pila kaa lɛɛ sanga ŋa ni, a lafogo kɔ si fo ma saa go ki gbɔn ŋgbanga. ɛɛn fɔ, kii ya mbege jaanri, katugu wila ki gbɛgele maga kan jɛŋɛ.

⁴⁹ Na lere ŋa ka silan sɛnrɛ ti logo, na wii tanga ti na, ko fɔ wo yɛn paa naŋa wa yɛn, ŋa wuu go ki kan teere le tara ti na, wii go nɔɔ le ki na. Naa lafogo kila kaa fo ma saa go ki gbɔn ŋgbanga, a

kì si to le ki yongolo nungba ke ni. Ki towo pila tijanga fo jengε.»

7

Zhezu wila Ɔromu tara sorodasheelee tojεε wa kulonana sagala (Mati 8.5-13)

¹ Naa Zhezu wila kaa ki senre ti ni fuun ti yo janwa wi kan ma saa ti ko, a wi si songoro wa Kaperinawu.

² Ɔromu tara sorodasheelee tojεε wa tunmbyee la pye wa, wi kala laa gbogo wi yeri fo jengε. Wila pye na yaa na jaa mbe ku.

³ Naa sorodasheelee tojεε wila kaa Zhezu wi senre logo, a wi si Zhufuyelelelele pele tun wa wi yeri, ma yo pe saa yenri wi pan wuu tunmbyee wi sagala.

⁴ A pe si kari ma saa gbɔn wa Zhezu wi na, mee wi yenri jengε maa pye fo: «Ki nana na ki daga wi ni maa saga.

⁵ We cenle woolo pe yen maa ndanla. Wo wi we sherigo ki kan.»

⁶ Ki kaa pye ma, a Zhezu wi si pinle pe ni ma kari. Naa paa ka saa na yongo sorodasheelee tojεε wi laga ki ni, a wi suu wenne pele tun wa Zhezu wi yeri, ma yo pe saa pye fo: «We Fo, maga kaa ma yeε tege, katugu mii daga ma ye laga na go.

⁷ Ko ki ti milan yeε yan mi kologo, mi jate si kari wa ma yeri. Ki kala na, senpyo nungba yo pe, pa na tunmbyee wi yaa sagala.

⁸ Mì ko yo ma, katugu mi jate pele yɛn na go na. Mi fun sorodasheelee yɛn na yeri. Mi ma wa pye: <Kari wamɛ!>, wi ma kari, ma wa pye: <Pan laga!>, wi ma pan. Mi mala tunmbyee wi pye fɔ: <Ŋga ki pye!> Wi maga pye†.»

⁹ Naa Zhezu wìla kaa ki sɛnrɛ ti logo, a sorodasheelee tojɛɛ wi kala lì suu pari. A wì si kanŋga ma janwa ŋa wìla pye wi punŋo na wi pye fɔ: «Mila ki yuun ye kan, mi fa ki tagawa pi si yan lere wa ni, ali laga Izirayeli tara.»

¹⁰ A pitunmbolo pè si sɔngɔɔ wa sorodasheelee tojɛɛ wi go, mɛɛ saa wi tunmbyee wi ta wì sagala.

*Zhezu wìla nanŋunjo wa pyo yɛn
maa yirige wa kunwo pi ni*

¹¹ Ki goto, a Zhezu wì si kari ca ka ni pege yinri Nayi. Wi fɔɔgɔfenne poro naa janwa gbolo là la pinle wi ni na kee.

¹² Naa pàa ka saa yɔngɔ ca ki yesaga ki ni, a pè si fili leele pele ni gboo ni paa kee wi ni wa gboolo lesaga. Ki gboo we, pinambyo wa lawi. Wìla pye wi nɔ wi yeri wi nunŋba pe. Nɔfɔ wìla pye nanŋunjo. Ca woolo pe lɛgere la pinle wi ni.

¹³ Naa we Fɔ wìla kaa jɛle wi yan, a wi yinriwe suu ta. A wì suu pye fɔ: «Maga kaa gbele!»

¹⁴ A wì si fulo wa pe tanla, mɛɛ jiri gboolo lɛyaraga ki na. A gboo lɛfenne pè si yere. A Zhezu wì sho fɔ: «Lefɔnŋɔ, mila ki yuun ma kan, yiri!»

† **7:8 7.7-8:** Ko ki naga ma yo sorodasheelee tojɛɛ wìla ki jen ma yo Zhezu wi yɛn lere pyew wi go na, wi mbe ya kala pyew li pye.

¹⁵ A gboo wì si yen ma yiri, mɛɛ cɛn nɛɛ para. A Zhezu wì suu kan wi nɔ wi yeri.

¹⁶ A pe ni fuun pe nɛɛ fyɛ, nɛɛ Yenɲɛɛ li sɔnni na yuun fɔ: «Yenɲɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ gbɔɔ wà yiri laga we sɔgɔwɔ!» ma yo naa fɔ: «Yenɲɛɛ lì pan mbeli woolo pe saga!»

¹⁷ Nɲa Zhezu wìla pye, a ki tinmɛ pì si gbɔn wa Zhude tara ti lagapyew, konaa ti kannɲara na cara ti ni.

*Zhan Batisi wìla pitunmbolo tun
Zhezu wi yeri
(Mati 11.2-19)*

¹⁸ Kona, a Zhan wi fɔrɔgɔfenne pè si saa ki kagala ke ni fuun ke yeɲɛ yo maa kaan. A Zhan wì si shyen yeri pe ni,

¹⁹ mɛɛ pe tun wa Zhezu wi yeri, ma yo pe saa yewe pe yo fɔ: «Shɔfɔ ɲa wège jɛn ma yo wi yaa pan, wowi mboro lee, nakoma we daga mbaa wa yeɲɛ singi bere?»

²⁰ Naa pàa ka saa gbɔn wa Zhezu wi na, a pè suu pye fɔ: «Zhan Batisi wì we tun ma yo we pan wɔɔn yewe fɔ: <Shɔfɔ† ɲa wège jɛn ma yo wi yaa pan, wowi mboro lee, nakoma we daga mbaa wa yeɲɛ singi bere?> »

²¹ Ma si yala, ki sanga nunɲba wi ni, Zhezu wìla leɲɛɛ sagala pe yama naa jɔlɔgɔ kagala ni, ma yinne tipegele purɔ ma ke wɔ leele ni, ma fyɔɔnlɔ leɲɛɛ yɛnɲɛɛ yɛnɲɛɛ.

²² A Zhezu wì si Zhan pitunmbolo pe pye fɔ: «Nɲa yaa yaan konaa ɲa yaa nuru, ye saga yeɲɛ yo ye Zhan wi kan. Yoo pye fɔ: <Fyɔɔnlɔ

† 7:20 7.19-20: Wège jɛn ma yo ɲa wi yaa pan.

paa yaan. Jejogolo fenne paa tanri cecese. A Yayenwe fenne pè sagala. A nunḡbojiile paa nuru. *A gboolo paa yenni na yinrigi wa kunwo pi ni. Yenḡele li Sentanra ti yen na yari fyonwo fenne pe kan!*†

²³ Lere ḡa suu tagawa pi je mbe laga na na, ferewe yen ki fo wi woo!»

²⁴ Naa Zhan wi pitunmbolo paa kaa songoro ma kari, a Zhezu wi si senre ti le, nee para janwa wi ni Zhan wi kanḡolo, na yuun fo: «Yinḡi yaa kari sa wele wa gbinri wi ni? Gbagara kanḡaga ḡa tifelege maa gboon naga yege ko kayi yaa kari sa wele wi le? Ayoo.

²⁵ Ki pye ma, ambo yaa si kari sa wele? Lere wa, ḡa wuu yee po paara tiyonro ni le? Ayoo. Katugu mbele pe maa pe yee poo paara tiyonro ti ni, na legboolo lige nii, pe ma pye wa wunlumbolo yinre ti ni.

²⁶ Enhen, yinḡi yaa si saa wele? Yenḡele yon senre yofa lawi wi le? Ee, mi yo ma de. Mi yen naga yuun ye kan fo wi mege ki gbogo ma we Yenḡele yon senre yofa na.

²⁷ Ko Zhan wo senre Yenḡele laa yo wa li senre sewe wi ni, ma yo fo:

Wele mi yaa na pitunḡo wi torogo wa ma yege, wi soon kologo ki yenge ma kan!†

²⁸ Mila ki yuun ye kan fo senwee piile mbele fuun jeele pè se, wa kpe fa yiri wa pe ni, ḡa wi yen legboo ma we Zhan wi na. Een fo, wa Yenḡele li wunluwo pi ni, ḡa wi yen pe ni fuun jee, wo yen legboo ma we Zhan wi na.»

† 7:22 7.22: Eza 61.1-3 † 7:27 7.27: Mala 3.1

²⁹ Leele pe ni fuun naa nizara shofenne pe ni, pàa logo Zhan wi yeri, maga jèn ma yo Yennεε li yèn ma sin. A pè pe yεε kan wì pe batize.

³⁰ Εεν fɔ, Fariziye poro naa lasiri sewε jenfenne pe ni, pàa je n̄ga Yennεε làa pye na jaa pe kan ki na. Pe sila yenle Zhan mbe pe batize.

³¹ A Zhezu wì sho naa fɔ: «Mbe ya mbe nala pilige woolo pe taanla ambɔ ni? Pe yèn ma ambɔ le?»

³² Pe yèn paa piile yèn. Pe yèn ma cèn wa katogo, nεε j̄rɔgi naga yuun pe nimbiile pe kan fɔ: «Wàa wegele win ye ta ye yɔ, yee yɔ. A wè kunwɔ yuuro kɔ, yee gbele.»

³³ Ko ki naga ma yo Zhan Batisi na wìla pan, wi sila pye na yaakara kpayi kaa, wi sila si pye na duven woo†. A yè yo fɔ yinne tipele li ye wi ni.

³⁴ Lere wi Pinambyɔ wo kaa pan na nii na woo, a yè songɔɔ naa ma yo fɔ: «Ye wele! N̄a wo pan ma koro na nii, na woo win, ma pye nizara shofenne poro naa kapere pyefenne pe wonlɔ.»

³⁵ Εεν fɔ, Yennεε li tijinliwε we, mbele fuun pè yenle pi na, pe maga jèn ma yo pì sin.»

*Zhezu wìla jεε kapere pyefɔ
wa kapere kala yaga wi na*

³⁶ Pilige ka, Fariziye nāna wà la Zhezu wi yeri ma yo wi sa li wi ni. A Zhezu wì si kari wa ki nāna wi go, mεε saa cèn na nii.

³⁷ Jεε wà la pye wa ki ca ki ni, kapere pyefɔ lawi. Naa wìla kaa ki jèn ma yo Zhezu wi wa Fariziye nāna wi go na nii, a wì si kari wa

† 7:33 7.33: Maki 1.6; Luki 1.15

latikoro nuwo taan kugbolo ni, paà li gbegele sinndæere nda pe yinri alibatiri to ta ni.

³⁸ A wì si saa yere wa Zhezu wi pungo na wa wi tooro ti tanla, nɛɛ gbele naa yentunwo pi yari pila wuun Zhezu wi tooro ti na. A wi nɛɛ pi tunrugu wi yinzire ti ni, nɛɛ wi tooro ti yinri naa gbogo, mɛɛ latikoro† wi gbon ti na.

³⁹ Fariziye naŋa ŋa wila Zhezu wi yeri suro ti na, naa wila kaa ki yan ma, a wì sigi yo wa wi nawa ma yo fo: «Ndɛɛ ki pye ki naŋa ŋa Yenŋele yon senre yofɔ wi, jele ŋa wì jiri wi na yɛɛn, wi jɛn naga yege jɛn mbe yo kapere pyefɔ wi».

⁴⁰ Kona, a Zhezu wì si senre ti le, mɛɛ wi pye fo: «Simɔ, senre yɛn na yeri mbe yo ma kan.» A Simɔ wì suu pye fo: «We Nagafɔ, ti yo!»

⁴¹ A Zhezu wì suu pye fo: «Naŋa wà la leele shyen jin penjara ni. Wila nungba kan warifuwe pyɔ cɛnmɛ kanjurugo (500), mɛɛ sanŋa wo kan warifuwe pyɔ nafa shyen ma yiri ke ni.

⁴² Paa yawa sila pye wa kpe ni pe ni mboo penjara ti songoro wi na, a wì siri kala yaga pe ni fuun shyen pe na. Mboro wo nawa, naŋa wi yaa pye mbe wiwiin ndanla pe ni mbe wɛ?»

⁴³ A Simɔ wì suu pye fo: «Mi na jatere wo ni, ŋa wi fɔgo kila gbogo, a wigi kala yaga wi na, wi yaa pye mbe wo ndanla mbe wɛ.» A Zhezu wì suu pye fo: «Kaselege koyi ŋga mà yo we.»

⁴⁴ Ko pungo na, a Zhezu wì si kanŋa ma yege wa wa jele wi yeri, mɛɛ Simɔ wi pye fo: «Ki jele ŋa maa wi yaan! Na m̀ ye laga ma go, mɛɛ tonmo kan na yeri mbanla tooro ti jogo†. ɛɛn

† 7:38 7:38: Zhan 12.3 † 7:44 7:44: Zhene 18.4; Zhan 13.5; 1 Timo 5.10

fɔ, wo na, wìlan tɔɔrɔ ti yinŋgi wi yentunwɔ pi ni, mari turugo wi yinzire ti ni.

⁴⁵ Μεε si keyen wa na yɔlɔgɔ mbanla yaara wɔ. Een fɔ, malɛ mì ye laga go, wo na, wi yen nala tɔɔrɔ ti yinri nala gbogo.

⁴⁶ Μεε si sinmɛ fa na go ki na. Een fɔ, wo latikɔrɔ nuwɔ taan sɔnŋgbanga woo gbɔn na tɔɔrɔ ti na.

⁴⁷ Ki kala na, mila ki yuun ma kan fɔ ndanlawa gbembe mba pi yen wi ni na kala na, pìgi naga ma yo Yenŋɛɛ lùu kapere legɛɛ ti kala yaga wi na. Een fɔ, lere ŋa kapere jɛnri kala yaga wi na, ko fɔ wo ndanlawa po ma kologo.»

⁴⁸ Kona, a wì si jɛɛ wi pye fɔ: «Ma kapere† ti kala yaga ma na.»

⁴⁹ A wi suro lifenne yɛɛnɛ pe nɛɛ ki yuun wa pe nawa fɔ: «Ki naŋa ŋa wi yen ambɔ ma, nɛɛ kapere ti kala yari yɛɛ?»

⁵⁰ A Zhezu wì si jɛɛ wi pye fɔ: «Ma tagawa pɔɔn shɔ. Ta kee yeyinŋge na.»

8

Jɛɛɛ pèle la pinɛ Zhezu wi ni

¹ Ko punɔgo na, a Zhezu wì si kari ma saa na Galile tara cagbɔrɔ to naa ca pigile ke yanri, na Sentanra nda ti yen na para Yenŋɛɛ li wunluwɔ wogo ki na ti yuun leele pe kan. Wi fɔrɔgɔfenne kɛ ma yiri shyen pàa pinɛ wi ni konaa jɛɛɛ pele ni.

² Zhezu wìla yinne tipegele purɔ ma wɔ ki jɛɛɛ pe ni, ma pe sagala pe yama pi ni. Pàa pye na

† 7:48 7.48: Luki 5.21wi wele!

wa yinri Mari, ɲa wì yiri wa Magidala ca. Zhezu wìla yinne tipegele koloshyen purɔ ma ke wɔ wi ni,

³ na wa yinri Zhani, wo la pye naɲa ɲa pàa pye na yinri Kuza wi jɔ. Kuza wo la pye Erɔdi wi yarijende ti tɛgɛfɔ, na wa yinri Suzani, naa jɛɛɛ lɛgere pele ni naa. Pàa pye na Zhezu wo naa wi forɔgofenne pe sari pe kɛɛ yaara ti ni.

Yariluguro fɔ yomiyɛɛ

(Mati 13.1-9; Maki 4.1-9)

⁴ Leele pàa pye na yinrigi cara ti ni fuun ti ni na kee Zhezu wi korɔgɔ. Naa janwa wìla kaa gbogolo wa wi tanla, a wì sigi yomiyɛɛ na li wa pe kan ma yo fɔ:

⁵ «Naɲa wà la yiri ma kari saa yariluguro lugu wi kere paa yege ɲga na pe maa mali wi waa. Maa ta wila ti yanragi, a yariluguro tà si to wa konɔ li yɔn na. A torofenne pèri tangala, a sannjere ti pan mari yɔli.

⁶ A tà si to yaanɲguro laga na. Naa ti kaa fi mee ku, katugu yinne sila pye wa tara.

⁷ A tà to wuuro sɔgɔwɔ. A wuuro ti si pinle ma fi ma yiri ti ni, mee ti tɔn.

⁸ A tà si to wa tara jende ti na, ma fi ma yiri mee sɛ. A sheshele nuɲgba nuɲgba pyew li pyɔ cenme sɛ.» Naa Zhezu wìla kaa ki senre ti yo ma, a wì si pe pye fɔ: «Nuɲgbogolo ka pye ɲa na mbaa nuru, wi ke jan wila nuru.»

Zhezu wìla yariluguro yomiyɛɛ

li korɔ wi yo

(Mati 13.10-23; Maki 4.10-20)

⁹ A Zhezu wi forogofenne pè suu yewe ki yomiyele li koro wi ni.

¹⁰ A wì si pe yon sogo ma yo fo: «Yoro wo na, Yenhele li ngundo senre nda ti yen na para li wunluwo pi wogo na, liri naga ye na, a yeri jen. Een fo, leele sanmbala poro na, ti ma naga pe na yomiyegere ni, jango

pe ma ya na wele, een fo, paa la yaan.

Pe ma ya nari nuru, een fo, paa lari koro wi jenni.†

¹¹ «Ki yomiyele li koro wi na: Yariluguro re, to ti yen Yenhele li senre re.

¹² Yariluguro ti to kono li yon laga nga na, ko yen paa leele mbele pè Yenhele senre ti logo we. Een fo, Sotanla wi mee pan mberi wo wa pe nawa nee pe jolo paga ka ta mbe taga ti na mbe shosaga ta.

¹³ Yaannguro laga nga yariluguro ti to wa ki na, ko yen paa leele mbele pe ma Yenhele senre ti logo mari le nayinme ni. Een fo, paa ti yaga ti censaga ta wa pe nawa. Pe ma taga ti na wagati jeni ni. Wamawelewe ka gbɔn pe na sanga na ni, pe mee je ti na.

¹⁴ Yariluguro ti to wuuro laga nga na, ko yen paa leele mbele pè Yenhele senre ti logo ma taga ti na. Een fo, la kee wa yegere, jaterere legere to naa dunruya penjara wogo naa katangala ke ni, ti mari sho pe yeri. Ti pire tila le.

¹⁵ Tara jende nda yariluguro ti to wa ti na, to ti yen paa leele mbele pe ma Yenhele senre ti logo mari yigi kotojenge sinjenge ni, pe ma koro

† **8:10 8:10:** Eza 6.9-10

ki senre ti na fo ti ma pire se†.

Fitanla yomiyelɛ
(Maki 4.21-25)

¹⁶ «Lere na fitanla mu mbe kpongbo jiile wi na nakoma mboo tɛgɛ sinleyaraga nɔgɔ. Eɛn fo, pe maa mu maa tɛgɛ wa wi tɛgɛsaga, jango lere na fuun ka ye wa go wila yaan wi na.

¹⁷ Ko ki naga ma yo kala na fuun li yen ma lara, li yaa ka yiri funwa na. Kala na fuun li yen ngundo, li yaa ka jen†.

¹⁸ «Ki kala na, yaa korɔsiri piin ye yen na nuru yege nga na ki na; katugu yaraga yen na yeri, Yenɛɛɛ li yaa ka taga wa wi kan. Eɛn fo, yaraga woro na yeri, ali jenri na wila jate ma yo wi yen wi yeri, Yenɛɛɛ li yaa wi sho wi yeri†.»

Mbele paa tanri Yenɛɛɛ
li senre ti na, poro pe yen
Zhezu wi nɔsepiile wele

(Mati 12.46-50; Maki 3.31-35)

¹⁹ Ko punjo na, a Zhezu wi nɔ wo naa wi nɔsepiile pe ni, pɛ si kari saa yan. Eɛn fo, naa janwa wila pye ma gbɔgɔ ki kala na, pe saa ya mbe gbɔn wa wi na.

²⁰ Ki pye ma, a lere wà sigi yo ma Zhezu wi kan ma yo fo: «Ma nɔ wo naa ma nɔsepiile pe ni pe yen ma yere wa funwa na, paa jaa mbɔɔn yan.»

† **8:15 8:15:** Ko korɔ wo yen fo pe mari yo ma pele kan fo poro fun pe ma saa taga ti na. † **8:17 8:17:** Mati 10.26; Luki 12.2
† **8:18 8:18:** Na mɛɛ kaselege nga logo mbege pye ma wogo, ki yaa ka kɔ. Eɛn fo, kaselege nga pe maa tanri ki na, ko maa kee yege.

²¹ Ξεν ƒɔ, a Zhezu wì si pe pye ƒɔ: «Leele mbele pe yen na Yenɲele li senre ti nuru na tanri ti na, poro pe yen na nɔ naa na nɔsepiile nambala.»

*Zhezu wìla tifeɲɲɔɲɔ ka yerege
(Mati 8.23-27; Maki 4.35-41)*

²² Pilige ka, a Zhezu wì si ye tɔnmɔkɔrɔ ka ni wi ƒɔrɔɲɲɔnne pe ni, mee pe pye ƒɔ: Ye pan we logbɔɲɔ ki kɔn we yiri wa ki kee nɲa na.

A pè si kari.

²³ Maga ta pàa pye na logbɔɲɔ ki kɔn tɔnmɔkɔrɔ ki ni, a Zhezu wì si wɔnɔ. Le ki yɔngɔɔ nungba ke ni, a tifeɲɲɔɲɔ kà si yiri nee gbɔɔn wa logbɔɲɔ ki ni. A tɔnmɔ pi nee kɔn na yiin wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni, ƒɔ a paa jaa mbe liwi.

²⁴ Kì kaa pye ma, ƒɔrɔɲɲɔnne pè si fulo Zhezu wì tanla maa yen, ma suu pye ƒɔ: «We Nagafɔ, we Nagafɔ, we yaa ku!»

A Zhezu wì si yen, mee para nɲbanga logbɔɲɔ tɔnmɔ po naa tifeɲɲɔ ki na. A tifeɲɲɔ kì si yere, a tɔnmɔ pì si pyeri dinw.

²⁵ A wì suu ƒɔrɔɲɲɔnne pe pye ƒɔ: «Ye tagawa pi yen se yeri†?»

Ξεν ƒɔ, pàa pye na fyɛ, ƒɔ a kì pe pari. A pe nee pe yee yewe na yuun ƒɔ: «Ambo wi ki nana nana we? Wila para yere tifeere to naa tɔnmɔ pi ni, a tila wi senre ti nuru.»

*Zhezu wìla yinne tipegele puro
ma ke wɔ nana wa ni
(Mati 8.28-34; Maki 5.1-20)*

† **8:25 8:25:** Ko ki naga ma yo naa pe fa taga Zhezu wi na bere, kila wi jatere wi piri wi na.

²⁶ A pè si logbogo ki kon ma gbɔn wa Zherazeni tara fenne pe tara ti ni. Ki tara ti yen ma yege wa Galile tara ti yeri.

²⁷ Naa Zhezu wila kaa tigi ma yiri wa tonmokoro ki ni, a ki ca nawa nana wa si pan mboo fili. Ki nana yinne tipegele la pye wi ni. Maga le wa wagati titonlowo ni, wi sila pye na deere nii, wi sila si pye na sinle go. Eɛn fo, wila pye na wonlo wa fanra ti sogowo.

²⁸ Naa wila kaa Zhezu wi yan, a wi si gbele ngbanga, mee kannguuro kan wi jegele, ma para ngbanga ma yo fo: «Yingi maa jaa na yeri Zhezu, mboro na ma yen Yenhele na yaara ti ni fuun ti go na li Pinambyo? Mila ma yenri maga kanla le jologo.»

²⁹ Wila to yo ma, katugu Zhezu wila ki yo yinne tipegele ke kan ma yo ke wo wi ni. Kila pye, pilige legerɛ na, yinne tipegele kaga yiri wi ni, leele pe maa keyen yi po jorogo ni, ma tuguron le wi toro ti na mbaa wi korosi. Eɛn fo, wi ma kaa ti konlo, yinne tipegele ke mee wi tata ma kari wi ni wa yan, wa laga nga lere na pye we.

³⁰ A Zhezu wi suu yewe wi mege ki ni. A wi suu pye ma yo fo: «Na mege koyi nga: <Janwa>.»

Wila ko yo ma, katugu yinne tipegele legerɛ la pye wi ni.

³¹ A yinne tipegele ke si Zhezu wi yenri ma yo wiga ka ke torogo wa jologo wetijugo ki ni.

³² Le ki laga ki na, cele ngbelege ka la pye le. Pa pye na yanri wa yanwiga ki go na, na pe yaakara ti lagajaa. A yinne tipegele ke si Zhezu wi yenri ma yo wi kon kan ke yeri ke sa ye wa

ko cɛɛɛ poro ni. A Zhezu wì sigi kono li kan ke yeri.

³³ A yinne tipegele kè si wɔ nana wi ni, mɛɛ saa ye cɛɛɛ pe ni. A cɛɛɛ pe ni fuun pè si gbinri wa yanwiga ki go na, ma tigi wa ki tigiwen pi ni, ma toori wa logboɔ ki tonmo pi ni, mɛɛ ku.

³⁴ Naa cɛɛɛ konrifenne pàa kaa ko yan ma, a pè si fe mɛɛ saa nga pàa yan ki yege yo wa cagboɔ konaa kere kapire ti ni.

³⁵ Mbele pàa ki senre ti logo cɛɛɛ konrifenne pe yeri, pè si yiri mɛɛ kari saga kala li yan yenle ni. Naa pàa ka saa gbɔn wa Zhezu wi tanla, a pè si nana na yinne tipegele kàa wɔ wi ni wi yan. Wila deere le ma cɛn le Zhezu wi tanla yetogowo ni. Naa pàa kaa wi yan, a pè si fyɛ fɔ jɛngɛ.

³⁶ Yinne tipegele kàa wɔ nana wi ni mbele yege na, a poro sigi yege yo ma pe kan.

³⁷ Kona, a Zherazeni tara fenne pè si Zhezu wi yenri ma yo wi yiri wa pe tara, katugu pàa pye na fyɛ fɔ jɛngɛ. A Zhezu wì si ye wa tonmokoro ki ni nɛɛ jaa mbaa kee.

³⁸ Yinne tipegele kàa wɔ nana na ni, a wo si Zhezu wi yenri ma yo wi yaa pinle wi ni mbaa kee. Ɛɛn fɔ, a Zhezu wì suu songoro ma suu pye fɔ:

³⁹ «Songoro maa kee ma woolo pe korogo. Nga Yenɛɛɛ li pye moɔ kan, ma saga yege yo ma pe kan.»

Kagala ngele fuun Zhezu wila pye ma ki nana wi kan, a wì si kari ma saa ke yege yo ma ca woolo pe ni fuun pe kan.

Zhezu wila nana na pàa pye

*na yinri Zhayiru wi sumborombyo
sagala ko naa jɛɛ wa ni*

(Mati 9.18-26; Maki 5.21-43)

⁴⁰ Naa Zhezu wila kaa songoro ma logbogo ki kon naa ma yiri wa ki keɛ nga na, a janwa wi suu yigi fo jenge, katugu pe ni fuun paa pye naa singi.

⁴¹ Ki sanga wi ni, a nana wa si pan, paa pye naa yinri Zhayiru. Sherigo to wo wa lawi. A wi si kannguuro kan le Zhezu wi jegele, maa yenri ma yo wi kari wa wi go wi saa saga,

⁴² katugu wi sumborombyo wila pye nungba to, neɛ kuun. Wila pye na kee yeɛ ke ma yiri shyen yeri.

Naa Zhezu wila kaa na kee wa Zhayiru wi yeri, a janwa wi neɛ gbinri wi na lagapyew.

⁴³ Le ki laga ki na, jɛɛ wa la pye le. Kasanwa wogo yama la pye wi na. Pila yeɛ ke ma yiri shyen ta wi na. Were pyege ki kala na, wi keɛ kila ka saa koro waga. Katugu wila wi keɛ yaara ti ni fuun ti kan were pyefenne pe yeri. Eɛn fo, wo wa nungba sila ya mboo sagala.

⁴⁴ A ki jɛɛ wi si fulo Zhezu wi tanla, wa wi pungo na, meɛ jiri wi derege yon ki na. Le ki yongolo nungba ke ni, a wi kasanwa wogo yama pi si ko.

⁴⁵ A Zhezu wi si pe pye fo: «Ambɔ wi jiri na na?» Naa pe ni fuun paa kaa na jege ma yo poro ma, a Pyeri wi suu pye fo: «We Nagafɔ, janwa wɔɔn maga noɔ jiiɛ lagapyew de!»

⁴⁶ Eɛn fo, a Zhezu wi suu pye ma yo fo: «Lere wa jiri na na kaselege, katugu migi jen ma yo fannga ka wo na ni.»

⁴⁷ Naa jεε wila kaa ki yan ndεε ki se ya lara naa, a wì si pan na seri, mεε saa kanṅguuro kan Zhezu wi jegele. Kala na làa ti, a wì si jiri Zhezu wi derege ki na, konaa paa wila sagala le ki yǒngǒlǒ nungba ke ni yege ṅga na, a wì sigi yo ma pe ni fuun pe kan.

⁴⁸ A Zhezu wì suu pye ma yo fɔ: «Na sumborombyɔ, ma tagawa pòɔn shɔ. Ki kala na, ta kee yeysinṅge na†.»

⁴⁹ Ma Zhezu wi ta wila pye na to yuun ma, a pitunṅɔ wà si yiri wa sherigo to wi go, mεε gbɔn le pe na, mεε wi pye fɔ: «Ma sumborombyɔ wì ku makɔ, maga kaa we Nagafɔ wi tege.»

⁵⁰ Εεn fɔ, naa Zhezu wila kaa to logo, a wì si Zhayiru wi pye fɔ: «Ma kaa fyε! Taga εε, pa ma pyɔ wi yaa sagala.»

⁵¹ Naa Zhezu wila ka saa gbɔn wa Zhayiru wi laga, wi sila yenle lere mbe ye wa go ndεε Pyeri, naa Zhan, naa Zhaki, konaa pyɔ wi to, naa wi nɔ poro εε.

⁵² Leele pe ni fuun pàa pye na pyɔ wi kunwɔ pi gbele na jɔrɔgi. A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yaga kaa gbele! Pyɔ wii ku, εεn fɔ, wila wɔnlɔ win.»

⁵³ Naa wila kaa to yo ma, a pe nεε tεge wi na, katugu pàa ki jen ma yo kaselege pyɔ wì ku.

⁵⁴ Kona, a Zhezu wì suu yigi wi kεε ki na, maa yeri ṅbanga ma yo fɔ: «Na pyɔ, yiri!»

⁵⁵ Le ki yǒngǒlǒ nungba ke ni, a pyɔ wì si yen ma yiri wa kunwɔ pi ni, mεε yiri ma yere. A Zhezu wì si pe pye ma yo pe pyɔ wi kan wi ka.

† 8:48 8.48: Luki 7.50

⁵⁶ A k̀i si pye wi sevenne pe pari fo jenge. A Zhezu ẁi sigi yo maga ngban pe ni ma yo paga ka nga k̀i pye ki yo mbe lere kan.

9

*Zhezu ẁila wi f̀orogofenne
ke ma yiri shyen pe tun
(Mati 10.5-15; Maki 6.7-13)*

¹ A Zhezu ẁi suu f̀orogofenne ke ma yiri shyen pe yeri ma pe gbogolo, mee yawa naa fannga kan pe yeri paa yinne tipegele ke puro paa ke woo leele pe ni, paa yambala pe sagala.

² Kona, a ẁi si pe tun ma yo pe saa Yenhele li wunluwo senre ti yuun leele pe kan, paa yambala pe sagala.

³ A ẁi si pe pye naa fo: «Na ye kaa kee, yaga ka yaraga ka kpe le: Paa gbotangala yen, nakoma kasha, nakoma yaakaga, nakoma penjara! Wa ka si ka deere shyen le ye ni†!

⁴ Na paga sa ye yaara wo laga o laga, ye koro wa fo ye karisanga wi sa gbon!

⁵ Na leele paga si je ye na ca nga ni mbe yo pe se ye yaara wo, ye karisaga ye ye tooro ti pepe yege gbanngban wi wo wa ki ca ki ni! Pa ko yaa pye pe yerewe.»

⁶ A f̀orogofenne pe si kari, nee toro cara ti ni fuun ti ni, na Sentanra ti yari leele pe kan, na yambala pe sagala lagapyew.

*Erɔdi wi jatere ẁila piri wi na
(Mati 14.1-12; Maki 6.14-29)*

† 9:3 9.3: Luki 22.35

⁷ Naa gboforoneri Erōdi wila kaa kagala ngele kàa pye na piin ke senre logo, a wi nawa pì si piri wi na. Katugu leele pèle la pye na yuun fò: «Zhan Batisi wo wì sòngòrò ma yen ma yiri wa kunwò pi ni.»

⁸ A pèle yo fò: «Eli wì sòngòrò ma pan naa.» A pèle yo naa fò: «Fafafa Yenṅele yòn senre yofò wo wa wì sòngòrò ma yen ma yiri wa kunwò pi ni.»

⁹ Eɛn fò, a Erōdi wì sho fò: «Mila si konò kan, a pè Zhan go ko kòw. Kagala ngele mila ke senre nuru, a ambò si ta na koro piin?»

A wi nɛɛ Zhezu wi lagajaa mboo yan yenle ni.†

*Zhezu wila nambala
waga kanṅurugo (5 000)
kan pè ka*

(Mati 14.13-21; Maki 6.30-44; Zhan 6.1-14)

¹⁰ Naa pitunmbolo pàa kaa sòngòrò ma pan Zhezu wi kòrògò, a pè si kagala ngele pàa pye ke yege yo maa kan. A wì si pe le ma kari pe ni ca ka tanla, pege yinri Betisayida.

¹¹ Naa janwa wila kaa ki logo, a pè si taga Zhezu wi na. A wì si pe yigi jɛṅge, ma Yenṅele li wunluwò pi senre yo pe kan. Yambala mbele pàa jori mbe sagala, a wì poro sagala.

¹² Naa yonlo kila kaa na kee sa to, a Zhezu wi fòrògofenne ke ma yiri shyen pè si fulo wi tanla, mɛɛ wi pye fò: «Ki yo janwa wi kan wila kee wa cara nda tì we maga to naa kerɛ kapire ti ni, pe sa yaakara lagaja pe ka, pe sinlesara ja; katugu we yen laga laga nga na yɛɛn, gbinri wi.»

† 9:9 9.9: Luki 23.8

13 Εν φο, a wì si pe pye ma yo φο: «Yoro jate ye pe kan pe ka!» A pè suu pye φο: «Buru kanḡurugo naa ḡbangala shyen ke yen laga we yeri εε. Maa jaa kana woro jate we sa yaakara lo ki leele mbele pe ni fuun pe kan pe ka wi le?»

14 Ma si yala, nambala mbele pàa pye wa, pe mbaa lere waga kanḡurugo (5 000) yon ko tin. A Zhezu wì suu fɔrɔḡɔfenne pe pye φο: «Ye pe pye pe gbogolo gbogolo pe yεε na. Gbogolosaga nunḡba, paa lere nafa shyen ma yiri ke yen.»

15 A fɔrɔḡɔfenne pè sigi pye ko pyewe po na ma, mεε pe ni fuun pe pye, a pè cen.

16 A Zhezu wì si buru kanḡurugo wi le naa ḡbangala shyen ke ni, maa yεε ki yirige wa naayeri ma duwaw ti na, mεε ti koonlo mari kan wi fɔrɔḡɔfenne pe yeri ma yo peri yεεε janwa wi na.

17 A pe ni fuun pè ka ma tin. Konrɔkɔnrɔ nda tila koro, pàa ti wulo, a tì kanja ke ma yiri shyen yin.

*Pyeri wila ki yo ma yo
Zhezu wo wi yen Kirisi*

(Mati 16.13-19; Maki 8.27-29)

18 Pilige ka, Zhezu wila pye na Yenḡele yenri wi ye, ma yala wi fɔrɔḡɔfenne pàa pye wa wi tanla. A wì si pe yewe ma yo φο: «Leele pe ma yo mi yen ambɔ φο?»

19 A pè suu pye φο: «Pele ma yo ma yen Zhan Batisi. Pele ma yo ma yen Eli. Pele ma yo naa φο: <Faa Yenḡele yon senre yofenne wa wì yen ma yiri†.> »

† 9:19 9.19: Luki 9.8

²⁰ A Zhezu wì si poro yewe ma yo fò: «Yoro wo nawa, ambò wi mi?» A Pyeri wì suu pye fò: «Mboro ma yen Yennɛle li Kirisi we.»

*Zhezu wìla wi kunwo
naa wi yenme wogo ki yo
(Mati 16.20-28; Maki 8.30-9.1)*

²¹ A Zhezu wì sigi yo maga ngban pe ni ma yo paga kaga yo mbe lere kan.

²² A wì sigi senre nda ti taga wa naa, ma yo fò: «Ki daga Lere wi Pinambyò wi jòlò jɛngɛ! Tara ti leleɛle poro naa saraga wofenne teele pe ni, naa lasiri sewe jenfenne pe ni, pe yaa ka je wi na mboo gbo. Ki pilige taanri wogo, wi yaa yen mbe yiri wa kunwo pi ni!»

²³ Kona, a wì si pe ni fuun pe pye fò: «Na lere wa kaa jaa mbe taga na pungo na, wi kaari wi yinwege ki kala, wuu tiparaga ki tugo† pilige pyew, wi taga na na.

²⁴ Katugu lere na kaa jaa mboo yee go sho, wo yaa kaa yinwege ki la. Eɛn fò, lere na fuun ka suu yinwege ki la na kala na, wo yaa kaga ta.

²⁵ Na lere wi ka dunruya yaara ti ni fuun ti ta, ki si pye wuu yinwege ki la, nakoma mbe sa ye jòlògò, yingì ki yaara ti yaa yon mboo kan?

²⁶ Na lere na ka fere ta mi naa na senre ti ni, kona, Lere wi Pinambyò wi yaa ka fere ta wi ni, na wiga ka pan wi gbogowo pi ni, po mba pi yen wi To Yennɛle lo naa merɛgɛyekpoyi pe woo we.

† **9:23 9.23:** Ko korò wo yen fò wi cɛn wi jòlògò ki cɛnwɛ pilige pyew, wii taga Zhezu wi na.

27 Mi yen naga yuun ye kan kaselege ko na, fɔ mbele pe yen lagame, pele yen na pe ni, sanni pe sa ku pe yaa Yenɲele li wunluwɔ pi yan.»

*Zhezu wi yege cenwe pila kannga
(Mati 17.1-8; Maki 9.2-8)*

28 Naa Zhezu wila kaa ko senre to yo ma, ki piliye kolɔtaanri si, a wì si Pyeri naa Zhan naa Zhaki pe le ma kari pe ni yanwiga ka go na mbe sa Yenɲele yenri.

29 Naa wila kaa na Yenɲele li yenri, a wi yege cenwe pi si kannga. A wi yaripɔɔ tì kannga ma filige na yengele shoo.

30 Le ki yɔngɔlɔ nunɲba ke ni, a leele shyen si yiri le pe na, neɛ para Zhezu wi ni. Moyisi wo naa Eli† poro la wele.

31 Yenɲele li gbɔgɔwɔ yanwa pila pye ma pe maga. Pàa pye na para Zhezu wi ni paa yege nɲa na wila daga sa ku wa Zheruzalemu ca ki ni mboo tunɲgo ki yɔn fili we.

32 Ko sanga wo ni, Pyeri naa wi pinleyeenle pe ni pàa pye na wɔnlɔ fɔ jɛnɲe. Eɛn fɔ, a pè si yen, mɛɛ Zhezu wi gbɔgɔwɔ pi yan konaa leele shyen mbele pàa pye wi ni pe ni.

33 Naa ki leele paa kaa na yinrigi le Zhezu wi tanla na kee, a Pyeri wì suu pye fɔ: «We Nagafɔ, ki yen ma yɔn we koro lagame. We yaa segbara taanri kan, mboro wogo nunɲba, Moyisi wogo nunɲba, Eli wogo nunɲba!» Eɛn fɔ, senre nda wila pye na yuun wi sila pye nari kɔɔ jenni.

† 9:30 9:30: Ki leele shyen pàa pe yinwege ki pye laga tara na faa ma kari.

³⁴ Naa wila kaa na to yuun ma, a kambaaga kà si pan, mεε pe tɔn. A fɔrɔgɔfenne pè si fyε, naa kambaaga kila pe tɔn we.

³⁵ A magala là si yiri wa kambaaga ki ni ma yo fɔ: «Ŋa yεen, wo wi yen na Pinambyɔ ŋa m̀i wɔ we, yaa wi sɛnrɛ ti nuru!»

³⁶ Naa magala làa kaa yiri, a pèli logo, pee lere yan naa ndεε Zhezu wo nunɔba bɔkɔ. Ko wagati wo ni, a fɔrɔgɔfenne pè si kagala ŋgele pàa yan ke lara, pee ke yεge yo mbe lere kan.

*Zhezu wila pinambyɔ wa sagala,
yinne tipele la pye wi ni
(Mati 17.14-18; Maki 9.14-27)*

³⁷ Ki goto, a pè si yiri wa yanwiga ki na ma tigi, a janwa gbɔlɔ là si kari ma saa Zhezu wi fili.

³⁸ Wa janwa wi ni, naŋa wà la pye wa. A wo si gbele ŋgbanga ma yo fɔ: «We Nagafɔ, mi yen nɔɔ yenri, na pinambyɔ wi wele! Wi yen na yeri nunɔba to.

³⁹ Yinne tipele la maa wi jaan. Na liga wi jan, le ki yɔngɔlɔ nunɔba ke ni, li maa pye wi maa jɔrɔgi ŋgbanga, mboo yangara fɔ ŋgbɔrɔgɔ maa kɔɔn wa wi yɔn. Ki yinne tipele li wɔgɔ ki yen ma ŋgban wi ni fɔ jɛŋge. Li kaa jaa mbe wɔ wi ni, li maa wire ti fanla wi na gben.

⁴⁰ M̀ɔ fɔrɔgɔfenne pe yenri ma yo peli puro peli wɔ wi ni, εen fɔ, pee ya.»

⁴¹ A Zhezu ẁi suu fɔrɔgɔfenne pe pye fɔ: «Iye, yoro wele ye yen lepeepele ma pye mbatagambala. Wagati jori mi yaa pye ye ni naa, mbe si ye kala li kun na yεε ni?» A ẁi si naŋa wi pye fɔ: «Pan laga ma pyɔ wi ni!»

⁴² Naa pyɔ wila kaa na paan Zhezu wi kɔrɔɔ, a yinne tipele li suu jan le tara maa yangara fɔ jɛŋɛ. A Zhezu wì si gbanla ŋgbanga ki yinne tipele li na, mɛɛ pyɔ wi sagala maa kan wi to wi yeri.

⁴³ Fanŋga gbɔɔ ŋga Yenŋɛlɛ làa naga le ki laga ki na, kila leele pe ni fuun pe pari.

*Zhezu wila wi kunwɔ
naa wi yenmɛ wogo ki yo naa
(Mati 17.22-23; Maki 9.30-32)*

Kagala ŋgele fuun Zhezu wila pye na piin, naa kè kaa pe pari ma, a wì suu fɔrɔɔfɛnnɛ pe pye fɔ:

⁴⁴ «Ye wele, sɛnrɛ nda mi yaa yo, ye nunɔgbogolo jan yeri logo jɛŋɛ! Pe yaa Lere wi Pinambyɔ wi le leele pe kɛɛ.»

⁴⁵ Ɛɛn fɔ, pe sila ki sɛnrɛ ti kɔrɔ wi jɛn. Ti kɔrɔ wila pye ma lara pe na, jango paga kari kɔrɔ wi logo. A pe nɛɛ fyɛ mboo yewe ti kɔrɔ wi ni.

*Wiwiin wi yen legbɔɔ?
(Mati 18.1-5; Maki 9.33-37)*

⁴⁶ Zhezu wi fɔrɔɔfɛnnɛ pàa pye na pe yɛɛ yewe mbe ta mbe ŋa wi yen pe pe ni fuun legbɔɔ wi jɛn.

⁴⁷ A Zhezu wì si pe nawa jatere wi jɛn. Kì kaa pye ma, a wì si pyɔ jɛɛ wa le maa yerege le wi yɛɛ tanla,

⁴⁸ mɛɛ pe pye fɔ: «Mboro ŋa ka ki pyɔ jɛɛ ŋa wi yigi jɛŋɛ na kala na, kona, muwi ki fɔ wi yigi jɛŋɛ. Lere ŋa fuun ka silan yigi jɛŋɛ, ŋa wilan tun wo ki fɔ wì yigi jɛŋɛ†. Katugu ŋa wi yen ye

† 9:48 9.48: Mati 10.40; Zhan 12.44; 13.20

ni fuun lepile, wo wi yen ye ni fuun legboo we.»

*Ye woro ma na mben,
wo yen ye lejennε
(Maki 9.38-40)*

⁴⁹ A Zhan wì si senre ti le mee wi pye fo: «We Nagafɔ, wè nana wa yan wi yen na yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni ma mege ki na, wòo pye ma yo wi kaa ki piin, katugu wi woro we ni.»

⁵⁰ A Zhezu wì suu pye fo: «Yaga kaa yege kon mbe yo wiga kaa ki piin; katugu ye woro ma lere na mben, wo yen ye lejennε.»†

ZHEZU WI KARAGA WA ZHERUZALEMU CA KI YERI

9.51-19.27

*Samari tara ca ka woolo la je
Zhezu wi na*

⁵¹ Zhezu wila daga mbe yiri mbe kari wa yennele na wagati na ni, naa wila kaa na yongo, a wì si yere ki yerewe jenge mbe kari wa Zheruzalemu.

⁵² A wì si piile tun wa wi yee yege (ma yo pe sa kafere lagaja wi kan.) A pitunmbolo pè si kari, mee saa ye Samari tara ca ka ni nee kafere jaa wi kan.

⁵³ Een fo, ki ca woolo pe sila yenle mbe tugusaga kan wi yeri, katugu wila pye na toro na kee Zheruzalemu.

⁵⁴ Naa wi forogofenne Zhaki naa Zhan paa kaa ko yan ma, a pè sho fo: «We Fo, maa jaa wege yo fo kason mbe yiri wa naayeri ki pan ki pe sogo wi le?»

† **9:50 9:50:** Luki 11.23

55 Ἐν ἑνὶ ἡμέρῳ, ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ εὗρε τὴν πόλιν ἡμαρτῶν.
 56 Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὁ πόλις ἡμαρτῶν καὶ οὐκ ἔστιν ἡ πόλις ἡ δικαιοσύνης.

*Kila pye leele pele nawa
 pe taga Zhezu wi na
 (Mati 8.19-22)*

57 Ma pe ta wa konɔ paa kee, a naɲa wà si Zhezu wì pye fɔ: «Ma kaa kee laga o laga, mi yaa taga ma na.»

58 A Zhezu wì suu pye fɔ: «Were yen kom-bokara ti yeri, sere yen sannjere ti yeri fun, ma si yala, Lere wi Pinambyɔ sinlesaga woro wo yeri wi sinle wi wogo.»

59 A wì si nuru ma naɲa wa pye fɔ: «Pan ma taga na na.» Ἐν ἑνὶ ἡμέρῳ, ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὁ πόλις ἡμαρτῶν καὶ οὐκ ἔστιν ἡ πόλις ἡ δικαιοσύνης.
 60 Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὁ πόλις ἡμαρτῶν καὶ οὐκ ἔστιν ἡ πόλις ἡ δικαιοσύνης.

60 A Zhezu wì suu pye fɔ: «Gboolo pe yaga wa paa pe gboolo pe nii†. Mboro wo na, kari ma saa Yenɲele li wunluwɔ wogo ki yari leele pe kan.»

61 A naɲa wà suu pye naa fɔ: «We Fɔ, mi yaa pan mbe taga ma na. Ἐν ἑνὶ ἡμέρῳ, ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὁ πόλις ἡμαρτῶν καὶ οὐκ ἔστιν ἡ πόλις ἡ δικαιοσύνης.
 62 Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὁ πόλις ἡμαρτῶν καὶ οὐκ ἔστιν ἡ πόλις ἡ δικαιοσύνης.

62 A Zhezu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Lere ɲa fuun wi ma falinere capige ki yigi, mbe sila wele wa wi yee punɔ na, ko fɔ wo si daga Yenɲele li wunluwɔ pi ni.»

† **9:60 9.60:** Ko kɔrɔ wo yen fɔ mbele pee taga Yenɲele li na, ma pye ndee pe ku li yee na, pe yaga paa gboolo pe nii.

10

*Zhezu wila fɔɔɔɔfenne
nafa taanri ma yiri ke
ma yiri shyen tun
(Mati 10.7-16)*

¹ Ko punɔ na, a Zhezu wì si lere nafa taanri ma yiri ke ma yiri shyen wɔ. Wo jate wila daga mbe toro cagbɔɔ to naa lara nda fuun na, a wi nɛɛ pe tunnu shyenzhyen pe keli pe toro wi na wa ki lara ti ni.

² A wì si pe pye fɔ: «Yarilire nda ti yaa kɔn, ti yen ma lɛɛ. Ɛɛn fɔ, tunmbyeele pe woro ma lɛɛ. Ki kala na, ye kɛrɛfɔ wi yenri wi tunmbyeele lɛɛɛ torogo wa kɛrɛ†.

³ Yaa kee! Mi yen na ye tunnu paa simbapiile yen wa kombokara ti sɔɔwɔ.

⁴ Yaga ka penjara leyaraga ɛ, yaga ka cana karikasha ɛ, nakoma mbe sawira ɛ! Yaga si ka yere kɔnɔ mbe lere shari.

⁵ Yaga ye go nga fuun ni, yege yo gben fɔ: <Yeyinɔge mbe pye laga ki go nga ki ni!>

⁶ Na kiga yala yeyinɔgefɔ wa ki go ki ni, pa Yenɔɔɛ li yaa yeyinɔge kan ki fɔ wi yeri. Na wa si woro wa, pa ye yeyinɔge ki yaa sɔngɔɔ ye na.

⁷ Ye koro wa ki go ki ni. Paga yaraga nga fuun kan ye yeri, yege ka. Paga si tɔnmɔ mba fuun kan ye yeri, yoo wɔ, katugu tunmbyee wi ma daga wi sara wi ni†. Yaga kaa yanri yinɛ ti ni mbaa toro.

⁸ Yaga ye ca nga fuun ni, na paga ye yigi jɛnɔɛ mbe yaakaga nga fuun kan ye yeri, ye ko ka!

† **10:2 10:2:** Mati 9.37-38 † **10:7 10:7:** Mati 10.10; 1 Koren 9.14; 1 Timo 5.18

⁹ Yambala mbele ka pye wa ki ca ki ni, ye pe sagala. Ye ca woolo pe pye fɔ: <Yεnɲεle li wunluwɔ pì yɔngɔ ye ni.>

¹⁰ Εεν fɔ, yaga ye ca ɲga ni, na pee ye yigi jεɲγε, ye kari wa pe ca nawa koɲgolo ke ni, ye pe pye fɔ:

¹¹ <Ye wele! Ye ca tara jate nda tì maramara we tɔɔɔ ti na, waa ti pee nari wuun laga ye kala na†. Konaa ki ni fuun, yege jεn ye yo fɔ: Yεnɲεle li wunluwɔ pì yɔngɔ ye ni.> »

¹² A Zhezu wì si pe pye naa fɔ: «Mila ki yuun ye kan, na kiti koɲpilige kiga ka gbɔn, Sodɔmu ca woolo pe jɔlɔgɔ ki yaa ka mbɔnrɔ ki ca woolo† pe wogo ki na.»

*Cara nda woolo pàa je
mbe taga Zhezu wi na
(Mati 11.20-24)*

¹³ «Yoro Korazen ca fenne wele, jɔlɔgɔ yen ye wogo! Yoro Betisayida ca fenne fun, jɔlɔgɔ yen ye wogo! Katugu ndεε ki pye kafɔɲɲɔlɔ ɲgele kè pye wa ye yeri, pa kè ja pye wa Tiri ca naa Sidɔn ca woolo pe yege sɔgɔwɔ, anmε kì gbɔn yeεn, pe kashara lele pe yeε na, ma pe yeε piligi wa cɔnrɔ ti ni mbege naga fɔ paa jaa mbe pe kapere pyege ki yaga.

¹⁴ Ki kala na, na kiti koɲpilige kiga ka gbɔn, Tiri ca naa Sidɔn ca woolo pe jɔlɔgɔ ki yaa ka mbɔnrɔ ye wogo ki na.

† **10:11 10.11:** Pe yaa pe tɔɔɔ gbannɲban wi pεpε mbege naga fɔ ki ca woolo pè kapege pye. † **10:12 10.12:** Sodɔmu ca woolo pe kapere tila gbɔgɔ Yεnɲεle li yege na fɔ a li ki ca ki tongɔ; Zhεnε 19.24-28; Zhude 7

15 Yoro Kaperinawu ca woolo fun, ye nawa po ni pe yaa ka ye yirige mbe gbɔn fɔ wa yɛnɛɛ na wi le? Ayoo dɛ, pe yaa ka ye tirige mbe gbɔn fɔ wa kuulo tara.»

16 Kona, a Zhezu wì suu fɔrɔgɔfɛnnɛ pe pye naa fɔ: «Lere ɲa ka ye sɛnrɛ ti logo, na woro to wì logo. Lere ɲa ka si je ye na, muwi wì je na na. Lere ɲa ka si je mi na, kona, wì je Yɛnɛɛ na lilan tun lo na†.»

*Fɔrɔgɔfɛnnɛ nafa taanri
ma yiri kɛ ma yiri shyɛn
pàa sɔngɔrɔ ma pan*

17 Naa fɔrɔgɔfɛnnɛ nafa taanri ma yiri kɛ ma yiri shyɛn pàa kaa yiri wa pe tunɲgo ma sɔngɔrɔ ma pan, pàa yin nayinmɛ coli. A pè si Zhezu wi pye fɔ: «We Fɔ, ali yinne tipegele jate kàa pye na we sɛnrɛ ti nuru na tanri ti na, na we kɔɔn mɛgɛ ki yeri we!»

18 A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Mì Sɔtanla wi yan wì yiri wa naayeri ma to laga tara paa yɛnɛɛ yɛngɛɛmɛ yɛn†.»

19 Ye wele! Mì yawa pi kan ye yeri yaa tanri wɔrɔ to naa naala pe na; konaa ye ya ye ye mbenfɔ Sɔtanla wi fanɲga ki jan. Ali yaraga ko ka se ya mbe kapege pye ye na.

20 Eɛn fɔ, naa yinne tipegele kaa ye sɛnrɛ ti nuru, kii daga yaa yɔgɔri ko kala na. Ye daga mbaa yɔgɔri, katugu ye mɛrɛ ti yɛn ma yɔnlogo wa yɛnɛɛ na†.»

† **10:16 10:16:** Mati 10.40; Zhan 12.44; 13.20 † **10:18 10:18:** Eza 14.12; Zhan 12.31; Naga 9.1; 12.7 † **10:20 10:20:** Ko ki naga ma yo pè pye Yɛnɛɛ li woolo; Dani 12.1; Fili 4.3; Ebu 12.23.

*Zhezu wi yɔgɔrimɔ sɛnrɛ
(Mati 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Le ki wagati nunɔba wi ni, a Yinnekpoyi li si nayinmɛ kan Zhezu wi yeri. A wì sho fɔ: «Na To, mboro ma yen naayeri wo naa tara ti Fɔ. Mila ma shari, katugu nɔga mà lara dunruya kajɛnmbɛɛ poro naa sɛwɛ jɛnfɛnnɛ pe na, màga pye maga naga piile tunmɔmbɔɔ† poro na. Na To mà ko pye ma, katugu ko kɔɔn ndanla.

²² «Na To wì yaraga pyew ki le na kɛɛ. Lere kpɛ si Pinambyɔ wi jɛn, ndɛɛ wi To wo nunɔba. Lere kpɛ si To wi jɛn, ndɛɛ Pinambyɔ wo nunɔba, konaa leele mbele Pinambyɔ wi yen na jaa mboo To wi naga pe na.»

²³ Ko punɔgo na, a Zhezu wì si kanɔga ma yɛgɛ wa wi fɔrɔgɔfɛnnɛ poro yeri ɛɛ, mɛɛ pe pye fɔ: «Fɛrɛwɛ yen ye woo, kagala nɔgele yaa yaan ke kala na.

²⁴ Katugu mila ki yuun ye kan, Yɛnɔɛɛ yɔn sɛnrɛ yɔfɛnnɛ pe lɛgɛrɛ naa wunlumbolo pe lɛgɛrɛ la pye naga jaa mbe nɔga yaa yaan ki yan. ɛɛn fɔ, pe sila ki yan. Pàa pye naga jaa mbe nda yaa nuru ti logo, ɛɛn fɔ, pe sila ti logo.»

*Samari tara fɛnnɛ nanɔ
kajɛnɔgɛ pyefɔ*

²⁵ Ki wagati wi ni, a lasiri sɛwɛ jɛnfɔ wà si yiri ma yere mbe Zhezu wi wa mbe wele, mɛɛ wi pye fɔ: «We Nagafɔ, yinɔgi mi daga mbe pye mbe si yinwege mbakɔgɔ ki ta?»

† 10:21 10:21: *Piile tunmɔmbɔɔ*: Poro pe yen mbele pe fa Yɛnɔɛɛ wogo ki jɛn mbe wali ki na.

26 A Zhezu wì suu pye fɔ: «Yingi ki yen ma yonlogɔ wa we lasiri sewe wi ni? Na ma kaa ti kara ma maa ti nuru meɛ?»

27 A ki naɲa wì suu pye fɔ: «Ki yen ma yonlogɔ wa ma yo fɔ: *«Ma Fɔ Yenɲele li daga mbɔɔn ndanla ma kotogo ki ni fuun ni, naa ma nawa pi ni fuun ni, naa ma fanɲga ki ni fuun ni, naa ma jatere wi ni fuun ni. Konaa ma lewee yenle wi daga mbɔɔn ndanla paa yege ɲga na mɔɔ yeɛ ndanla we»* »†.

28 A Zhezu wì suu pye fɔ: «Nda mà yo ti yen kaselege. Ta ko piin, pa ma yaa yinwege mbakogɔ ki ta.»

29 Eɛn fɔ, ki lasiri sewe jenfɔ wila pye na tanga jaa wi yeɛ kan. A wì si Zhezu wi pye fɔ: «Ambo wi yen na lewee yenle wo?»

30 A Zhezu wì si senre ti le maa yon sogo, ma yo fɔ: «Naɲa wà la yiri wa Zheruzalemu ca na kee wa Zheriko ca. A benɲanri pyefenne si saa yiri ma to wi na, maa gbɔn, maa kɔonlo, maa yaara ti yu, mɛɛ kari maa toro le wi yege wo. 31 A kì si yala ce saraga wɔfɔ wà la pye na toro wa ki konɔ nunɲba li ni. Naa wila ka saa gbɔn ma naɲa wi yan, a wì si ke kanɲgaga na ma toro.

32 Ki pyelomo nunɲba pi na naa, a Levi setirige pyɔ wà si saa gbɔn wa ki laga ki na, ma naɲa wi yan, mɛɛ ke kanɲgaga na ma toro.

33 Eɛn fɔ, Samari tara fenne naɲa† wà la pye na kee cana wa ki konɔ nunɲba li ni. Naa wo la ka saa gbɔn maa yan, a wi yinriwe suu ta fɔ jenɲe.

† 10:27 10:27: Dete 6.5; Levi 19.18; Mati 22.37-39; Maki 12.29-31; Gala 5.14 † 10:33 10:33: Zhan 4.9; Luki 9.53

³⁴ A wì si fulo wa wi tanla maa sagbanra ti fò, mɛɛ wɛrɛ sinmɛ naa duvɛn wo ti na, mɛɛ ti pɔpɔ sagbanra pɔparisanra ni. Ko pɔngɔ na, a wì suu lɛ wi yɛɛra sofile wi na, mɛɛ kari wi ni nambanmbala tugugo ka ni, mɛɛ saa naa gbegele wama.

³⁵ Ki goto, a ki Samari tara fɛnnɛ naɲa wì si warifuwe pyɔ shyɛn wɔ maa kan nambanmbala tugugofɔ wi yeri, ma suu pye fɔ: «Ki naɲa ɲa yɛɛn, taa gbegele na kan, na maga yaraga ka wɔ mbe taga wa naa mbe wɛ, na sɔngɔɔsaga mi yaa ki fɔgɔ ki tɔn.» »

³⁶ A Zhezu wì si lasiri sɛwɛ jɛnfɔ wi pye fɔ: «Mboro wo yɛɛ na, ki leele taanri mbele pe ni, wiwiin wi yɛn naɲa ɲa bɛnganri pyefennɛ pàa to wi na wi lewee yɛnlɛ wo?»

³⁷ A lasiri sɛwɛ jɛnfɔ wì sho fɔ: «Ɔa wìla wi yinriwɛ ta wowi.»

A Zhezu wì suu pye fɔ: «Kari ma saa piin ma fun.»

Zhezu wìla kari wa Mariti naa Mari pe go

³⁸ Ma Zhezu wo naa wi fɔɔgɔfennɛ pe ta wa konɔ paa kee wa Zheruzalɛmu, a pè si saa gbɔn ca ka ni. A jɛlɛ wà si pe yaara wɔ wa wi go, pàa pye naa yinri Mariti†.

³⁹ Ki jɛlɛ wi nɔsɛpyɔ sumboro la pye wa pàa pye naa yinri Mari. A wo si saa cɛn we Fɔ Zhezu wi jegele nɛɛ nuru wi yeri.

⁴⁰ Ko sanga wo ni, go tunndo tìla pye ma Mariti wi yanra fɔ maa jatere wi legɛ wi na. A wì si saa

† 10:38 10:38: Zhan 11.1-5; 12.1-7

Zhezu wi pye fɔ: «We Fɔ, naa na jɔnlɔ sumboro wì tunndo ti ni fuun ti yaga na kan mila ti piin na ye, ki wogo ki woro kala la ma yege na wi le? Ki yo wi kan wi pan wilan saga.»

⁴¹ A we Fɔ wì suu pye fɔ: «Mariti, Mariti, maa ma jatere wi lege ma yege na, nɔɔ yege tege yarilegere kala na.

⁴² Eɛn fɔ, yaraga nunɔba ki wa mbe lere kala yɔn. Tasaga jɛnge ko Mari wì wele ma wɔ. Ki se shɔ wi yeri.»

11

*Zhezu wila wi fɔɔɔɔfenne pe naga
Yenɔele yenrewe pi ni
(Mati 6.9-13)*

¹ Pilige ka, Zhezu wila pye na Yenɔele yenri laga ka na. Naa wila kaa kɔ sanga ŋa ni, a wi fɔɔɔɔfenne nunɔba suu pye fɔ: «We Fɔ, we naga Yenɔele yenrewe pi ni paa yege ŋa na Zhan wila wi fɔɔɔɔfenne pe naga pi ni we.»

² A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Na ye kaa Yenɔele yenri sanga ŋa ni, ye yo fɔ:

<We To, ti ma mege ki pye kpoyi.

Ma wunluwɔ pi pye pi pan!

³ Maa we pilige pyew yaakara nda ti yaa yala we ni ti kaan we yeri.

⁴ Ma we kapere ti kala yaga we na, katugu mbele fuun pe maa kapere piin we na, woro fun we maa ti kala yari pe na.

Maga ka we yaga we ye wa fanlawa pi ni.> »

*Lere ɲa fuun wi maa yenri,
wi ma ta
(Mati 7.7-11)*

⁵ A Zhezu wì si pe pye naa fɔ: «Ndεε ki pye kana wɔnlɔ yen wa yeri ye ni. Yindεε na wii kari ki wɔnlɔ wi kɔrɔgɔ wuu pye fɔ: <Na wɔnlɔ, mila ma yenri, na jin buru taanri ni.

⁶ Na wennε wa yiri cana ma tugu na na, yaraga woro na yeri mbe kan wi yeri.>

⁷ Kana wi wɔnlɔ wo mbe si koro wa go tɔnɲgɔ ki ni wuu pye fɔ: <Na yaga yew, na kɔrɔ mīgi sɔgɔ mako. Mi naa na piile pe ni wè sinlε. Mi se ya yiri mbe yaakara kan ma yeri.>

⁸ Ye wele! Mila ki yuun ye kan, ali na wii yiri mboo kan wi yeri pe wεenrε to kala na, paa wi koro naa yenri suyi ki kala na, wi yaa ka yiri mboo jorowo kɔyaara ti ni fuun ti kan wi yeri.

⁹ Ki kala na, mi wo naga yuun ye kan fɔ: Yaa yenri, pa ye yaa ka ta, yaa ki lagajaa, pa ye yaa kaga yan. Ye bala yaa kɔrɔ ki gbɔɔn, pa pe yaa kaga yenge ye kan.

¹⁰ Katugu lere ɲa fuun wi maa yenri, wi ma ta. Lere ɲa fuun wi maa yaraga lagajaa, wi ma kaa ki yan. Lere ɲa wi maa kɔrɔ ki gbɔɔn, pe ma kaa ki yenge wi kan.

¹¹ To wiwiin wi yen na ye ni, na wi pyɔ kaa yenri buru ni, wi yaa sinndεlεε kan wi yeri? Nakoma na wiga wi yenri ɲgbanla ni, wi yaa wɔɔgɔ kan wi yeri?

¹² Nakosima, na wiga wi yenri ɲgojεnε ni, wi yaa naa kan wi yeri ɲgojεnε li yɔnlɔ? Ayoo, ko se ya pye.

¹³ Yoro mbele ye yen ma pe pe, na yège yan

yoro yarijende kanga jen ye piile pe yeri, yege jen fun ye yo fo ye To na wa yennele na, wi yaa Yinnekpoyi li kan mbele pe yen naa yenri pe yeri mbe we ye yarikanga ki na.»

*Zhezu wi maa leele pe sagala
Yennele lo fanna na
(Mati 12.22-30; Maki 3.20-27)*

¹⁴ Pilige ka, Zhezu wila pye na yinne tipele bombo la puro na woo nana wa ni. Naa yinne tipele laa kaa wo nana wi ni, a wi nee para, a ki si janwa wi pari.

¹⁵ Een fo, a leele pele sho fo: «Wila yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni yinne tipegele ke to Beyezebuli wo fanna na.»

¹⁶ Pele la pye na jaa mboo wa mbe wele, a pe suu yenri ma yo wi kafonno la pye wigi naga pe na fo pa wi fanna ki yiri wa Yennele li yeri.

¹⁷ Een fo, Zhezu wila pe nawa jatere wi jen. A wi si pe pye fo: «Wunluwo o wunluwo pi leele pe maa wiin pe yee ni, ki wunluwo pi ma jogo. Yinre nda fuun ti wa, ti ma toori.

¹⁸ Sotanla fun, na wiga wi yee kon shyen mbaa wiin wi yee ni, wi wunluwo pi se ya cen. Nde ye yo fo mi maa yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni Beyezebuli wo fanna na?

¹⁹ Na kaa pye mi maa yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni wo fanna na, ambo wi maa fanna kaan ye woolo poro yeri, pe ma sila ke puro na ke woo leele pe ni? Ye woolo jate poro pe yen ye kiti konfenne wele.

²⁰ Ἐν φό, kaselege ko na, Ἐνηελε lo fannga† na mi maa yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni. Ko ki naga ma yo Ἐνηελε li wunluwo pi gbɔn laga ye na makɔ.

²¹ «Na lere na ka pye mbe ngban, mara yaara mbe pye wi yeri, wi maa wi go ki korosi, wi kee yaara ti ma pye yeyinnye na.

²² Ἐν φό, na lere wa ka ngban mbe we wo na, wi ma saa to wi na maa mara yaara nda wi jigi wila pye ti na ti sho wi yeri, mboo kee yaara ti le mbe siri yeele.

²³ «Lere na woro na ni, mi yen ma wo mben. Lere na woro nala sari mbaa leele pe gbogolo, wo maa pe jaragi†.

*Yinne tipele li songɔɔkala
(Mati 12.43-45)*

²⁴ «Na yinne tipele liga wo lere wa ni, li ma saa na yanri wa gbinri wi ni, wa laga nga tonmo na pye we, na wogosaga lagajaa mbe wogo. Na lii ka yan, li ma sho fo: <Mi yaa songɔɔ wa na go nga mi wo wa ki ni.>

²⁵ Na liga ka songɔɔ, li mee pan maga yan pege gbogolo maga pe fo jenge.

²⁶ Kona, li mee kari ma saa yinne tipegele kele yegge lagaja naa koloshyen, ngele ke pe ma we lo jate na. Lo naa koro ni, ke mee pan ma ye wi ni, mee cen wa wi ni. Kona, ki lerefo wi cenwe pi ma songɔɔ ma tijanga ma we kongbannya ki na.»

Ferewe jembe senre

† 11:20 11:20: Eza 8.15 † 11:23 11:23: Luki 9.50

²⁷ Ma Zhezu wi ta wìla pye na to yuun ma, a jẹle wà si koro wa janwa wi sògòwò ma gbele ngbanga ma yo fò: «Jẹle ña wòòn se mọò kan ma wònri, fẹrẹwe yèn wì woo.»

²⁸ Ἐεν fò, a Zhezu wì suu pye fò: «Kaselege yi. Ἐεν fò, mbele pe maa Yennjẹle li senre ti nuru nali gbogo, poro pè feri.»

*Leele pàa pye na jaa Zhezu
wi kafonno la pye wili naga pe na
(Mati 12.38-42)*

²⁹ Naa janwa wila kaa na gbogolo wa Zhezu wi tanla naa mari, a wì si senre ti le na yuun fò: «Nala pilige woolo pe yèn ma pe. Pe yèn na kafonno la jaa mbe yan. Ἐεν fò, kafonno la se pye pe kan naa, kaawò Zhonasi wolo lo.

³⁰ Katugu yegẹ ñga na Zhonasi kala làa pye kafonno ma naga Ninive ca fenne† pe na, ki pyelomò nungba pi na fun, Lere wi Pinambyò wi kala li yaa pye kafonno mbe naga nala pilige woolo pe na.

³¹ Kiti kònpilige, yonloparawa kalige kee wunlunjo wi yaa ka yiri mbe nala pilige woolo pe jeregi, katugu wìla yiri wa tara ti kòsaga ki na ma pan ma Salomò wi tijinliwe senre ti logo†. Ye wele, lere wa yèn laga ña wì we Salomò wi na, (ye si woro na jaa mbe wo senre to logo.)

³² Kiti kònpilige, Ninive ca fenne pe yaa ka yiri mbe nala pilige woolo pe jeregi, katugu Zhonasi wìla Yennjẹle senre nda yo ma pe kan, pàa ti logo ma pe kapere ti jèn mari yaga. Ye wele, lere wa

† **11:30 11:30:** Zhona 2.11mbe sa gbòn 3.9. † **11:31 11:31:** 1 Wunlu 10.1

yen laga, na wì wε Zhonasi wi na, (ye si woro na jaa mbe wo senre to logo.)»

*Wire ti yanwa kala
(Mati 5.15; 6.22-23)*

³³ «Lere na fitanla mu mboo lara, nakoma mbe kpongbo jiile wi na. Een fɔ, pe maa mu maa tege wa fitanla tegeŋsaga, jango lere na fuun ka ye wa go, wila yaan wi yanwa pi na.

³⁴ Lere wi yengele koro ke yen wi wire ti fitanla we. Na ma yengele kaga pye jengele, ma wire ti lombondo ti ma pye wa yanwa pi ni. Een fɔ, na ma yengele ke woro jengele, ma wire ti lombondo ti ma pye wa wɔwɔ pi ni.

³⁵ Ki kala na, ye yeŋ yingiwε jen jenge, jango yanwa mba pi yen ye ni, piga ka kanŋga mbe wɔ.

³⁶ Na maga pye wa yanwa pi ni, na ma laga ka kpe woro wa wɔwɔ pi ni, ma wire ti ni fuun ti ma pye wa yanwa pi ni jenge, paa yege nga na fitanla wi maa yiin na yanwa pi kaan ma yeri we†.»

*Zhezu wila para Fariziye poro
naa lasiri sewe jenfenne pe na
(Mati 23.1-36; Maki 12.38-40)*

³⁷ Naa Zhezu wila kaa para makɔ, a Fariziye naŋa wà suu yenri ma yo wi sa li wi ni wa wi go. A Zhezu wì si saa ye meε cen mbaa nii.

† **11:36 11.33-36:** Zhezu wila Sentanra ti yege naga mari filige, a ti pye paa yanwa yen leele pe kan. Een fɔ, leele poro wele kila ngban pe yeri pe yenle ti na.

38 Naa ki Fariziye naŋa wila kaa ki yan Zhezu wi suu keyen yi jogo mbe yala pe ŋgasegele ke ni, mbe si jen mbaa nii, a kì suu pari.

39 Kona, a we Fɔ wì suu pye fɔ: «Yoro Fariziye wele, pa ye yen yeen ce. Ye ma wɔjɛŋgele naa tasaala pe puŋgo ko jogo, ma si yala, ye nawa po yen ma yin yuro naa nambere ni.

40 Kambajɛnmbele wele de! Mì yo Yenŋele na li lere wi da we maa wi wire ti yaan, lo nuŋgba lo lùu nawa pi da?

41 Eɛn fɔ, yaara nda ti yen wa ye wɔjɛŋgele naa ye tasaala pe ni, yaa to kaan fyɔnwɔ fenne pe yeri. Kiga pye ma, yaraga pyew ki yaa pye kpoyi ye kan.

42 «Jɔlɔgɔ yen ye wogo, yoro Fariziye wele! Ye maa ye sere yaara tunmɔɔɔɔ ti yaga wi woo† naa kaan Yenŋele li yeri; to yen paa mati naa uru naa sege yaara sannda pyew ti ni. Eɛn fɔ, yaa sila kasinŋge piin, Yenŋele lii si ye ndanla. Ko wogo ŋga ko ki ja daga yaa piin, mbe si jɛgele jɛgele ke taga wa fun.

43 «Jɔlɔgɔ yen ye wogo, yoro Fariziye wele. Katugu wa shɛriyinre ti ni, jɔnrɔ tiyɔnrɔ nda ti ma pye wa yege to ti ma ye ndanla; konaa ye maa jaa paa ye shari gbɔgɔwɔ sharaga ni wa katoro ti ni.

44 Jɔlɔgɔ yen ye wogo! Katugu ye yen paa fanra† yen, nda ti yen ma lara. Leele pe maa tanri na toro ti na paa ki jen.»

† 11:42 11:42: Levi 27.30; Luki 18.12 † 11:44 11:44: Zhufuye pe yeri kila pye ŋa ka fanga tanga, wi ma pye fyongɔ ni Yenŋele li yege na; Levi 5.3; 21.1-4,11; Nombu 19.11-22; Mati 23.27.

⁴⁵ A lasiri sewe jenfo wà suu pye fo: «We Nagafò, na ma kaa para yeen, kona, maa woro fun we tegele win.»

⁴⁶ A Zhezu wì suu pye fo: «Jòlògò yèn ye wogo fun, yoro lasiri sewe jenfenne wele! Katugu ye ma tugugboro† ti taga leele pe go na. Ma si yala, yoro jate yaa yenle mbe kee le pe ni mbe pe saga jenri.

⁴⁷ «Jòlògò yèn ye wogo, katugu ye maa Yenñele yòn senre yofenne pe fanra ti kanni nari gbegele. Ma si yala, ye teleye poro pàa pe gbo.

⁴⁸ Ko ki naga ma yo ye teleye pe kapyere nungba to ye yèn na tanri ti na, katugu poro la Yenñele yòn senre yofenne pe gbo, a yoro nee pe fanra ti kanni nari gbegele.

⁴⁹ Ko kì ti Yenñele làa ki yo wa li tijinliwe pi ni, ma yo fo: «Mi yaa kanla yòn senre yofenne pele torogo wa pe sògòwò, naa pitunmbolo ni. Pe yaa ka pele gbo pe ni, mbe pele jòlò fo jènge.»

⁵⁰ Ko kì ti nala pilige woolo pe yaa ka ye jòlògò Yenñele yòn senre yofenne mbele fuun pàa gbo maga le fo wa dunruya wi dasanga wi ni pe kala na.

⁵¹ Maga le fo wa Abeli gbogo† ki na pe yeri fo ma saa ki wa Zakari gbogo ki na, wo ña pàa kaa gbo saraga wosaga konaa sherigo gbogo ti sògòwò pi ni we†. Ee, mi yèn naga yuun ye kan, Yenñele li yaa ka ki nala pilige woolo pe yewe ki legbogo kagala ke wogo ki ni.

† **11:46 11:46:** Lasiri sewe jenfenne pàa pye na leele pe ñgbanga ma yo paa tanri Yenñele li ñgasegele ke na, ma si yala, poro jate pe sila pye na tanri na yala ke ni. † **11:51 11:51:** Zhene 4.8-10

† **11:51 11:51:** 2 Kuro 24.20-22

⁵² «Jɔlɔgɔ yɛn ye wogo, yoro lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ wele! Katugu lakile ŋa wi ma jɛnmɛ kɔrɔ ki yɛngɛ, yòo lɛ†. Yoro jate yee si ye wa. Mbele paa ki jaa mbe ye wa, yee si pe yaga pe ye wa.»

⁵³ Naa Zhezu wìla kaa yiri wa ki laga ki na, a kì si lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ poro naa Fariziye pe nawa pi ŋgban fɔ jɛngɛ. A pe nɛɛ wi yewe sɛnrɛ ti cɛnlɛ pyew ti ni.

⁵⁴ Pàa pye naa yɔn jaa fɔ jɛngɛ, jango mboo yigi wi yɔn sɛnrɛ jate to na.

12

Zhezu wìla wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pe yeri kopiire wogo ki na (Mati 10.26-27)

¹ Ki sanga wi ni, leele pàa gbogolo na kee lere waga yɔn ka yeri, fɔ a paa pe yɛɛ tangala. A Zhezu wì si sɛnrɛ ti lɛ mɛɛ wi fɔrɔgɔfɛnnɛ poro pye fɔ: «Ye yɛɛ yingiwɛ jɛn Fariziye pe leve wi ni, ko kɔrɔ wo yɛn pe kopiire sɛnrɛ re.

² Katugu kagala ŋgele fuun ke yɛn ma lara, koro ke ni fuun yaa ka yiri funwa na. Ŋgele fuun ke yɛn ŋgundo, koro ke ni fuun yaa ka jɛn†.

³ Ko kì ti sɛnrɛ nda fuun ye mbe yo larawa, wa wɔwɔ pi ni, ti yaa ka yiri funwa na. Kalɛgɛrɛ sɛnrɛ nda fuun ye mbe yo lere nunɔgbolo wa yumbyɔ yɛgɛ woo wi ni, ti yaa kaa yari ŋgbanga paa pe ma kaa kɔnnɔ wa we.

† **11:52 11:52:** Ko kɔrɔ wo yɛn fɔ pe ma kaselege ki lara leele pe na. † **12:2 12.2:** Luki 8.17

*Yaa fyε Yennεε li yεγε
(Mati 10.28-31)*

⁴ «Na wenne mila ki yuun ye kan, mbele pe ma lere wi gbo, ko punḡo na paa si ya kala la pye naa, yaga kaa pe fyε.

⁵ Na ye daga mbaa fyε, mi yaa wi naga ye na: Ye wele! Yennεε na yawa yen li ni mbe lere wi gbo, ko punḡo na mbe saa wa wa jaganama wi ni, yaa fyε lo yεγε. Ee, mila ki yuun ye kan, yaa lo nunḡba fyε!

⁶ «Ye karikaḡala ke wele! Ke kaḡurugo paa ke pere tama shyen na wi le? Ma si yala, Yennεε laa li nunḡba feḡε. (Ko ki yen paa ye wogo ki yen.)

⁷ Yennεε li ye yinzire jate ti yon ki jen. Ki kala na, yaga kaa fyε, ye kayongɔ ki we karikaḡala leḡere na.

*Mbe taga Zhezu na,
nakoma mbe je wi na
(Mati 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ «Mi yen naga yuun ye kan fo: Lere na fuun kaga yo leele pe yεγε na mbe yo wi yen na korogɔ, pa Lere wi Pinambyɔ wi yaa kaga yo Yennεε li merεḡeye pe yεγε na mbe yo ki fo wi pye wi woo.

⁹ Eεn fo, lere na fuun ka je na na leele pe yεγε na, pa Lere wi Pinambyɔ wi yaa ka je ki fo wi na Yennεε li merεḡeye pe yεγε na†.

¹⁰ «Lere na fuun ka senpere yo Lere wi Pinambyɔ wi na, ti yaa ka kala yaga wi na. Eεn

† 12:9 12:9: Luki 9.26

fɔ, lere ŋa ka Yinnekpoyi li mɛgɛ ki jɔgɔ, ki kapege ki se kala yaga wi na fyew†.

11 «Na paga kaa kee ye ni mbe sa kiti kɔn ye na wa shɛriyinrɛ ti ni, konaa wa kiti kɔnfenne poro naa fanŋga fenne pe yeri, ye jatere wiga ka piri ye na ye yolɔmɔ mbe ye yɛɛ sho konaa ye sɛnyoro to kala na;

12 katugu le ki sanga nunɔba wi ni, sɛnrɛ nda ye daga mbe yo, Yinnekpoyi li yaa ye naga ti ni.»

*Penjagbɔɔ fɔ tijinliwɛ fu fɔ
yomiyɛɛ*

13 Kona, a naŋa wà si koro wa janwa wi sɔgɔwɔ, mɛɛ Zhezu wi pye fɔ: «We Nagafɔ, ki yo na nɔsepyɔ wi kan, fɔ kɔrɔgɔ ŋa we to wì yaga we kan, wege wali we yɛɛ na.»

14 A Zhezu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Na wonlɔ, ambɔ wilan tɛgɛ mbe pye ye kiti kɔnfɔ, nakoma mbe pye ye kɔrɔgɔ walifo?»

15 Kona, a Zhezu wì si pe ni fuun pe pye fɔ: «Ye wele! Ye yɛɛ yingiwɛ jɛn jɛŋgɛ yɛgɛmbatinwɛ pi ni fuun pi ni; katugu lere wi ka penjagbɔɔ ti ta yɛgɛ o yɛgɛ, ko se ya yinwege kan wi yeri.»

16 Kona, a Zhezu wì sigi yomiyɛɛ na li wa ma pe kan, ma pe pye fɔ: «Naŋa penjagbɔɔ fɔ wa kɛɛrɛ la yɔn fɔ jɛŋgɛ.

17 A wi nɛɛ jatere piin nɛɛ wi yɛɛ piin fɔ: «Nga yingɪ mi yaa pye? Tɛgɛsaga woro na yeri mbanla yarilire ti ni fuun ti tɛgɛ.»

18 Kona, a wì suu yɛɛ pye fɔ: «Nga mi yaa pye ki ŋa! Mi yaa na bondoolo pe jaanri mbe

† 12:10 12:10: Mati 12:32; Maki 3:28-29; Ebu 6:4-6

fɔnmbɔlɔ kan tugbɔmbɔlɔ. Mi yaa na yarilire ti ni fuun ti gbogolo mberi le wa, naa na yarijendɛ sannda pyew ti ni.>

¹⁹ Kona, mbe silan yɛɛ pye fɔ: <Yingɔ yaakara legere yen ma tege na kan, mbe yegele legere pye. Mi yaa cen mbaa wogo, mbaa nii, mbaa woo, mbaa yɔgɔri.>

²⁰ εεν fɔ, Yennɛle li suu pye fɔ: <Lewee cenle wele de! Nala yembinɛ na li ni yere, ma yaa ku. Kona, yaara nda fuun ma tege, pa to yaa koro ambɔ kan?> »

²¹ Kona, a Zhezu wì sigi senre nda ti taga wa ma yo fɔ: «Lere ɲa fuun wila penjagbɔrɔ gbogolo wi yɛɛ kan anme wi yen, ma si yala, Yennɛle yegɛ na wi woro penjagbɔrɔ fɔ.»

*Ye ye jigi wi taga Yennɛle li na
(Mati 6.25-34)*

²² Kona, a Zhezu wì suu fɔrɔgɔfenne pe pye fɔ: «Yaga kaa ye jatere wi lege yɛɛ na yaakara nda ye yaa la kaa to kanngɔlɔ mbe yo fɔ: <Nga yingɔ mi yaa ka?> Yaga si kaa ye jatere wi lege ye yaripɔrɔ wogo ki na, mbe yo fɔ: <Nga yingɔ yaripɔrɔ mi yaa le?>

²³ Katugu lere wi yinwege kì wɛ yaakara ti na. A wi wire fun tì wɛ paara ti na.

²⁴ Ye kaankaanye pe wele! Paa yarilire lugu, paa si yarilire kɔlogi. Yaakara tegesaga woro pe yeri, bondoolo woro pe yeri. Ma si yala, Yennɛle li maa pe baro. Yè mbɔnrɔ sannjere ti na.

²⁵ Ye ni wiwiin wi mbe ya mbe yinwege ka taga wi yɛɛ kan naa jenri wi jatere legere ti ni?

26 Kì kaa pye ye se ya mbe ko kala jεεε na lo pye, yingì na, a ye nεε ye jatere wi lege ye yεε na ye kagala sanngala koro kala na?

27 Ye yarifyεεnre ti yirilomɔ pi wele wa wasele! Tila tunngo pye, tila si pili. Ma si yala, mila ki yuun ye kan, wunlunaŋa Salomɔ wo naa wi yarijende legere tawa pi ni fuun ni, wi yaripɔɔ ka sila yon mbe yarifyεεnre ka tiyonwo bɔ.

28 Yan nga ki ma fi nala wa wasele, goto kason ma kaa ki sogo, na Yenηεε li ma ko fere ma, yoro fun ye daga mbege jen mbe yo Yenηεε li yaa ye yaripɔɔ ti kan ye yeri fun mbe wε ko na. Ye tagawa pì kologo de!

29 Yaraga nga ye yaa la kaa naa tonmɔ mba ye yaa la woo, yaga kaa ye jatere wi lege ye yεε na to jawa po kala na suyi.

30 Dunruya woolo mbele pee Yenηεε jen, poro pe maa ko yaara to ti ni fuun to lagajaa. Eεn fɔ, yoro wo na, To yen ye yeri. Wigi jen ma yo ti kala yen ye na.

31 Ki kala na, ye bala yaa Yenηεε li wunluwo po lagajaa, kona pa li yaa yaara sannda pyew ti kan ye yeri fun.»

*Yarijende nda wa yenηεε na
ti senre
(Mati 6.19-21)*

32 «Yoro mbele ye yen paa simbangbelege jεεε yen, yaga kaa fye; katugu ki ye To Yenηεε li ndanla lili wunluwo pi kan ye yeri.

33 Ye ye keε yaara ti pere yege penjara ti yeεε fyonwo fenne pe na. Ye penjara leyaara lagaja ye yεε kan nda ti se le, ye yarijende mbakɔɔ

gbogolo ye yεε kan wa yenηεε na. Wa ki laga ki na, yoo woro wa, yaawere si woro wa mberi ka mberi jɔgɔ.

³⁴ Katugu ma yarijendε tiga pye laga ηga na, pa ma jatere wi ma pye wa.»

Ye cɛn ki cɛnwε

³⁵ «Ye ye yεε gbεgeε, ye ye kurusijara wi pɔ, ye fitanlaye paa yiin†!

³⁶ Ye pye paa tunmbyeele mbele pe to wiga kari jayire na, pe maa wi singi, janɔgo na wiga ka pan mbe kɔrɔ ki gbɔn sanga ηa ni, pe go ki yengε wi kan fyaw.

³⁷ Na pe to wiga ka pan mbe tunmbyeele mbele ta paa wi konɔ wele, fεrεwε yaa pye pe woo. Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, pa pe to jate wo wi yaa songɔrɔ mboo kurusijara wi pɔ, mbe pe pye pe cɛn pe li, mbe si yaakara ti yεεε pe na.

³⁸ Ali na wiga pan yindεge na, nakoma yindogo na wi yo, mbe pan mbe pe ta paa wi konɔ wele, fεrεwε yaa pye pe woo.

³⁹ Yege jɛn ye yo fɔ ki pye gofɔ wi ma yoo wi pansanga wi jɛn, wi jɛn na koro yenηε mbe cɛn wi cɛnwε, janɔgo wiga kaa kɔrɔ ki kaw mbe ye wa go.

⁴⁰ Yoro fun, ye cɛn ki cɛnwε, katugu sanga ηa ye se kaa jate cɔ, ko sanga wowi Lere wi Pinambyɔ wi yaa pan.»

† **12:35 12:35:** Ko kɔrɔ wo yen mbe yεε gbεgeε mbe tunηgo pye.

*Tunmbyee ɲa pè taga wi na
konna tunmbyee ɲa
pee taga wi na
(Mati 24.45-51)*

⁴¹ Kona, a Pyeri wì sho fɔ: «We Fɔ, mà ki yomiyɛɛ na li wa woro cɛ kan lee, nakoma mà li wa lere pyew kan?»

⁴² A We Fɔ wì sho fɔ: «Tunmbyee wiwiin pè taga wi na, a wì pye tijinliwɛ fɔ? Wowi ɲa wi tafɔ wi maa tɛɛ tunmbyeele sanmbala pe go na wila pe yaakara ti kaan pe yeri pe kasanga wi na.

⁴³ Na wi tafɔ wiga ka sɔngɔɔ mbe pan mboo yan wi bala naa tunɲgo ki piin, pa ferɛwɛ yaa pye wi woo!

⁴⁴ Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, pa wi tafɔ wi yaa wi tɛɛ wi kɛɛ yaara ti ni fuun ti go na.

⁴⁵ Ɛɛn fɔ, na ki tunmbyee wiga wi yɛɛ pye fɔ: Na tafɔ wi yaa mɔ wa, mbe ye wi tunmbyee yɛɛnɛ nambala naa jɛɛɛ pe ni mbaa pe gbɔɔn, mbaa woo mbaa tinni sinmɛ ni,

⁴⁶ pilige ɲa wi woro naa tafɔ wi konɔ wele, wagati ɲa wii jɛn cɔ, ko wagati wowi wi yaa pan. Kona, wi yaa wi jɔɔ fɔ jɛɲɛ, mboo tasaga kan wi yeri wa tunmbyeele mbele pee taga pe na pe ni.

⁴⁷ «Tunmbyee ɲa wi maa tafɔ wi nandanwa kala li jɛn, wila si cɛn ki cɛnwɛ mbe tunɲgo pye mbe yala wi tafɔ wi nandanwa kala li ni, wo yaa ka gbɔn fɔ jɛɲɛ.

⁴⁸ Ɛɛn fɔ, tunmbyee ɲa wila wi tafɔ wi nandanwa kala li jɛn, wi ma sila kagala kele piin, ɲgele ke daga gbɔnrɔ ni, wo yaa ka gbɔn jɛnri.

Yarilegere kan na fuun yeri, yarilegere yaa ka yewe wi yeri. Pe yarilegere telege na fuun na, pe yaa ka yarilegere yewe wo yeri naa mbe we.»

Mbe kon yee na Zhezu kala na
(Mati 10.34-36)

⁴⁹ «Mi pan mbe kason le laga tara ti ni, ndee ki gbɔn yeen kila yiin makɔ, ki jen nala ndanla.

⁵⁰ Batemu† wa yen wa, na mi daga mbe pye, kilan jatere wi piri na na jenge fo wi ka sa pye wi yon fili.

⁵¹ «Yaga kaa ki jate ndee yeyinenge mi pan ma kan laga tara ti ni de! Ayoo, kaawo mbe ye kon ye yee na.

⁵² Mbege le yingo wo na, ma yaa sa leele kangurugo yan sege ka ni, pe yaa kon pe yee na. Taanri yaa yiri shyen korogo, shyen mbe yiri taanri korogo.

⁵³ To wi yaa yiri pinambyo wi korogo, pinambyo wi yiri to wi korogo. No wi yaa yiri sumborombyo wi korogo, sumborombyo wi yiri wi no wi korogo. Jele wi yaa yiri wi pijo wi korogo, pijo wi yiri wi najo wi korogo†.»

Mbe wagati wi jen
mboo wo wi yee ni
(Mati 16.2-3)

⁵⁴ Zhezu wila pye naga yuun fun janwa wi kan fo: «Na yaga kambaaga yan kila yinrigi wa yonlo yirisaga kee yeri, ye ma yo tisaga yaa pan. Pa ki mee pye ma.

† **12:50 12:50:** Batemu wo wi yen jolɔgo nga Zhezu wi mbaa jolo wa tiparaga ki na we. † **12:53 12:53:** Mishe 7.6

⁵⁵ Sanga o sanga tifene fun li kaa gboon mbaa kee yonloparawa kalige kee yeri, ye ma yo kafugo yaa wo. Pa ki mee pye ma fun.

⁵⁶ Kopiire fenne wele yoro! Na ye kaa tara to naa naayeri sanga wo jen maa wo wi yee ni, ye daga mbe nala pilige yaara ti jen mberi wo ti yee ni fun†.»

*Ma yo ma mbenfo wi ni ye fili
(Mati 5.25-26)*

⁵⁷ «Ye daga fun mbe kasinge ki lagaja, mbege jen ye ye.

⁵⁸ Na mboro naa ma mbenfo wi ni ye kaa kee ja wa kiti konsaga, mbe ye ta wa konɔ, ma bala ma yo wi ni ye fili. Nakoma wi yaa kari ma ni wa kiti konfo wi yeri, wo mbe soon le polisiye pe kee, poro mbe soon le kaso.

⁵⁹ Mila ki yuun ma kan, ma woro mbe yiri wa fyew, ndee maga fogo ki ni fuun ki ton, ali tama nungba wiga ka koro.»

13

Mboon kapere ti jen mberi yaga

¹ Ki sanga wi ni, a leele pele si saa ki yo Zhezu wi kan ma yo Pilati wila Galile tara fenne pele gbo, ma yala pa pye na yaayoro kuun nari woo saraga Yenhele li yeri. A pe kasanwa pi pinle yaayoro woo pi ni.

² A Zhezu wi si pe pye fo: «Yaa ki jate ndee ki Galile tara fenne mbele pe gbo yee, poro kapere to gbogo ma we Galile tara fenne sanmbala pe woro ti na wi le?

† 12:56 12:56: Mati 16.2-3

³ Ayoo de. Een fo, yoro fun, na yee ye kapere ti jen mberi yaga, pa ye yaa ka ku ma.

⁴ Silowe logo yon sanngazo wila to leele ke ma yiri kolotaanri mbele na ma pe gbo, yaa ki jate poro kapere to la gbogbo ma we Zheruzalemu woolo sanmbala pe woro ti na wi le?

⁵ Ayoo de. Een fo, yoro fun, na yee ye kapere ti jen mberi yaga, pa ye yaa ka ku ma.»

Tige mbasege

⁶ Kona, a Zhezu wi sigi yomiyele na li wa ma yo fo: «Naŋa wà la figiye tige sanri wi erenzen kere nawa. A wi si kaa kari saga piile pele co, een fo, wii sa pyo yan ki na.

⁷ Ki kaa pye ma, a wi si nanngo kere tunmbyee wi pye fo: <Wele, na yele taanri wolo loli na yeen. Mi ma pan mbe pyo co laga ki figiye tige nga ki na, mila pyo yan ki na. Ki kala na, ki kon maga wo laga. Yingi na, a ki sigi laga nga ki sho jaga?>

⁸ Een fo, a nanngo kere tunmbyee wi suu pye fo: <Na to, ki yaga laga naa ki yele nungba pye! Mi yaa wege tugu keere mbege maga mbege fili, mbe fyongole le ki nogo.

⁹ Kana yelapanna ki yaa se. Nakosima, pa ma ti mbege kon mbege wo laga.> »

Zhezu wila jele wa sagala cenpilige ka ni

¹⁰ Cenpilige ka ni, Zhezu wila pye na leele pe nari Yenŋele senre ti ni sherigo ka ni.

¹¹ Ma yala jele wa la pye wa, yinne tipegele la ye wi ni maa pye yandee. Pila yele ke ma yiri

kolotaanri lo ta wi na. Pila wi kuru kenjelenge, wila ya yiri mbe sin.

¹² Naa Zhezu wila kaa ki jele wi yan sanga na ni, a wi suu yeri, ma suu pye fo: «Jele, ma sho ma yama pi ni nala!»

¹³ A Zhezu wi suu keyen yi taga wi na. Le ki yongolo nunjba ke ni, a wi si yiri ma sin nee Yennele li sonni.

¹⁴ Een fo, a ki si sherigo to wi mben fo jenge, naa Zhezu wila wi sagala cenpilige ki ni we. A wi si janwa wi pye fo: «Tunngo pyepiliye yi yen kogoloni. Yaa paan ko piliye yo ni paa ye sagala. Yaga kaa paan cenpiliye yo ni.»

¹⁵ A we Fo wi suu yon sogo ma yo fo: «Yoro wele, ye yen kopiire fenne! Mi yo ye ni fuun nunjba nunjba, cenpilige kiga gbɔn, ye ma ye negɛ, nakoma ye sofile wi sanga wa wi sinlesaga mbe saa kan wi ma wo?»

¹⁶ Ki jele na yeen, Abirahamu setirige pyo wo wawi. Sotanla wuu po ma saa gbɔn fo yele ke ma yiri kolotaanri. Kii daga mboo sho wi poyaara ti ni cenpilige ki ni wi le?»

¹⁷ Naa Zhezu wila kaa to yo ma sanga na ni, a ti si fere wa wi mbenfenne pe na. Een fo, janwa wo nawa po la yinngi kagbɔgolo ngele fuun wila pye ke kala na.

Mutari tige pyo yomiyele

(Mati 13.31-32; Maki 4.30-32)

¹⁸ A Zhezu wi sho naa fo: «Yennele li wunluwo pi yen ma yingi le? Mbe ya mboo taanla yingi ni?»

19 Pi yɛn paa mutari tige pile la yɛn. Naŋa wà la la lɛ ma saa li lugu wi nanŋo kɛrɛ. A lì si fi ma yiri ma pye tige, a sannjɛrɛ tì pan ma sere pɔ wa ki njere ti ni.»

Leve yomiyɛlɛ
(Mati 13.33)

20 A wì sho naa fɔ: «Mbe ya mbe Yɛnɲɛlɛ li wunluwɔ pi taanla yingɪ ni?

21 Pi yɛn paa leve yɛn. Jɛlɛ wà wi lɛ maa pinlɛ wi farini muwɛ bɔrɔ kɔngɔ ni maa gbɔn, fɔ a leve wì saa pi fɛ maa yirige pyew.»

Yeyɔngɔ jɛlɛ sɛnrɛ
(Mati 7.13-14,21-23)

22 Zhezu wìla pye na cagbɔrɔ to naa ca pigile ke yanri, na leele pe nari Yɛnɲɛlɛ sɛnrɛ ti ni, na kee wa Zheruzalemu yeri.

23 A lere wà suu yewe ma yo fɔ: «We Fɔ, leele jɛnrɪ ma pe yaa ka shɔ?»

24 A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yeyɔngɔ ŋga ki maa yiin wa yɛnɲɛlɛ na, ki yɛn jɛlɛlɛ. Ki kala na, yege ŋgbanga ye ye wa ko ni; katugu mila ki yuun ye kan, lelegɛrɛ yaa kaga ŋgbanga mbe yo pe yaa ye, ɛɛn fɔ, pe se ka ya ye.

25 «Na lagafɔ wiga ka yiri mbe kɔrɔ ki sɔgo sanga ŋa ni, mbe ye yaga wa funwa na, pa ye yaa ki lɛ mbaa kɔrɔ ki gbɔɔn mbaa yuun fɔ: <We Fɔ, kɔrɔ ki yɛngɛ we kan.> Kona, wi yaa ye pye mbe yo fɔ: <Mi si ye jɛn, mbe si ka ye yirisaga jɛn.>

²⁶ Kona, ye yaa wi pye mbe yo fɔ: «Wè si pinle ma li ma wɔ ma ni. A mà we naga Yennɛle senre ti ni yere wa we ca nawa kongolo ke ni.»

²⁷ Kona, wi yaa ye pye naa fɔ: «Mi si ye yirisaga jen. Ye yiri na tanla, yoro kapere pyefenne ye ni fuun!»

²⁸ Kona, ye yaa kaa gbele wa, mbaa ye ngangala ke kaa, na yaga ka Abirahamu naa Izaki naa Zhakɔbu, konaa Yennɛle yɔn senre yofenne pe ni fuun pe yan sanga ŋa ni wa Yennɛle li wunluwɔ pi ni we. Ko mbe si yala pè yoro wa wa funwa na.

²⁹ Ki sanga wiga ka gbɔn, leele pe yaa ka yiri dunruya wi keɛ ki ni fuun ki na mbe sa censaga le wa Yennɛle li wunluwɔ pi ni mbaa nii.

³⁰ Kona, mbele pe yen punɔfenne, pele yaa ka pye kongbanmbala. Mbele pe yen kongbanmbala, pele yaa ka pye punɔfenne†.»

*Zhezu wila para
Zheruzalemu ca ki na
(Mati 23.37-39)*

³¹ Ki sanga wi ni, a Fariziye pèle si fulo Zhezu wi tanla, ma suu pye fɔ: «Kari laga ka na ma wɔ laga ki laga ŋga ki ni, katugu wunlunana Erɔdi wila ma lagajaa mbɔɔn gbo.»

³² A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaa kee ye saga yo ki dabaaga ki kan fɔ: «Nala naa goto, yinne tipegele koro mi yen na puro na woo leele pe ni, na yambala pe sagala, piliya na, mi yaa na tunngo ki kɔ.»

† 13:30 13:30: Mati 19.30

³³ Eɛn fɔ, ki daga mbaa kee na kono li ni nala naa goto, naa piliya na; katugu na Zheruzalemu ca ko ma, kii daga Yenɲele yɔn senre yofɔ wa mbe ku laga ka na naa†.

³⁴ «E! Zheruzalemu, Zheruzalemu, mboro ma maa Yenɲele yɔn senre yofenne pe kuun, pitunmbolo mbele li torogo ma kan na pe waa sinndæere ni na pe kuun. Mila pye naga jaa wagati legere na mbɔɔn leele pe gbogolo pe yee na paa yege nga na ngonɔ maa piile gbogolo wi kanwira nogo we. Eɛn fɔ, yee si yenle.

³⁵ Wele! Ye go ki yaa koro ye kan waga fɔ sa gbɔn pilige nga ye yaa kaga yo mbe yo fɔ: *«Na wila paan we Fɔ wi mege ki na, Yenɲele sa duwaw wi na!»* »†

14

Zhezu wila yaɲa wa sagala

¹ Cɛnpilige ka ni, Zhezu wila saa ye Fariziye legbɔɔ wa go mbe li wa. Fariziye mbele paa pye wa, pe nɛɛ wi wele fɔ jɛɲge.

² Naɲa wà la pye wa wi yege sogowo, witigbɔgɔɔ yama la pye wi na.

³ A Zhezu wì si senre ti le, mɛɛ lasiri sewe jɛnfenne poro naa Fariziye pe yewe ma yo fɔ: «Mbe yala we lasiri wi ni, ki daga ma lere sagala cɛnpilige ki ni lee, nakoma maga ka lere sagala?»

⁴ A pè si pyeri. Kona, a Zhezu wì suu kɛɛ ki taga ki naɲa wi na maa sagala, ma suu pye ma yo wila kee wi go.

† **13:33 13.32-33:** Nala naa goto, naa piliya na, ki mbe ya logo paa piliye taanri yen, nakoma paa wagati titonlowo yen. † **13:35 13.35:** Yuuro 118.26

⁵ Kona, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye ni, wiwiin wi yen laga, na wi pyɔ, nakoma wi nege ka to kɔlɔ, wi se fyeele mbe saa wɔ wa, ali na kaa pye cɛnpilige† yi?»

⁶ Kona, pe mbaa wi yɔn sogo yege nga na yere, pe sila ki jɛn.

*Censara wɔmɔ kala
konna leele yerikala liwen na*

⁷ Leele mbele pàa yeri ki liwen pi na, Zhezu wila pe wele ma pe yan paa yege nga na pàa pye na censara tiyɔnrɔ ti woo. Kì pye ma, a wì sigi yomiyele na li wa pe kan ma yo fɔ:

⁸ «Na lere kɔɔn yeri jayire liwen na, maga ka sa cɛn wa censaga tiyɔngɔ ko na. Kana, ki mbe ya pye pè lere wa yeri, wo mege ko gbɔgɔ ma wɛ mboro wogo ko na.

⁹ Pa ɲa wì ye ni fuun shyen ye yeri, wi yaa pan mbɔɔn pye fɔ: «Ki censaga nga ki kan naɲa ɲa wi yeri!» Kiga pye ma, pa ma yaa kari fere coli mbe sa cɛn wa censaga pungo wogo ki na.

¹⁰ Eɛn fɔ, na lere kɔɔn yeri jayire liwen na, sa cɛn wa censaga pungo wogo ko na. Kona, ɲa wì ye yeri, na wiga ka pan, wi yaa ma pye fɔ: «Na wɔnlɔ, pan ma cɛn laga yege, laga censaga tiyɔngɔ nga ko ni.» Kona, pa ma yaa pye mbe gbɔgɔ ma suro lifenne yeenle sanmbala pe sɔgɔwɔ.

¹¹ Katugu lere ɲa fuun kaa yee yirige, wo yaa ka tigi. Lere ɲa fuun ka suu yee tirige, wo yaa ka yiri†.»

† 14:5 14.5: Luki 13.15 † 14:11 14.11: Mati 23.12; Luki 18.14; Zhaki 4.6

¹² Lere ña wìla Zhezu wi yeri liwen pi na, a Zhezu wì si wo fun wi pye fò: «Na maga sògòlò gbòlò sògò yònlò na wi yo, nakoma yembiné wi yo, maga kòòn wenne, naa ma nòsepiile, naa ma go woolo, naa ma cènyèenlé penjagbòrò fenne poro yeri ki liwen pi na. Nakoma poro fun, pe yaa kòòn yeri ki liwen pa na mbòòn wogo ki fògò tòn.

¹³ Èen fò, na maga sògòlò gbòlò sògò, ma fyònwò fenne, naa fyònlò, naa jejògòlò fenne, naa yandeele poro yeri ki liwen pi na.

¹⁴ Kona, pa ma yaa ka fèrèwè ta, katugu poro se ya mbege yòngò sòngòrò ma na. Èen fò, Yènñèlè lo li yaa kaga yòngò sòngòrò ma na, na lesinmbele paga ka yèn mbe yiri wa kunwò pi ni pilige ñga ni we.»

Liwen gbòlò yomiyèlè
(Mati 22.1-10)

¹⁵ Wa ki suro lifenne pe ni, naa nunḡba la kaa ki senrè ti logo, a wì si Zhezu wi pye fò: «Lere ña wi yaa ka sa li wa Yènñèlè li wunluwò pi ni, fèrèwè yèn wi woo!»

¹⁶ A Zhezu wì suu pye fò: «Naña wà la fèti sògòlò gbòlò sògò, mée lelegere yeri.

¹⁷ Naa lisanga wìla kaa gbòn, a wì suu tunmbyee wi tun wa pe yeri ma yo fò: «Ye pan ye li, yaara ti ni fuun tì gbègèlè ma yala.»

¹⁸ Èen fò, a kì si cèn ndèè pàa yòn wa nunḡba. Pe ni fuun nunḡba nunḡba pe nèè kafèrègè kaan naña wi yeri. Konḡbanna wo laa pye fò: «Mì laga lò, ki daga mbe saga wele. Ki kala na, ma kafèrègè, mila ma yènri wi.»

19 A wà sho naa fɔ: <Nɛɛ nda ti maa fali, m̀iri kɛ ɔ. Mila jaa mbe kari ti sa fali mbege wele. Ki kala na, ma kafɛɛɛ, mila ma yɛnri wi.>

20 A wà si nuru naa ma yo fɔ: <Milan jɔ wi jayire pye yɛɛn fɔɔnfɔɔn. Ki kala na, mi se ya kari wa.>

21 A tunmbyee ẁi si songɔɔ ma saa ki yo wi tafɔ wi kan. A gofɔ ẁi si nawa ɲɔɔban, ma suu tunmbyee wi pye fɔ: <Fyɛɛɛ ma kari wa katoro to naa ca nawa koɲɔɔlo ke ni, ma sa fyɔnwɔ fɛnnɛ, naa fyɔɔnɔ, naa jeɲɔɔlo fɛnnɛ, naa yandeele pe yeri ma pan pe ni.>

22 Ko pyɛɲɔɔlo, a tunmbyee ẁi suu tafɔ wi pye fɔ: <Na tafɔ, ɲɔɔ m̀a yo m̀igi pye. Ɛɛn fɔ, go kii yin.>

23 Kona, a ẁi suu tunmbyee wi pye fɔ: <Ta kee wa koɲɔɔɔ to naa kombigile ke ni, ma sa leele pe ɲɔɔɔɔ ma pan pe ni, jɔɲɔ na go ki yin.>

24 Katugu mila ki yuun ye kan, leele mbele mila yeri, wo wa sanla suro ta nɛnɛ.> »

*Nga ki daga maa piin
mbe si pye Zhezu wi fɔɔɔɔɔ
(Mati 10.37-38)*

25 Ko punɲɔ na, janwa gbɔɔ l̀a la taga Zhezu wi na na kee. A ẁi si kanɲɔɔ ma yɛɛ wa pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ:

26 «Lere ɲa ka pan na koɔɔɔ, na wi suu to wi panra†, naa wi nɔ, naa wi jɔ, naa wi piile, naa wi

† 14:26 14:26: Ko koɔɔ na yɛn fɔ na Zhezu wii lere ɲa ndanla mbe we wi to naa wi nɔ, naa wi jɔ, naa wi piile, naa wi nosepiile nambala, naa wi nɔsepiile jeɛɛ, naa wo yɛɛ jate na, wi se ya pye wi fɔɔɔɔɔ.

nɔsepiile nambala, naa wi nɔsepiile jɛɛɛ, konaa wo yɛɛ jate, wi se ya pye na fɔrɔgɔfɔ.

²⁷ Na lere ɲa fuun suu tiparaga ki tugɔ†, mbe taga na na, wo se ya pye na fɔrɔgɔfɔ.

²⁸ Ye ni, ɲa kaa jaa mbe sanɲgazo kan, wi ma cɛn ma wi kanpenjara ti jate gbɛn, na kaa pye ti mbe ta wi yeri mbe tunɲgo ki kɔ!

²⁹ Nakoma na wiga go nɔgɔ ki le, na wii ya mbege tunɲgo pye, leele mbele fuun kaga yan, pe yaa la tɛgɛ wi na,

³⁰ mbaa yuun fɔ: «Ki naɲa ɲa, wo wigi go ɲga ki nɔgɔ le. Wii ya mbege kan ki kɔ.»

³¹ Ki pyelɔmɔ nunɲba pi na fun, na wunlunaɲa wa kaa jaa mbe sa malaga gbɔn wunlunaɲa wa ni, wi ma cɛn ma jatere pye gbɛn. Na kaa pye wo naa lenambala waga kɛ (10 000) mbe ya yiri sa to wunlunaɲa sanɲa wo naa wi lenambala waga nafa (20 000) na.

³² Na wi kaga yan wi se ya, wi ma leele tun wa wunlunaɲa sanɲa wi yeri sanga ɲa ni wi wa lege we, pe sa tanwa ja pe shyɛn sɔgɔwɔ pi ni.»

³³ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Kɔ ki yɛn paa ye wogo ki yɛn. Ye ni, na ɲa fuun si kaari wi kɛɛ yaara ti kala, wi se ya pye na fɔrɔgɔfɔ.»

*Kɔ ɲa wi se ya kala yɔn wi sɛnrɛ
(Mati 5.13; Maki 9.50)*

³⁴ «Kɔ wi yɛn ma yɔn, ɛɛn fɔ, na wi tanwa piga wɔ wi ni, tanwa pa se ya ye wi ni naa†.

³⁵ Wi se ya yaraga ka yɔn wa tara. Wi se ya pye paa fyɔngɔ yɛn fun mbe kɛɛrɛ tara ti tanla, ndɛɛ

† 14:27 14.27: Ko koro wo yɛn mbe cɛn wi jɔlɔgɔ ki cɛnwɛ pilige pyew. † 14:34 14.34: Mati 5.13

mboo wa wa funwa na. Nungbogolo ka pye ɲa na, mbaa nuru, wila nuru de†.»

15

*Sumbyo ɲa wila pungo
ma kaa yan
wi yomiyele le
(Mati 18.12-14)*

¹ Nizara shofenne poro naa kapere pyefenne pe ni fuun paa pye na fulo Zhezu wi tanla mbe logo wi yeri.

² Εν φο, a Fariziye poro naa lasiri sewe jenfenne pe ni, pe nee kongori na yuun fo: «Ki nana ɲa wi yen na kapere pyefenne pe yinri tiyongo, na kaa pe ni†.»

³ Kona, a Zhezu wi sigi yomiyele na li wa pe kan,

⁴ ma yo fo: «Ye ni, mi yo, na sumbyo cenme ka pye lere wa yeri, wii nungba pungo pe ni, wi yaa nafa tijere ma yiri ke ma yiri kolojere sanmbala pe yaga wa pe kasaga, mbe sa ɲa wi pungo wi lagaja fo wi saa yan!

⁵ Na wiga ka saa yan sanga ɲa ni, wi yaa wi yigi mboo taga wi pajogo ki na nayinme coli, mbe sila kee.

⁶ Wiga ka sa gbɔn wa wi laga, wi yaa wi wenne naa wi cenyeenle pe yeri, mbe pe pye fo: «Ye pan we yogori ja, katugu na sumbyo ɲa wila pungo, muu yan.»

⁷ Ki pyelomo nungba pi na fun, mila ki yuun ye kan, na kapege pyefo nungba kaa kapere ti

† 14:35 14:35: Mati 11.15 † 15:2 15:2: Mati 9.10-13

jen mberi yaga, nayinme yaa pye wa yenjele na wi kala na mbe we lesinmbele nafa tijere ma yiri ke ma yiri kolojere kala na. Poro mbele pee jori mbe pe kapere ti jen mberi yaga we.

Warifuwe pyo yomiyele

⁸ «Nakosima, na jele wa ka warifuwe pyo ke ta, nungba ka pungo pe ni, wii yaa fitanla mu mbe go ki pe mboo wele yetogowo ni fo wi saa yan wi le?

⁹ Na wiga kaa yan sanga na ni, wi yaa wi wonlonjaala naa wi cenyeele pe yeri, mbe si pe pye fo: <Ye pan we yogori ja, katugu na warifuwe pyo na wila pungo, muu yan.>

¹⁰ Ki pyelomo nungba pi na fun, na kapere pyefo nungba kaa kapere ti jen mberi yaga, nayinme ma pye Yenjele li merageye pe yeri wi kala na ma fun.»

Pinambyo na wila pungo ma kaa yan wi yomiyele le

¹¹ A Zhezu wi sho naa fo: «Pinambiile shyen la pye nana wa yeri.

¹² A pinambyo jele wi si kaa wi to wi pye fo: <Baba, korogo nga mi yaa ka ta wa ma yarijende ti ni, ki kan na yeri.> Ki kaa pye ma, a tofo wi si korogo ki wali wi piile shyen pe na.

¹³ Naa piliye jenri la kaa toro, a pinambyo jele wi suu kee yaara ti ni fuun ti gbogolo ti yee na, mee kari ki penjara ti ni taleere ta ni, ma saa naa yinwege ki piin wa kalikalawa pi ni, maa penjara ti ni fuun ti jogo.

14 Naa wila kaa ti ni fuun ti li ma, a funjo gbogbo ka si to wa ki tara ti ni. A fyonwo si to wi na.

15 A wi si saa ye tunjo ki tara ti woo wa yeri. A wo suu torogo wi saa wi cele korosi wi kan wa wi keere ti ni.

16 Yaakara nda cele pa pye na kaa, to tari wila pye na jaa mbaa kaa. Eɛn fo, pe sila yenle mbaa ta kaan wi yeri.

17 Kona, a wi si cen nee jatere piin wi cenwe pi na, ma suu yee pye fo: <Wa na to wi yeri, tunmbyeele pe ni fuun pe ma ka yaakara tila ko. Ma si yala, muu yen na kuun funjo lagame.>

18 Mi yaa yiri mbe songoro mbe kari na to wi korogo, mbe saa pye fo: Baba, mi kapege pye Yenjele li na, ma ka pye ma na.

19 Mii daga paa na yinri ma pyo. Tanla piin paa ma tunmbyeele pe yen.>

20 A wi si yiri nee songoro wa wi to wi yeri.

«Maa ta wa lege wila paan, a tofo wi suu yan, a wi yinriwe suu ta fo jenge. A wi si fe ma saa wi fili, mee magala wi ni ndanlawa ni.

21 Kona, a pyofo wi suu pye fo: <Baba, mi kapege pye Yenjele li na, ma ka pye ma na. Mii daga paa na yinri naa ma pyo.>

22 Eɛn fo, a tofo wi suu tunmbyeele pe pye fo: <Ye fyeele ye pan yanla derigboro ti ni fuun tiyongo ki le wi kan. Ye kannjine le wi yombele li na. Ye sawira le wi kan.

23 Ye pan napige nga ki toro ki ni, yege gbo. We nayinme suro sogo,

24 katugu na pyo na yeen, wila pye ndee wi ku, yingo wi yen. Wila punjo yingo muu yan!> A pe

sigi ɛ na nayinme feti piin.

²⁵ «Ko sanga wo ni, ki nana wi pinambyo konɔbanɔ wila pye wa keere. Naa wila kaa pan ma yongo pe go ki ni, a wi nee pinɔge naa yoro tinme taa wa go.

²⁶ A wi si tunmbyee wa yeri maa yewe ki yoro ti koro wi ni.

²⁷ A tunmbyee wi suu pye fo: «Ma jonlo wo wi songoro ma pan. A ma to wi si napige nga ki toro ki kan, a wege gbo; katugu wuu yan wi pan ngbaan.»

²⁸ Ki kaa pye ma, a pinambyo konɔbanɔ wi si nawa ngban, mee je ma yo wi se ye wa go. A tofo wi si yiri ma pan maa sulu ma yo wi ye.

²⁹ Een fo, a wi si tofo wi pye fo: «Ta nuru! Male wa, yegele legere ke toro, mi yen na tunngo piin ma kan. Mi fon senre ta ke. Kona ki ni fuun, ali sikapile jate, ma fa la kan na yeri mbe nayinme suro sogo, mbanla wenne pe yeri.

³⁰ Een fo, ma pyo na yeen, wo kaa pan, wo na wolon penjara ti ni fuun ti li nanjaala ni, a ma si napige nga ki toro ki kan, a pege gbo wo kan.»

³¹ A tofo wi suu pye fo: «Na pyo, ma yen laga na ni pilige pyew, yaraga nga fuun ki yen na yeri, ma wogo yi.

³² Een fo, we daga mbe nayinme feti pye mbe pye yogorimo na, katugu ma jonlo na yeen, wila pye ndee wi ku, yingo wi yen. Wila pungo, yingo muu yan.» »

16

Zhezu wila yomiyegle kele wa

penjagboro wogo ki na

¹ A Zhezu wì sigi yo wi fɔrɔgɔfenne pe kan ma yo fɔ: «Nana penjagboro fɔ wà la pye wa. Wila penjara jirifo ɛ maa tɛgɛ wi kɛɛ yaara ti go na. A pè si pan maa pye ma yo wi penjara jirifo wi yɛn naa penjara ti jogo.

² A wì suu penjara jirifo wi yeri, maa yewe ma yo fɔ: «Nga m̀ logo ma kanngɔɔ, ko pan mɛɛ? Ma tunngo màga pye, penjara nda tì koro konaa nda tì wɔ wa, pan mari yɛgɛ naga na na; katugu ma se koro na kɛɛ yaara ti go na naa.»

³ Kì kaa pye ma, a penjara jirifo wì suu yɛɛ pye fɔ: «Yingi mi yaa la piin yingɔ? Na tafɔ wila jaa mbanla laga wa wi kɛɛ yaara ti go na. Mi se ya fali. Mbe sila yaara yɛnri leele pe yeri, ko fɛrɛ yɛn na na.

⁴ A! Nga mi yaa pye m̀gi jɛn. Kona, na paga na laga wa na tunngo ki na, pa leele pe yaa lanla yinri jɛngɛ wa pe yinrɛ ti ni.»

⁵ Kona, mbele fuun pàa fɔgɔ kon wi tafɔ wi yeri, a wì si pe ni fuun nungba nungba pe yeri, ma pan ma kongbanja wi pye fɔ: «Na tafɔ wi fɔgɔ jori ki yɛn ma na?»

⁶ A wo suu pye fɔ: «Sinmɛ bidɔn cɛnmɛ fɔgɔ yi.» A penjara jirifo wì suu pye fɔ: «Ma sɛwɛ wi ɛ ma cɛn fyaw, ma bidɔn nafa shyɛn ma yiri kɛ yɔnlɔgɔ wa.»

⁷ A wì si wa pye naa fɔ: «Mboro sin, ma fɔgɔ ki yɛn jori?» A wo suu pye fɔ: «Shɔɔ boro cɛnmɛ kangurugo (500).» A wì si wo pye fɔ: «Ma sɛwɛ wi ɛ ma shɔɔ boro cɛnmɛ tijɛrɛ (400) yɔnlɔgɔ wa.»

⁸ Kì penjara jirifo ɲa wi woro ma sin, a wi

tafo wì suu sòn ki wogo nga wìla pye tijinliwε ni ki na. Katugu ki dunruya ɲa wi woolo pe maa kagala ke piin tijinliwε ni pe yεε sɔgɔwɔ ma wε mbele pe yɛn yanwa woolo† pe na.»

⁹ A Zhezu wì sigi sɛnrɛ nda ti taga wa ma yo fo: «Mi wo naga yuun ye kan, fo ye ki dunruya ɲa wi nambara penjara ti tɛgɛ ye wɛnnɛ lagaja ti ni ye yεε kan, jango na tɛga ka ko ye yeri sanga ɲa ni, Yɛnɲɛle li ye yigi jɛnɲɛ wa cɛnsara nda ti se ko ti ni.

¹⁰ Lere ɲa wi yɛn tagawa ni wa kagala jɛgɛle jɛgɛle ke ni, wi ma pye tagawa ni fun wa kagbɔgɔlɔ ke ni. Lere ɲa wii sin wa kagala jɛgɛle jɛgɛle ke ni, wìla pye mbe sin wa kagbɔgɔlɔ ke ni fun.

¹¹ Ki kala na, na ye woro tagawa ni ki dunruya ɲa wi nambara penjara ti wogo na, ambɔ wi yaa yarijɛndɛ nda ti yɛn kaselege woro to telege ye na?

¹² Na ye woro tagawa ni lere wa penjara kala na, ɲga ki yɛn ye wogo, ambɔ wi yaa ki kan ye yeri?

¹³ «Tunmbyee kpɛ se ya tunɲo pye teele shyɛn kan; katugu wi ma kaa nunɲba panra, sanɲa wo maa ndanla. Nakoma wi ma kaa mara nunɲba na, ma laga sanɲa wi na. Ye se ya tunɲo pye wagati nunɲba wi ni Yɛnɲɛle lo naa penjara ti kan.»

*Zhezu wi Yɛnɲɛle sɛnrɛ yowo
paa mba*

(Mati 11.12-13; 5.31-32; Maki 10.11-12)

† **16:8 16.8:** Yanwa woolo poro pe yɛn mbele pe yɛn Yɛnɲɛle li woolo wele.

14 Naa Fariziye pàa kaa ki senre ti ni fuun ti logo Zhezu wi yeri, a pe nee tege wi na; katugu penjara tila pye ma pe ndanla fo jenge.

15 A wi si pe pye fo: «Yoro mbele yeen, leele poro yege na ye maa ye yee piin ma yo ye yen ma sin. Een fo, Yennele li ye nawa pi jen; katugu kala na leele poro maa jate kagbogo, lo yen katijaanga Yennele yege na.

16 «Moyisi lasiri wo naa Yennele yon senre yofenne seweele poro paa pye na leele pe nari fo ma pan ma gbɔn Zhan Batisi wi sanga wi na. Maga le ko sanga wo na, paa Yennele li wunluwo Sentanra ti yari, a leele pe ni fuun paa ki ngbanga mbe ye wa li wunluwo pi ni.

17 Een fo, naayeri wo naa tara ti ni, to kowo yen ma tanla ma we Moyisi lasiri wi kala jeele la nungba mbe wo wa ko na.

18 «Nana na fuun kaa jo je, mbe wa yege pori naa, kona, jataga wi yen na piin. Jele na fuun wi polo wi je, nana na fuun kaa le mboo tege, kona, jataga wi yen na piin.»

Penjagboro fo wo naa Lazari senre

19 «Nana penjagboro fo wa la pye wa. Yariporo songbanga woro naa len paara tiyoro wila pye na nii, na legbolo lige nii, naa nayinme kagala piin pilige pyew.

20 Nana fyonwo fo wa la pye na sinlele wa wi go yon ki na, paa pye naa yinri Lazari. Sagbanra la pye wi wire ti na lagapyew.

21 Kila pye, yaakara tunmoro nda tila pye na yinrigi wa penjagboro fo wi tabali wi go na na tuun tara, to wila pye na jaa mbaa kaa. Pyoonlo

jate poro la pye na paan naa sagbanra ti laala wi na.

²² A fyonwɔ fɔ wì si kaa ku. Mɛrɛgɛye pè si pan maa lɛ ma saa wi tɛgɛ wa Abirahamu tanla wa yɛnɛlɛ na. A penjagbɔrɔ fɔ wì si kaa ku fun. A pè saa wi le.

²³ Maa ta wa kuulo tara wila jɔlɔ, a wì suu yɛgɛ ki yirige, mɛɛ Abirahamu wi yan fɔ wa lege, ma Lazari fun wi yan wa wi tanla.

²⁴ Kona, a wì si gbele ɲgbanga ma yo fɔ: <Na to Abirahamu, na yinriwɛ ta! Lazari wi torogo wi saa yombeɛ numala li sun wa tɔnmɔ, wi pan wilan ɲgayinne li yinɲgi na na; katugu mi yɛn na jɔlɔ laga ki kason ɲga ki ni matoro.>

²⁵ Ɛɛn fɔ, a Abirahamu wì suu pye fɔ: <Na pyɔ, ma yɛɛ nawa to ki na maga jɛn ma yo m̀ɔɔ yarijɛndɛ ti ni fuun ti ta, m̀ɔɔ ta wa dunruya na. Ma si yala, ko sanga wo ni, jɔlɔgɔ Lazari wila ta. Yɲgɔ wi kotogo k̀i sogo wi na, mboro yɛn na jɔlɔ.>

²⁶ Mbe wɔ to ni, wegbɔgɔ ka yɛn woro naa yoro sɔgɔwɔ. Mbele ka yo pe yaa yiri lagamɛ mbe kari wa ye k̀ɔrɔgɔ, pe se ya. Mbele ka yo pe yaa yiri wa ye yeri mbe pan laga we k̀ɔrɔgɔ, pe se ya.>

²⁷ Kona, a penjagbɔrɔ fɔ wì suu pye fɔ: <Na to Abirahamu, mila ma yɛnri, m̀ɔɔ yɛɛ yaga ma Lazari wi torogo wa na to go.>

²⁸ Na nɔsepilɛ nambala kanɲurugo wa, wi sa pe yeri, janɲo poro fun paga ka pan laga ki jɔlɔgɔ laga ɲga ki ni.>

²⁹ A Abirahamu wì suu pye fɔ: <Moyisi naa Yɛnɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe sɛnrɛ ti wa pe yeri mbaa pe yɛrɛgi. Paa ki sɛnrɛ ti nuru!>

³⁰ A penjagbɔrɔ fɔ wì suu pye fɔ: <Ayoo, na to

Abirahamu, ki se yala ma. Eɛn fɔ, na lere wa ka yɛn wa kuulo pe ni mbe kari pe kɔrɔgɔ, pa pe yaa pe kapere ti jɛn mberi yaga.»

³¹ A Abirahamu wi suu pye fɔ: «Na pe woro na Moyisi naa Yɛnɲɛle yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe sɛnrɛ ti nuru, ali lere wa ka yɛn kuulo pe ni, mbe kari pe kɔrɔgɔ, pe se taga Yɛnɲɛle li na†.» »

17

Kapege ye

(Mati 18.6-7,21-22; Maki 9.42)

¹ A Zhezu wi sigi yo wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pe kan ma yo fɔ: «Kagala kele yaa pye laga mbaa leele pe kaan paa kapere piin. Eɛn fɔ, lere ɲa kaa ki kagala ke piin, jɔlɔgɔ yɛn ki fɔ wi wogo.

² Sanni lere wa mbe sa ki piile† mbele nunɲba fanla wuu le kapege, pe sinndɛlingbɔgɔ to wa ki fɔ wi yɔlɔgɔ pe saa wa wa kɔgɔje wi ni, ko mbe mbɔnrɔ wi na.

³ Ye yɛɛ yingiwɛ jɛn ki kagala ke ni.

«Na ma tagafɔ yɛnlɛ wa ka kapege pye ma na, maa yeri ki na. Na wi kaa kapege ki jɛn mbege yaga, maa kala yaga.

⁴ Na wiga kapege tɛgesaga kɔlɔshyɛn pye ma na pilige nunɲba ki ni, mbe si pan ma kɔrɔgɔ pansaga kɔlɔshyɛn mbe yo fɔ: «Milan kapege ki jɛn maga yaga, pa maa kala yaga!» »

Tagawa sɛnrɛ

(Mati 17.19-20)

† **16:31 16:31:** Zhan 11.43-48; 12.10-11 † **17:2 17:2:** Piile pe mbe ya pye tagafɛnnɛ fɔnmbɔlɔ, nakoma leele mbele pe yɛgɛ fa to poro.

⁵ A pitunmbolo pè si we Fɔ wi pye fɔ: «Ka taga wa we tagawa pi na we kan!»

⁶ A we Fɔ wì si pe pye fɔ: «Ali na ye tagawa pi gbemε piga pye paa mutari tige pile† yɛn, ye mbe ya mbege tigbɔgɔ nga ki pye fɔ: <Kɔlogi lagamε, ma sa kan wa kɔgɔje wi ni!» Pa ki yaa ye sɛnrɛ ti logo.

⁷ «Ndεε ki pye kana ye ni, tunmbyee yɛn wa yeri na tunŋgo piin wi kɛrɛ, nakoma naa yaayoro kɔnri wi kan, na wiga yiri wa kɛrɛ mbe ye, wi mboo pye mbe yo fɔ: <Fyεεε ma pan ma cɛn ma li le?» Ayoo!

⁸ Eɛn fɔ, wi yaa wi pye fɔ: <Na yaakara ti sɔgɔ na kan gbɛn, mɔɔ yaripɔrɔ ti le ma pan mari kan na yeri. Na mi ka li mbe wɔ, ko purŋgo na, mεε jɛn ma sa cɛn ma li.>

⁹ Nga wì yo wi tunmbyee wi kan, naa wigi pye, ko kala na wi mboo shari le? Ayoo.

¹⁰ Yoro fun pa ye wogo ki yɛn ma, nga fuun Yɛnŋɛle lì yo ye pye, na yaga ki ni fuun ki pye mbege yɔn fili sanga ŋa ni, yege yo ye yo fɔ: <Woro wo na, we yɛn tunmbyeele wi cɛ, we pyewogo koyi nga wè pye.> »

Zhezu wila yayɛnwε fɛnnε kɛ sagala

¹¹ Naa Zhezu wila kaa na kee wa Zheruzalɛmu ca ki yeri, a wì si toro Galile tara to naa Samari tara ti sɔgɔwɔ pi ni.

¹² Wi yesaga ca ka ni, a yayɛnwε fɛnnε kɛ si pan maa fili. Nambala la wɛle. Pàa yere ma lali wi ni,

† **17:6 17.6:** Mutari pile lo li yɛn yariluguro ti ni fuun jɛle le.

13 nεε gbele ηgbanga na yuun fɔ: «Zhezu, we Nagafɔ, we yinriwe ta!»

14 A Zhezu wì si pe yan, mεε pe pye fɔ: «Ye sa ye yεε naga saraga wɔfenne pe na†.»

Naa pàa kaa na kee, a pè si sagala kpoyi.

15 Pe ni, naa nunɔba la kaa wi yεε yan wì sagala, a wì si songɔɔ ma pan na Yennele li gbogo maganɔbɔɔ ni,

16 ma saa to maa yεε ki jiile le tara Zhezu wi jegele, maa gbɔɔ. Samari tara fenne nanɔ† lawi.

17 A Zhezu wì suu pye fɔ: «Mì yo pe ni fuun ke pè sagala? Pe sanmbala kolɔjere poro koro se?

18 Na ki nambannaɔ na wo ma, wa si songɔɔ mbe pan mbe Yennele li gbɔɔ.»

19 Kona, a Zhezu wì suu pye fɔ: «Yiri maa kee! Ma tagawa pɔɔn shɔ.»

Yennele li wunluwo pi panga ye

(Mati 24.23-28,37-41)

20 Pilige ka, a Fariziye pè si Zhezu wi yewe ma yo fɔ: «Yennele li wunluwo pi yaa pan wagati wiwiin?» A wì si pe pye fɔ: «Yennele li wunluwo pi se pan yεε ka na, lere mboo yan yenle ni.

21 Pe se si kaa yuun fɔ: «Ye wele, pi yen lagame!», nakoma «Pi wame!» Katugu Yennele li wunluwo pi yen laga ye sɔɔwo†.»

22 Ko punɔ na, a wì suu fɔɔɔfenne pe pye fɔ: «Wagati wa na paan, ye yaa kaa ki jaa mbe Lere wi Pinambyɔ wi piliye ka nunɔba yan. Eεn fɔ, ye se si kaga yan.

† 17:14 17:14: Levi 14.2-3 † 17:16 17:16: Luki 9.53 † 17:21 17:21: Ko kɔɔ wo yen fɔ pèle taga Yennele li na makɔ, a li pye pe wunluwo.

23 Leele pe yaa kaa ye piin fɔ: <Ye wele, wi yen lagamε>, nakoma <Wi wamε>. Een fɔ, yaga ka kari wa, yaga si ka taga ki fenne pe punjo na!

24 Yεge nga na Yenηele li ma yengele maga le go ka na ma saa ki wa go ka na, pa Lere wi Pinambyɔ wi panga ki yaa ka pye ma fun.

25 Een fɔ, ki daga wi jolo jenge gben, nala pilige woolo pe je wi na.

26 Nowe sanga wi na, kagala ηgele kaa pye, koro nungba koro ke yaa ka pye Lere wi Pinambyɔ wi sanga wi na fun.

27 Leele paa pye na nii, na woo, na porogo piin, na pe piile pe kaan, a paa pe pori fɔ ma saa gbɔn pilige nga Nowe wila kaa ye wa tɔnmokoro gbenge ki ni we. Kona, a tɔnngbɔɔ pɪ si pan, mee leele pe ni fuun pe tongo.

28 Nga kila si pye Loti sanga wi na, pa ki yaa ka pye ma fun. Leele paa pye na nii na woo, na loo, na pere, na keere koon, na yinre kanni.

29 Een fɔ, pilige nga ni Loti wila kaa yiri wa Sodomu ca ki ni, ki pilige nungba ki ni, a kason naa kiribi si yiri wa yenηele na ma to wa ca paa tisaga yen, ma leele pe ni fuun pe tongo†.

30 Lere wi Pinambyɔ wi yaa kaa yee naga pilige nga ni, pa ki yaa ka pye ma fun.

31 «Ki pilige kiga ka gbɔn, ηa ka pye wi go naayeri†, na wi yaara ka pye wa go nawa, wiga ka tigi mbe ye wa mberi le. Na ka si pye kere, wiga ka songoro wa ca.

† 17:29 17:29: Zhenε 19.24 † 17:31 17:31: Kila pye Zhufuye paga go ki kan, pe maga biri. Ki fɔ wi ma ya ma lugu wa ki go na ma saa wogo.

³² Nga kila pye Loti jɔ† wi na, ye yɛɛ nawa to ki na!

³³ Na kaa wi yinwege ki jaa mbege sho, wo yaa wi yinwege ki la. Na ka suu yɛɛ yinwege ki la, wo yaa ki ta.

³⁴ Mila ki yuun ye kan, ki yembinɛ nunɔba li ni, leele shyen yaa ka pye mbe sinle sinleyaraga nunɔba na, pe yaa ka nunɔba le mbe nunɔba yaga.

³⁵ Jɛɛɛ shyen yaa ka pye sunsaga†, pe yaa ka nunɔba le mbe nunɔba yaga.

³⁶ [Nambala shyen yaa ka pye kɛɛ, pe yaa ka nunɔba le mbe nunɔba yaga.]»

³⁷ A wi forɔɔfenne pè suu yewe ma yo fo: «We Fo, ko yaa ka pye se?» A wì si pe pye fo: «Yarikugo kiga pye laga nga na, pa petɛɛle† pe maa pe yɛɛ finli wa.»

18

Yaa yenri suyi

¹ Zhezu wila yomiyɛle la wa wi forɔɔfenne pe kan, maga naga ma yo ki daga lere wila Yenɔɔle li yenri suyi, wiga ka te.

² Wila pe pye fo: «Kiti konfo wà la pye ca ka ni, wi sila pye na fye Yenɔɔle li yege, wi sila si pye na lere jate.

† **17:32 17:32:** Loti jɔ wila Yenɔɔle li senre ti ke, a wì kanɔga ma pye paa ko sinndelege yen; Zhene 19.26. † **17:35 17:35:** Zhufuye jɛɛle paa pye na tire sinndeere na. † **17:37 17:37:** Leele pe yaa ka Lere wi Pinambyo wi panga ki jen paa yege nga na yarikugo ki ka pye laga nga na pe maga jen petɛɛle pe kala na we; Mati 24.28.

³ Wa ki ca nungba ki ni, nanngunjo wà la pye wa. Wila pye na kee sanga pyew kiti konfo wi korogò, naa piin fo: <Tanga kan na yeri, mala sho na mbenfo wi yeri.>

⁴ A kì saa wagati legere ta na kiti konfo wi fa yenle. Een fo, ko punjo na, a wì si kaa wi yee pye fo: <Mila la fyε Yennele li yege, mila sila singi lere na.>

⁵ Een fo, ki nanngunjo na wila na tege matoro. Ki kala na, mi yaa tanga kan wi yeri, jango wiga kaa paan mbaa na tege sanga pyew.> »

⁶ A we Fo wì sigi senre nda ti taga wa ma yo fo: «Kiti konfo na wi woro ma sin, wi senyoro yeri wele!

⁷ Leele mbele Yennele li wo, a paa gbele nali yinri yonlo naa yembine, li se ka tanga kan pe yeri wi le? Li se mo pe sagawa pi ni.

⁸ Mila ki yuun ye kan, Yennele li yaa tanga kan pe yeri yeen fyaw. Een fo, na Lere wi Pinambyo wiga ka songoro mbe pan laga tara na, wi mbe pan mbe lere yan wi taga wi na oke?»

*Fariziye nana naa nizara shofò
senre*

⁹ Leele mbele paa pye na pe yee jate ma yo poro sin Yennele li yege na, nee sanmbala pe jate pe woro yaraga ka, Zhezu wila ki yomiyele na li wa poro kan ma yo fo:

¹⁰ «Nambala shyen la kari mbe sa Yennele yenri wa sherigo gbogò ki ni. Nungba la pye Fariziye woo. Sanja wo la pye nizara shofò.

¹¹ Fariziye nana wo la pye ma yere laga ka na wi ye, nee Yennele li yenri wa wi nawa na yuun fo: <E! Yennele, mila ma shari, katugu mi

naa leele sanmbala pe ni we woro ma yala. Pele yen beŋganri pyefenne, kapere pyefenne konaa keenre lifenne. Mi woro paa ki nizara shɔfɔ ɲa wi yen yere.

¹² Yapelege pyew, mi ma piliye shyen wa, ma yenŋe le. Yaara nda fuun mi yen na taa, mi maa ti ni fuun ti yaga wi woo.»

¹³ «Nizara shɔfɔ wo la pye ma yere wa lege. Wi yere sila yenle mboo yege ki yirige wa naayeri. Een fɔ, wi kotogo ko wila pye na gbɔɔn nee yuun fɔ: <E! na To Yenɲele, na yinriwe ta! Mi yen kapere pyefɔ.> »

¹⁴ A Zhezu wì sigi senre nda ti taga wa ma yo fɔ: «Mila ki yuun naga finligi ye kan, ki nizara shɔfɔ wi sɔngɔɔsaga ma kari wi go, wo wila pye ma sin Yenɲele li yege na. Een fɔ, Fariziye naɲa wo la ma. Katugu lere ɲa fuun kaa ye yirige, wo yaa ka tigi, een fɔ lere ɲa fuun ka suu ye tirige wo yaa ka yiri†.»

*Zhezu wila duwaw
piile tunmɔmbɔɔ pele na
(Mati 19.13-15; Maki 10.13-16)*

¹⁵ Leele pèle la kari piile tunmɔmbɔɔ pele ni yere Zhezu wi kɔɔɔɔ, janŋo wi jiri pe na wi duwaw pe na. Naa wi fɔɔɔɔfenne paa kaa pe yan ma, a pe nee gbanla pe na.

¹⁶ Een fɔ, a Zhezu wì si piile pe fulo wi ye tanla ma sho fɔ: «Ye piile tunmɔmbɔɔ pe yaga paa paan na kɔɔɔɔ, yaga ka pe yege kɔn; katugu mbele pe yen paa pe yen, poro wele Yenɲele li wunluwɔ pi yen pe woo.

† 18:14 18:14: Mati 23.12; Luki 14.11

17 Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, na lere ɲa si yenle Yenɲele li wunluwɔ pi na paa pyɔ yen, ko fɔ wo se ye wa Yenɲele li wunluwɔ pi ni fyew.»

Nana penjagboro fɔ
(Mati 19.16-30; Maki 10.17-31)

18 Zhufuye legboɔ wà la Zhezu wi yewe ma yo fɔ: «We Nagafɔ jɛnɲɛ, yingɪ mi daga mbe pye mbe si yinwege mbakɔgɔ ki ta?»

19 A Zhezu wì suu pye fɔ: «Yingɪ na, a ma nɛɛ na yinri jɛnɲɛ, lere woro jɛnɲɛ ndɛɛ Yenɲele lo nunɠba pe!

20 Ma si yen ma Yenɲele li ɲgasegele ke jɛn, fɔ: «Maga ka jataga pye, maga ka lere gbo, maga ka yu, maga ka yagbolo sɛɛya yo mbe taga lere na. Ta ma to naa ma nɔ pe gbogo.» †

21 A ki nana wì suu pye fɔ: «Migi ɲgasegele ɲgele ke ni fuun ke le na tanri ke na, maga le na puwen pi ni.»

22 Naa Zhezu wila kaa ki sɛnɛ ti logo wi yeri, a wì suu pye fɔ: «Yaraga nunɠba kòɔn yaga naa. Ma kɛɛ yaara ti ni fuun ti pɛɛ, maga penjara ti yɛɛle fyɔnwɔ fɛnnɛ pe na, mɛɛ pan ma taga na na. Kona, ma yaa kɔrɔgɔ gbɛnɠe ta wa yenɲele na.»

23 Naa nana wila kaa ki sɛnɛ ti logo, a kì si yesanga wa wi na fɔ jɛnɠɛ, katugu penjagboro fɔ lawi fɔ jɛnɠɛ.

24 Naa Zhezu wila kaa wi yan kì yesanga wa wi na, a wì sho fɔ: «Penjagboro fɛnnɛ pe ye wa

† 18:20 18:20: Eki 20.12-16; Dete 5.16-20; Orɔmu 13.9

Yenɲele li wunluwɔ pi ni, ki yen ma nɣban fɔ jɛnɲɛ.

²⁵ Yɔngɔmɛ mbe toro mɛshɛli wele, ko tanla ma wɛ penjagbɔrɔ fɔ wi ye wa Yenɲele li wunluwɔ pi ni ko na.»

²⁶ Mbele pàa ki sɛnrɛ ti logo wi yeri, a poro sho fɔ: «Ɔga ambɔ Yenɲele li yaa ka sho okɛ?»

²⁷ A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Kala na li yen ma nɣban leele pe yeri, lo woro ma nɣban Yenɲele yɛɛ na!»

²⁸ A Pyeri suu pye fɔ: «Wele, wè we kɛɛ yaara ti ni fuun ti yaga wa, ma taga ma na, ki yaa ka pye mɛɛ?»

²⁹ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, lere ɲa fuun kaa go, nakoma wi jɔ, wi nɔsepɛɛle, wi teeɛle, wi piɛɛle pe yaga Yenɲele li wunluwɔ pi kala na,

³⁰ ki fɔ wi yaa pe yɔngɔ legɛɛɛ ta mboo ta laga dunruya wi ni. Goto wi yaa si ka yinwege mbakɔgɔ ki ta.»

*Naa Zhezu wìla pye naa kunwɔ
naa wi yenmɛ sɛnrɛ ti yuun,
ki taanri wogo ko layi ɲga*

(Mati 20.17-19; Maki 10.32-34)

³¹ Zhezu wìla wi fɔrɔgɔfɛnnɛ kɛ ma yiri shyɛn pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ: «We mbele waa kee wa Zheruzalɛmu yɛnɲɔ. Sɛnrɛ nda fuun Yenɲele yɔn sɛnrɛ yɔfɛnnɛ pàa yɔnlɔgɔ Lere wi Pinambyɔ wi wogo na, ti yaa ti yɛɛ yɔn fili.

³² Pe yaa kaa le leele mbele pee shɛri pe kɛɛ. Poro yaa ka tɛɛɛ wi na, mboo tɛɛɛɛ, mbe cɛnrɛ surugu wi na.

³³ Na paga kaa gbɔn sapige ni mbe kɔ, pe yaa wi gbo. Eɛn fɔ, ki piliye taanri wogo, wi yaa yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni.»

³⁴ Eɛn fɔ, wi pitunmbolo pe sila ki sɛnrɛ ti logo. Ki sɛnrɛ tila pye ma lara pe na, pe sila ti kɔrɔ jɛn.

*Zhezu wila fyɔɔn wa sagala
(Mati 20.29-34; Maki 10.46-52)*

³⁵ Naa Zhezu wila ka saa yɔngɔ Zheriko ca ki ni, a kɔ si yala fyɔɔn wà la pye ma cɛn wa konɔ li yɔn na, na yaara yenri leele pe yeri.

³⁶ A wì si janwa wi tinmɛ ta wila toro, mɛɛ yewe ma yo fɔ: «Yingi kila piin yɛɛn?»

³⁷ A pè suu pye ma yo fɔ: «Nazareti ca fɛnnɛ Zhezu wo wila toro na.»

³⁸ Kona, a wì si gbele ngbanga ma yo fɔ: «Zhezu, Davidi setirige pyɔ, na yinriwɛ ta!»

³⁹ Leele mbele pàa pye wa janwa wi yɛgɛ, a poro nɛɛ gbanla wi na ma yo wi pyeri. A wì si gbele ngbanga naa ma wɛ konɔngbannga ki na, ma yo fɔ: «Davidi setirige pyɔ, na yinriwɛ ta!»

⁴⁰ A Zhezu wì si yere, mɛɛ pe pye ma yo pe pan wi ni wi kɔrɔgɔ. Naa fyɔɔn wila kaa pan ma gbɔn wi na, a Zhezu wì suu yewe ma yo fɔ:

⁴¹ «Yingi maa jaa mbe pye ma kan?» A fyɔɔn wì suu pye fɔ: «We Fɔ, ki pye mbaa yaan naa.»

⁴² A Zhezu wì suu pye fɔ: «Ta yaan naa. Ma tagawa pɔɔn shɔ.»

⁴³ Le ki yɔngɔlɔ nunɔba ke ni, a wi nɛɛ yaan naa, mɛɛ taga Zhezu wi punɔgo na nɛɛ Yɛnnɛlɛ li gbogo. Naa leele pe ni fuun pàa kaa ko yan ma, a pe nɛɛ Yɛnnɛlɛ li sɔnni.

19

Zhezu wo naa naŋa ŋa pàa pye na yinri Zashe

¹ Naa Zhezu wìla ka saa ye wa Zheriko, a wi nɛɛ toro wa ca nawa na kee.

² Naŋa wà la pye wa, pàa pye naa yinri Zashe. Nizara shɔfenne to lawi. Penjagboro la pye wi yeri.

³ Wìla pye na Zhezu wi lagajaa mboo yan mboo jɛn. Ɛɛn fɔ, naa wìla pye ma were, ki kala na, wi saa ya mboo yan janwa wi kala na.

⁴ Kì kaa pye ma, a wì si kono li lɛ, mɛɛ fe ma kari wa yɛɛ, mɛɛ saa lugu sikomɔri tige ka ni, mbe ta mbe Zhezu wi yan wi torosaga le ki laga ki na.

⁵ Naa Zhezu wìla ka saa gbɔn le ki laga ki na, a wì suu yɛɛ ki yirige wa naayeri, mɛɛ Zashe wi pye fɔ: «Fyɛɛɛ ma tigi Zashe, katugu ki daga nala mbe sa tugu wa ma go.»

⁶ A Zashe wì si fyɛɛɛ ma tigi, mɛɛ saa Zhezu wi yaara wo wa wi go nayinmɛ ni.

⁷ Mbele fuun pàa ko yan ma, pàa pye na kɔngɔri nɛɛ yuun fɔ: «Ye wele, ki naŋa ŋa wì saa tugu kapere pyefɔ na†!»

⁸ Ɛɛn fɔ, a Zashe wì si yiri ma yere, mɛɛ we Fɔ wi pye fɔ: «We Fɔ, ta nuru! Mi yaa na kɛɛ yaara ti walaga kan fyɔnwɔ fɛnnɛ pe yeri. Na kiga si pye mi penjara shɔ lere yeri maa durumu, mi yaa ti yongo tijɛɛ kan wi yeri!»

† 19:7 19:7: Luki 5.30; 15.2

⁹ A Zhezu wì suu pye fɔ: «Nala showɔ pì ye laga ki go nga ki ni, katugu ki naɲa ɲa, wì yen Abirahamu wi setirige pyɔ† fun.

¹⁰ Lere wi Pinambyɔ wì pan mbe ɲa wì puŋgo Yenɲele li na wi lagaja mboo shɔ.»

*Zhezu wila yomiyele la wa
tunmbyeele ke pele senre na
(Mati 25.14-30)*

¹¹ A Zhezu wì si nuru naa ma yomiyele la wa mbele pàa pye na nuru wi yeri pe kan; katugu naa wila ka saa yɔngɔ Zheruzalemu ca ki ni, a leele pe nɛɛ ki jate ndɛɛ Yenɲele li wunluwɔ pi yaa pì yeɛ naga le ki yɔngɔlɔ nuŋgba ke ni.

¹² Wila pe pye fɔ: «Wunlunaɲa wa pyɔ la yiri ma kari taleere ta ni, mbe sa wunluwɔ lagaja, ko puŋgo na, mbe si songɔrɔ mbe pan.

¹³ Wi karisaga, a wì suu tunmbyeele ke yeri, mɛɛ pan ma tɛ piile nuŋgba nuŋgba kankan pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ: «Yaa safari waa pe ni, sanni mbe sa songɔrɔ mbe pan.»

¹⁴ Ɛɛn fɔ, ki naɲa wi tara woolo pàa wi panra. A pè si tunɲgo torogo wi puŋgo na, ma yo fɔ: «We woro na jaa ki naɲa ɲa wi cɛn we go na.»

¹⁵ «Naa ki naɲa wila kaa wunluwɔ pi ta, a wì si songɔrɔ ma pan wa wi tara. Wila tɛ piile pe kankan tunmbyeele mbele yeri, a wì si pe yeri. Pàa safari wi wa ma tɔnli ɲa ta, mbe ta mboo jɛn.

† **19:9 19:9:** Ko kɔrɔ wo yen wila taga Yenɲele li na paa yege ɲga na Abirahamu la taga Yenɲele li na we.

16 A koŋgbanna wì si pan, mee yo fɔ: <Na tafɔ, ma tɛ pyɔ nunɔba we, wùu yongo ke ta naa tɔnli.>

17 A wunlunana wì sho fɔ: <Enhɛɛn, kì yɔn. Tunmbyee jennɛ wi mboro. Kì kaa pye ma yen tagawa ni wa kagala jegɛɛ jegɛɛ ke ni, ki kala na, mi yaa ma tɛɛ ca ke go na.>

18 A tunmbyee shyen woo wì si pan ma yo fɔ: <Na tafɔ, ma tɛ pyɔ nunɔba we, wùu yongo kaŋgurugo ta naa tɔnli.>

19 A wunlunana wì suu pye fɔ: <Mboro wo na, mi yaa ma tɛɛ ca kaŋgurugo go na.>

20 A tunmbyee wà si pan naa ma yo fɔ: <Na tafɔ, ma tɛ pyɔ nunɔba wi ŋa! Mila wi fo mbɔɔ, maa gbegele maa tɛɛ.>

21 Mila pye na fyɛ ma yɛɛ, katugu lewelewe wi mboro. Mee tɛɛ laga ŋga na, pa ma ma lɛ wa. Mee yarilire nda lugu, to ma ma kɔlogi.>

22 A wunlunana wì suu pye fɔ: <Tunmbyee pee wele dɛ! Mi yaa kiti wi kɔn ma na mbe yala ma yɔn senre to ni. Mà kaa ki jɛn mi yen lewelewe, mii tɛɛ laga ŋga na, pa mi ma saa lɛ wa, mii yarilire nda lugu, to mi ma saa kɔlogi,>

23 yingɛ na mee sila na penjara ti tɛɛ wa penjara tɛɛgo? Naa m̀ pan yɛɛn, mi jɛn na sari wo naa ti tɔnli wi ni?>

24 A wì si mbele pàa pye le pe pye fɔ: <Yoo tɛ pyɔ wi sho wi yeri, yoo kan ŋa wì tɛ pyɔ ke ta wi yeri.>

25 A poro si wunlunana wi pye fɔ: <We tafɔ, tɛ pyɔ ke yen wi yeri makɔ!>

26 A wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: <Mila ki yuun naga finligi ye kan fɔ yaraga ka pye ŋa fuun yeri,>

pe yaa la ka tari wa wo kan naa. Yaraga woro ŋa fuun yeri, jɛnri jate ŋa wi yɛn wi yeri, wi yaa sho wi yeri†.

²⁷ Na mbenfenne poro na, poro mbele fuun paa pye naga jaa mi ka ka cɛn pe go na, ye pan pe ni laga, ye pe gbo na yege na!> »

ZHEZU WI GBONGO WA ZHERUZALEMU CA

19.28–21.38

Zhezu wi yege wa Zheruzalemu

(Mati 21.1-11; Maki 11.1-11; Zhan 12.12-19)

²⁸ Naa Zhezu wila kaa ko ko sɛnrɛ to na, a wi si keli pe yege na kee wa Zheruzalemu ca ki yeri.

²⁹ Naa wila ka saa yongo Betifazhe naa Betani cara ti ni sanga ŋa ni, ma wa wa yanwiga ŋa pe yinri Oliviye tire yanwiga ki yeri, a wi suu forogofenne shyen tun ma pe kelegi wi yege yege,

³⁰ ma yo fo: «Yaa kee wa ca ŋa ki wa ye yege ki ni. Na yaga sa ye, ye yaa sofile pyo yan le po po. Male lere fa lugu wi na. Yoo sanga yaa paan wi ni na kan!

³¹ Na lere wa ka ye yewe mbe yo fo: <Yingi na, a ye nɛɛ wi sangala?> Yoo pye fo: <Wi kala yen we Fo wi na.> »

³² A pitunmbolo pe si kari ma saa ŋa Zhezu wila yo pe kan ki yan ma.

³³ Naa paa kaa na sofile pyo wi sangala, a sofile wi fenne pe si pe yewe ma yo fo: «Yingi na, a ye nɛɛ ki sofile pyo ŋa wi sangala?»

³⁴ A pe si pe yon sogo ma yo fo: «Wi kala yen we Fo wi na.»

† 19:26 19:26: Luki 8.18

³⁵ Kona, a pè si sofile pyɔ wi yigi ma saa wi kan Zhezu wi yeri, mɛɛ pe derigboro ti wɔ mari taga wi na, mɛɛ Zhezu wi saga, a wì lugu ma cɛn wi na.

³⁶ Naa wila kaa na kee, a leele pe nɛɛ pe derigboro gboro ti woo nari jaan wa konɔ naga nari fɔ paa wi gbogo.

³⁷ Naa Zhezu wila kaa na yongo Zheruzalemu ni, na Oliviye tire yanwiga konɔ li tinri na kee, a forogofenne janwa wi ni fuun wi nɛɛ yogori nayinmɛ coli, na Yenɲele li sonni kafonngolo ngele paa yan ke kala na.

³⁸ Paa pye na yuun fɔ:

*«Wunlunana na wila paan we Fɔ wi mɛge ki na,
Yenɲele sa duwaw wi na!*

Yeyinɲge mbe pye wa yenɲele na.

Gbɔgɔwɔ yen Yenɲele woo, lo na li yen wa naayeri lara ti ni fuun ti go na!»†

³⁹ Wa janwa wi ni, Fariziye pèle la pye wa. A poro si Zhezu wi pye fɔ: «We Nagafɔ, ma forogofenne pe pye pe pyeri!»

⁴⁰ A Zhezu wì si pe yon sogo ma yo fɔ: «Mila ki yuun naga finligi ye kan, ali na ki leele mbele paga pyeri, sinndɛɛɛ ti yaa la jɔrɔgi.»

Zhezu wila gbele

Zheruzalemu ca ki kala na

⁴¹ Naa Zhezu wila kaa yongo Zheruzalemu ni, a wì si ca ki wele nɛɛ gbele ki kala na. Wila yo fɔ:

⁴² «Yoro Zheruzalemu ca woolo wele, nɲa ki mbe ya yeyinɲge ki kan ye yeri, ndɛɛ ki pye yoro

† 19:38 19:38: Yuuro 118.26

fun yege jɛn nala, ki jɛn na mɔnro jɛngɛ. Ɛɛn fɔ, koni, ki yɛn ma lara ye na, ye se ya mbege yan.

⁴³ Katugu piliye ya na paan, ye mɛnfɛnnɛ pe yaa ka tunndo fannga woro gbegele mbe ye ca mbogo ki maga mbege fili, mbe ca ki yɔn tɔn, mbe ye le jorowo kɛɛ ki ni fuun na.

⁴⁴ Pe yaa ka ca ki ya, mbe ye tɔngɔ pew. Sinndɛlɛgɛ ka se ka koro ka na, katugu Yɛnɛlɛ li pan ma ye wele mbe ye sho sanga ŋa ni, ye suu jɛn.»

*Zhezu wila kari
wa sherigo gbɔgɔ ki ni*

(Mati 21.12-17; Maki 11.15-19; Zhan 2.13-22)

⁴⁵ A Zhezu wì si kari wa sherigo gbɔgɔ ki ni, nɛɛ pɛrɛfɛnnɛ pe puro na pe yinrigi.

⁴⁶ Wila pye na pe piin fɔ: «Ki yɛn ma yɔnlɔgɔ wa Yɛnɛlɛ sɛnrɛ sɛwɛ wi ni, ma yo fɔ:

*«Na go ki yaa ka pye Yɛnɛlɛ yɛnriɔ.†
Ɛɛn fɔ, a yoro nɛɛ ki piin yoolo larasaga!» †*

⁴⁷ Zhezu wila pye na leele pe nari pilige pyew wa sherigo gbɔgɔ ki ni. A saraga wɔfɛnnɛ teele, poro naa lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ pe ni konna ca ki legɔɔlɔ pe ni, pe nɛɛ wi lagajaa mboo gbo.

⁴⁸ Ɛɛn fɔ, pe mbaa ki yigi yege ŋga na, pe sila ki jɛn; katugu leele pe ni fuun pàa pye na nuru wi yeri fɔ jɛngɛ.

20

*Zhezu wi fannga ki yiri se
(Mati 21.23-27; Maki 11.27-33)*

† 19:46 19:46: Eza 56.7 † 19:46 19:46: Zhere 7.11

¹ Pilige ka, Zhezu wila pye na leele pe nari wa sherigo gbogo ki ni, na Sentanra ti yari pe kan. A saraga wofenne teele, naa lasiri sewe jenfenne poro naa Zhufuyelelelele pe ni, pe si kari wi korogo,

² mee wi yewe ma yo fo: «Maa ki kagala ngele ke piin yingi fannga ni? Amba wigi fannga ki kan ma yeri, ma nee ke piin?»

³ A Zhezu wi si pe pye fo: «Mi fun, mi yaa ye yewe kala nungba ni.

⁴ Amba wila Zhan wi torogo wi pan wila batemu wi piin, Yenhele lo lali lee leele poro la wele?»

⁵ A pe nee kendige woo pe yee ni na yuun fo: «Na waga wi yon sogo mbe yo fo: <Yenhele lo laa wi torogo>, pa wi yaa we yewe mbe yo fo: <Yingi na yee si taga wi na?»

⁶ Een fo, na waga sho fo: «Leele poro pa wi torogo», pa leele pe yaa we wa sinndere ni mbe we gbo; katugu pe taga ki na ma yo Yenhele yon senre yofa wo wa lawi Zhan we!»

⁷ Ki kaa pye ma, a pe suu yon sogo ma yo fo: «Na wila wi tun wila leele pe batize we suu jen.»

⁸ A Zhezu wi si pe pye fo: «Mi fun, mila ki kagala ke piin yaraga nga fannga ni, mi sege yo ye kan.»

*Kere welefenne tipeele yomiyele
(Mati 21.33-46; Maki 12.1-12)*

⁹ Ko pungo na, a Zhezu wi nee ki yomiyele na li waa leele pe kan na yuun fo: «Nana wa la ezen tiire kere kon, mee ti telege ezen kere

tunmbyeele pele na, mɛɛ kari ca na ma saa mo wa.

¹⁰ Naa ɛɛɛɛɛɛn pire ti ɔsanga wila kaa gbɔn, a wì si tunmbyee wa torogo wa ɛɛɛɛɛɛn kɛɛ tunmbyeele pe yeri, ma yo poo tawa pi kan wi yeri. A pè si to ko tunmbyee wo na maa gbɔn, mɛɛ wi sɔngɔɔ kɛwara.

¹¹ A ɛɛɛɛɛɛn kɛɛɛɛɛɛn wì si nuru naa ma tunmbyee wa torogo wa pe yeri. Ɛɛn fɔ, a pè si wo fun wi yigi maa gbɔn, maa tɛgɛɛ, mɛɛ wi sɔngɔɔ kɛwara.

¹² A kɛɛɛɛɛɛn wì si nuru naa ma tunmbyee taanri woo torogo wa pe yeri. A pè si wo wɛɛɛɛɛ, mɛɛ wi purɔ.

¹³ Kona, a kɛɛɛɛɛɛn wì suu yɛɛ pye fɔ: <Nga yingɛ mi yaa pye? Mi yaa na pinambyɔ nunɔba ɲa wilan ndanla jɛɲɔ wi torogo wa pe yeri. Pa pe yaa fɛɛ ta mbe wo nunɔba wo kan.>

¹⁴ Ɛɛn fɔ, naa ɛɛɛɛɛɛn kɛɛ tunmbyeele pàa kaa wo yan, a pe nɛɛ pe yɛɛ piin fɔ: <Nà yɛɛn wo wi yen kɔɔɔɔ lifɔ we. Ye pan woo gbo, kona, kɔɔɔɔ ki yaa koro we kan!>

¹⁵ A pè suu yigi ma saa wi wa wa ɛɛɛɛɛɛn kɛɛ ti punɔ na, mɛɛ wi gbo.»

A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yoro wo nawa, yingɛ ɛɛɛɛɛɛn kɛɛɛɛɛɛn wì yaa pye pe na?

¹⁶ Wi yaa pan mbe ɛɛɛɛɛɛn kɛɛ tunmbyeele pe gbo, mbe siri kan naa pele yeri.»

Naa leele pàa kaa ki sɛnɛ ti logo Zhezu wi yeri, a pè sho fɔ: «Ko wogo ɲa ko se pye fyew!»

¹⁷ Ɛɛn fɔ, a Zhezu wì si pe wele, ma sho fɔ: «Ki sɛnɛ nda ti kɔɔ wi yen mele wa Yɛnɲɛɛ sɛnɛ sɛwɛ wi ni, fɔ:

*Go wafenne pè je sinndelege nga na,
ko kì pye go yenle li sinndelege kongbanna ye!†*
18 Lere ña fuun ka to ki sinndelege ki na, wo yaa
wi yee kaari. Na kiga si to ña fuun na, ki yaa wo
purugu.»

*Nizara ña wi daga mbe sara
wunlumbolo to wi yeri
(Mati 22.15-22; Maki 12.13-17)*

19 Kona, a lasiri sewe jenfenne poro naa saraga
wofenne teele pe ni, pe nɛɛ Zhezu wi lagajaa
mboo yigi ki wagati jate wi ni; katugu pàa ki jɛn
ma yo wila ki yomiyɛɛ li wa poro na. Ɛɛn fɔ,
pàa pye na fye janwa wi yegɛ.

20 Kì kaa pye ma, a pè sigi lɛ nɛɛ Zhezu wi
kɔrɔsi. A pè si leele pirifenne pele tun wa wi
yeri, ma yo pe sa pe yee pye paa lesinmbele yen,
pe ta pe Zhezu wi yigi wi yɔn sɛnrɛ jate to na,
pe saa le fanna fenne poro naa gboforonɛri wi
kɛɛ.

21 A ki leele pè si saa wi yewe ma yo fɔ: «We
Nagafɔ, wège jɛn ma yo sɛnrɛ nda ma maa yuun
na leele pe nari, ti yen ma sin. Maa lere wɔ lere
ni. Ɛɛn fɔ, ma maa Yɛnɲɛɛ konɔ li nari leele pe
na kaselege ni.

22 Ki kala na, ki yo we kan, ki daga waa Ɔromu
tara wunlumbolo to wi nizara wi woo lee waga
kaa wi woo?»

23 Ɛɛn fɔ, Zhezu wila pe tijinliwɛ pee pi jɛn, a
wì si pe pye fɔ:

† 20:17 20:17: Yuuro 118.22

24 «Ye warifuwe pyo nunḡba naga na na mbe wele. Ambɔ foto naa ambɔ yɔɔnrɔ ti yen wi na?» A pè sho fɔ: «Sesari woro ri.»

25 Kona, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ŋga ki daga mbe kan wunlumbolo to wi yeri, yege kan wi yeri. Nḡa ki daga mbe kan Yenḡeḡe li yeri, yege kan li yeri.»

26 Kì pye ma, pee punḡosaga yan wi senyoro ti na mboo yigi leele pe yege na. Eɛn fɔ, wì senre tìla pe pari, fɔ a pè pyeri.

*Zhezu wìla kuulo
pe yenme wogo ki yo
(Mati 22.23-33; Maki 12.18-27)*

27 A Sadusiye pèle si kari Zhezu wì korɔḡo. Poro pe ma yo kuulo pe se ka yen† mbe yiri. A pè suu yewe ma yo fɔ:

28 «We Nagafɔ, Moyisi wìla ki yɔnlɔḡo maga yaga laga we kan ma yo: <Na nanḡa ḡa wì jɛḡe pɔri wa ka ku mboo jɔ yaga, na pee pyo se, wì jɔnlɔ wigi jɛḡe wì pɔri, jango wì piile se wì na wì ndɔ ḡa wì ku wì kan.>†

29 Ma si yala, nɔsepiile nambala kɔlɔshyen la pye laga. A konḡbanḡa wì si jɛḡe pɔri. Pee pyo se. A nanḡa wì si ku maa jɔ wì yaga.

30 A shyen fɔ wìgi jɛḡe wì pɔri.

31 Ko punḡo na, a taanri fɔ wùu pɔri. A pe ni fuun kɔlɔshyenme pège jɛḡe nunḡba wì pɔri, ma ku maa yaga, wa si pyo se wì na.

32 Ko punḡo na, a jɛḡe wì si kaa ku fun.

† 20:27 20:27: Kapye 23.6-8 † 20:28 20:28: Dete 25.5-6

33 Na kuulo yɛnpilige kiga ka gbɔn, jɛɛ wi yaa ka pye pe ni wiwiin woo, naa pe ni fuun kɔlɔshyɛnmɛ pòo pɔri we?»

34 A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Pa nambala naa jɛɛɛ pe yɛn na pɔrɔgɔ ki piin† laga ki dunruya ɲa wi ni.

35 Ɛɛn fɔ, nambala naa jɛɛɛ mbele ki daga pe ni pe yɛn pe yiri wa kunwɔ pi ni, paa pe yinwege ki piin wa dunruya ɲa wila paan wi ni, pe se kaa pɔrɔgɔ piin.

36 Pe se si ka ku naa. Pe yaa ka pye paa mɛrɛgɛye pe yɛn, mbe pye Yɛɲɲɛɛ li piile, katugu pè yɛn ma yiri wa kuulo pe sɔgɔwɔ yinwege mbakɔgɔ ko kan.

37 Moyisi wila ki yɔnlɔgɔ, maga filige fɔ kuulo pe yaa ka yɛn. Wa laga ɲga ki yɛn na para wuuro tipile li sɛnrɛ na, wila we Fɔ wi yeri ma yo fɔ: <Abirahamu Yɛɲɲɛɛ, naa Izaki Yɛɲɲɛɛ, konaa Zhakɔbu Yɛɲɲɛɛ.>†

38 Yɛɲɲɛɛ li woro kuulo poro Yɛɲɲɛɛ, li yɛn weele poro Yɛɲɲɛɛ; katugu Yɛɲɲɛɛ yɛgɛ na, leele pe ni fuun pe yɛn yinwege na†.»

39 A lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ pèle suu pye fɔ: «We Nagafɔ, mà sɛɲjɛndɛ yo.»

40 Kona, pee soro naa mboo yewe sɛnrɛ ta ni.

*Kirisi wo naa Davidi sɛnrɛ re
(Mati 22.41-46; Maki 12.35-37)*

† 20:34 20:34: Mati 22.30 † 20:37 20:37: Ko koro wo yɛn fɔ Yɛɲɲɛɛ li yɛn pe go Shɔfɔ; Ɛki 3.6. † 20:38 20:38: Ko ki naga ma yo ki leele pè ku wire to na, ɛɛn fɔ, ki kɔ wo ma, pe yaa ka yɛn mbe yinwege mbakɔgɔ ta.

⁴¹ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Mɛɛ, pe si ya pe yo fɔ Kirisi wi yen Davidi setirige pyɔ?»

⁴² Katugu Davidi wo jate wila ki yo wa Yenɲɛɛ gbɔgɔyuuro sɛwɛ wi ni, ma yo fɔ:

We Fɔ wìgi yo na Fɔ wi kan ma yo fɔ: Cɛn wa na kalige kɛɛ ki na

⁴³ *fɔ mbe sɔɔn mbɛnfɛnnɛ pe ɲgbanga, mbe pe pye ma tɔɔɔ ti tɛgɛsaga.†*

⁴⁴ Kì kaa pye Davidi wo jate laa yeri wi Fɔ, mɛɛ Kirisi wii ya wi pye Davidi wi setirige pyɔ†?»

Fɔɔgɔfɛnnɛ pe yerɛwɛ we

(Mati 23.1-36; Maki 12.38-40)

⁴⁵ Naa janwa wi ni fuun wila kaa na nuru Zhezu wi yeri, a wì suu fɔɔgɔfɛnnɛ pe pye fɔ:

⁴⁶ «Ye yɛɛ yingiwɛ jɛn lasiri sɛwɛ jɛnfɛnnɛ pe ni. Ki yen ma pe ndanla paa derigbɔɔ ti nii paa yanri, konaa paa pe shari gbɔgɔwɔ sharaga ni wa katoro ti ni. Wa shɛriyinɛ ti ni, jɔnrɔ nda ti ma pye wa yɛgɛ, konaa liwɛn gbɔɔ na, cɛnsara tiyɔnrɔ to ti ma pe ndanla mbaa cɛɛn ti na.

⁴⁷ Pe maa nanɲunjaala pe kɛɛ yaara ti shoo pe yeri, ma saa na Yenɲɛɛ yenri na mɔni, mbe ta mbege naga fɔ pe yen ma sin. Pe jɔlɔgɔ ki yaa ka gbɔgɔ mbe wɛ lere pyew wogo na.»

21

Nanɲunjo fyɔnwɔ fɔ wi penjara

kanwa Yenɲɛɛ li yeri

(Maki 12.41-44)

† **20:43 20:42-43:** Yuuro 110.1 † **20:44 20:44:** Zhezu wi woro na kendige woo mbe yo wi woro Davidi wi setirige pyɔ, ɛɛn fɔ, wila ki nari ma yo wì gbɔgɔ ma wɛ kona naa bere.

¹ A Zhezu wì suu yεε ki yirige ma wele maa yεε maga, mεε penjagboro fenne pe yan paa pe yarikanra ti nii wa sherigo gbogo yarikanra kesu wi ni.

² A wì si nanjunjo fyonwo fo wa yan fun wì pan ma tama shyen le wa.

³ A Zhezu wì sho fo: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, penjara nda ki nanjunjo fyonwo fo na wì le wa kesu wi ni, ti gbogo ma we mbele fuun pè pe woro le wa ti na;

⁴ katugu jεennjenri pe ni fuun pè wowo wa pe penjagboro ti ni ma kan yarikanra. Ma si yala, ki nanjunjo na wo naa wi fyonwo pi ni fuun, nda fuun ti yen wi yeri mbaa wi yεε baro, tori nda wì saa le wa.»

*Zhezu wila para sherigo gbogo
ki jogowo po
naa dunruya kopilige senre ti na
(Mati 24.1-14; Maki 13.1-13)*

⁵ Leele pèle la pye na para sherigo gbogo ki senre na ma yo paa ki gbegele sinndeere tiyonro ni, konaa yaara nda paa kan Yenjele li yeri ti ni. Kona, a Zhezu wì sho fo:

⁶ «Ki yaara nda yaa yaan yeen, piliye ya wa na paan, sinndelege ka se ka koro ka go na. Pe yaa ka ti ni fuun ti jaanri.»

⁷ A pè suu yewe ma yo fo: «We Nagafɔ, ki kagala ke yaa ka pye sanga wiwiin? Na ki kagala ke pyesanga wiga ka gbɔn, kacɛn wiwiin wi yaa ki naga?»

⁸ A Zhezu wì si pe pye fo: «Ye yεε yingiwe jen, yaga ka ye yεε yaga pe ye fanla pe ye punjo; katugu lelegere yaa ka pan na mεε ki na, mbe

yo fɔ: <Muwi mi yen Kirisi we!>, mbe yo naa fɔ: <Wagati wì gbɔn!> Eɛn fɔ, yaga ka taga ki fenne pe na!

⁹ Na yaga ka malaga naa mbele pe yaa ka yiri mbe je pe senre ti logo, yaga kaa fyɛ; katugu ko daga mbe pye. Eɛn fɔ, ko se ka pye dunruya wi kɔpilige gben.»

¹⁰ Kona, a wì si pe pye naa fɔ: «*Tara ta woolo yaa ka yiri tara ta woolo kɔɔgɔ malaga ni. Wunluwɔ naa wunluwɔ yaa ka yiri pi yɛɛ kɔɔgɔ.*†

¹¹ Tara ti yaa kaa yɛɛ ɲgbanga lalɛɛre na. Tifeɛɛ yama naa funjo tugboɔɔ yaa ka to lalɛɛre na. Yaara nda ti maa fyɛre kaan to naa kacɛn kagala tugboɲgɔlɔ leɛre yaa kaa yaan wa naayeri.

¹² Eɛn fɔ, sanni ko mbe sa pye, yoro wo na, pe yaa kaa ye yinri mbaa ye jɔlɔ. Pe yaa kaa ye nii kɛɛ paa kiti kɔɔn ye na wa shɛriyinre ti ni, mbaa ye nii kaso. Pe yaa kaa kee ye ni wa wunlumbolo poro naa gboforonɛriye pe yɛɛ sɔgɔwɔ na mɛɛɛ ki kala na.

¹³ Ko yaa pyelɔmɔ kan ye yeri, ye ta yanla sɛɛya wi yo pe yɛɛ na.

¹⁴ Ki kala na, ye yere ki yerewe wa ye nawa fɔ ye se ka jatere pye gben senre nda ye yaa ka yo mbe ye yɛɛ shɔ to na.

¹⁵ Katugu mi yaa ka senre piile naa tijinliwe kan ye yeri, fɔ ye mbenfenne wa kpe se ka ya mbe yo mbe ye ya, nakoma mbaa kendige woo ye ni.

¹⁶ Ye sevenne jate, naa ye nɔsepiile pe ni, naa ye woolo poro naa ye wennɛ pe ni, pe yaa kaa ye

† 21:10 21.10: Eza 19.2

nii keε. Pe yaa ka pele gbo ye ni fɔ jεngε.

¹⁷ Leele pe ni fuun pe yaa ka ye panra na kala na.

¹⁸ Εεν fɔ, ali ye yinzire ka nunḡba se ka punḡo.

¹⁹ Na yaga ki kun ye yeε ni, pa ye yinwege ye yaa kaga ta yeεn we.»

*Zhezu wila Zheruzalemu ca
yaga senre ti yo*

(Mati 24.15-21; Maki 13.14-19)

²⁰ «Na yaga ka malinjε wi yan pε yere wi na legere ma Zheruzalemu ca ki maga, maga fili, yege jen ye yo fɔ ca ki yasanga wi gbɔn.

²¹ Ko sanga wo ni, Zhude tara woolo paa fee paa kee wa yanwira lara ti na. Mbele ka pye wa Zheruzalemu ca nawa, pe fe pe yiri wa ca. Mbele ka pye keere, paga ka songoro wa ca.

²² Katugu ko piliye yo yaa ka pye kapere ti kayanga wɔpiliye, jango senre nda fuun ti yen ma yonlogo wa Yenhele senre sewe wi ni, ti ta tiri yeε yɔn fili.

²³ Jeεle mbele pe yaa ka pye kugboro ni konaa mbele piile na wonri pe na, jologo yaa ka pye pe wogo ki piliye yi ni; katugu jologo gbogo yaa ka to laga ki tara nda ti ni. Yenhele li nanḡbanwa kagala ke yaa ka to ki leele mbele pe na.

²⁴ Pe yaa ka pe gbo tokobi ni. Pe yaa ka pe yigi mbe jaraga pe ni tara ti ni fuun ti ni, mbe pe pye malaga kasopiile. Mbele pe woro Zhufuye pe yaa ka Zheruzalemu ca ki ya pew, mbege ta sa gbɔn fɔ pe wagati wi ka sa ko.»

*Lere wi Pinambyo wi panga
shyen wogo ye*

(Mati 24.29-31; Maki 13.24-27)

²⁵ «Kacɛn lɛgɛɛ yaa kaa yaan wa yɔnlɔ naa yɛŋgɛ, konaa wɔnŋɔlɔ ke na. Tara woolo pe yɛgɛ ki yaa ka wɛri pe na. Pe nawa pi yaa ka wɔ kɔgɔje wo naa wi tɔnmɔ pi yinriwɛ naa pi towo tinmɛ gbɔɔ pi kala na.

²⁶ Leele pe yɛgɛ yaa kaa woo fyɛɛ ndorogo ki na, naa pe yaa kaa jatere piin ŋga ki yaa dunruya wi ta ki na we; katugu naayeri fannga yaara ti yaa ka tigile.

²⁷ Kona, pe yaa Lere wi Pinambyo wi yan wila paan yawa naa gbɔgɔwɔ gbembe ni wa kambaaga ki na†.

²⁸ Na ki kagala kaga ka lɛ sanga o sanga, ye yere jɛŋgɛ, ye kotogo le ye yɛɛ ni, katugu ko yaa ka yala ye go shɔsanga wì yongɔ makɔ.»

Figiye tige yomiyɛɛ

(Mati 24.32-35; Maki 13.28-31)

²⁹ Kona, a Zhezu wì sigi yomiyɛɛ na li wa pe kan, ma yo fɔ: «Ye figiye tige ki wele, naa tire sannda ti ni.

³⁰ Na yaga kari yan ti yɛn na funnu sanga o sanga, ye mɛɛ ki jɛn ma yo yɔnrɔ tì yongɔ tɔon.

³¹ Ki pyelomɔ nunŋba pi na fun, na yaga ka ki kagala ke yan kaa piin sanga ŋa ni, yege jɛn ye yo fɔ Yɛnŋɛɛ li wunluwɔ pi pansanga wì yongɔ.

³² Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, leele mbele pe yɛn laga yinwege na nala, pe ni fuun se ka ku, na ki kagala ke fa pye mbe ko.

† 21:27 21:27: Dani 7.13

³³ Naayeri wo naa tara ti ni, ti yaa ka kɔ. Ɛɛn fo, na sɛnrɛ to se kɔ fyew.»

Ki daga ye cɛn ki cɛnwɛ

³⁴ «Ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, yaga ka ti lindanwa, naa sinwɔɔ, naa dunruya jatere lɛgɛɛ ti ye kotogo ki shɔ tigi ta, janɔgo ki pilige kiga ka pan mbe ye fo,

³⁵ paa yɛgɛ nɔga na pe ma kaa kara yigi pɛnɛ we; katugu ki pilige ki yaa ka pan mbe tara woolo pe ni fuun pe fo.

³⁶ Ye cɛn ki cɛnwɛ, yaa Yɛnɔɛɛ li yɛnri sanga pyew, janɔgo ye fanɔga ta ye shɔ ki kagala nɔgele fuun kaa paan ke ni. Ye ta ye yere Lere wi Pinambyɔ wi yɛgɛ sɔgɔwɔ.»

³⁷ Zhezu wila pye na leele pe nari Yɛnɔɛɛ sɛnrɛ ti ni pilige pyew yɔnlɔ na, wa shɛrigo gbɔgɔ ki ni. Yɛmbinɛ ka ka wɔ, wi mɛɛ kari wa yanwiga nɔga pe yinri Oliviye tire yanwiga ki na ma saa wonlɔ wa.

³⁸ Kila pye, laga ko na lari, leele pe ni fuun pe mɛɛ la kee wi kɔrɔgɔ wa shɛrigo gbɔgɔ ki ni mbe sa logo wi yeri.

**ZHEZU WI KUNWɔ NAA WI
YɛNME MA YIRI WA KUNWɔ
PI NI**

22

22-24

Pàa yɔn le Zhezu wi na

(Mati 26.1-5; Maki 14.1-2; Zhan 11.45-53)

¹ Leve fu buru feti, wo nɔga pe maa yinri Paki, wo wila pye na yɔngɔ.

² A saraga wofenne teelee poro naa lasiri sɛwɛ jɛnfenne pe ni, pe nɛɛ pyewe jaa mbe Zhezu wi gbo; katugu pàa pye na fye janwa wi yɛɛɛ.

*Zhudasi wila gbɛɛɛɛ ma yala
mbe Zhezu wi le
Zhufuye teelee pe kɛɛ*

(Mati 26.14-16; Maki 14.10-11)

³ Ki sanga wi ni, Zhudasi ŋa pàa pye na yinri Izikariyoti, Sotanla wì si ye wi ni. Wo fun wila pye forogofenne pe kɛ ma yiri shyɛn wa.

⁴ A Zhudasi wì si kari ma saa saraga wofenne teelee poro naa shɛrigo gbɔɔ welefenne teelee pe yan. Wì mbaa ya mbe Zhezu wi le pe kɛɛ yɛɛɛ ŋga na, a pèri yo mari ta pe yɛɛ yeri.

⁵ A kì si tanla pe ni fɔ jɛɲɛɛ. A pè yo ma fili ki na ma yo pe yaa penjara kan wi yeri.

⁶ A Zhudasi wì si yɛnle ki na, nɛɛ pyelomɔ jembe jaa mbe Zhezu wi le pe kɛɛ, janwa wiga ka pye ki jɛnwɛ.

*Paki fɛti liwɛn
(Mati 26.17-30; Maki 14.12-26; Zhan 13.21-30;
1 Korɛn 11.23-25)*

⁷ Leve fu buru fɛti wi pilige ko kila gbɔn, ko pilige koyi pe mbaa Paki fɛti simbaala pe gbo†.

⁸ A Zhezu wì si Pyeri naa Zhan pe tun ma pe pye fɔ: «Ye kari ye sa Paki fɛti yaakara ti sogo we kan.»

⁹ A pè suu pye fɔ: «Maa jaa we sari sogo se yeri?»

¹⁰ A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ye wele, ye yesaga wa ca, ye yaa fili nana wa ni, tonmɔ

† 22:7 22.7: ɛki 12.14-20

cɔgɔ ni wi go na. Ye taga wi punɔgo na. Wiga sa ye go nɔga ni, ye ye wa ki go ki ni!

¹¹ Ye si gofɔ wi pye fɔ: <We Nagaɔ wì yo wo naa wi fɔrɔgɔfenne pe ni, pe yaa Paki feti liwen pi li yumbyɔ nɔa ni, wi yen se yeri?>

¹² Pa ki nana wi yaa sanngazo yumbyɔ gbenɛ wa naga ye na. Pòo gbegele ma yaara ti tɛɛ wa we kan. Ye Paki feti yaakara ti sɔgo wama.»

¹³ A pè si kari, mɛɛ saa ki yan paa yɛɛ nɔga na Zhezu wila ki yo ma pe kan we. A pè si Paki feti yaakara ti sɔgo.

¹⁴ Naa lisanga wila kaa gbɔn, a Zhezu wì si saa cɛn na nii wo naa wi pitunmbolo pe ni.

¹⁵ A wì si pe pye fɔ: «Ki Paki feti liwen mba, mila pye naga jaa wi jate, mboo li ye ni, sanni mbe sa jolo.

¹⁶ Katugu mila ki yuun ye kan, ki Paki feti liwen mba mi se pa li naa, fɔ sa gbɔn pi kɔrɔ wi sa pye wuu yɛɛ yɔn fili wa Yɛnɔɛɛ li wunluwɔ pi ni.»

¹⁷ Kona, a wì si wɔjenne li ɛ. Naa wila kaa Yɛnɔɛɛ li shari, a wì sho fɔ: «Yoo sho yoo yɛɛɛ ye yɛɛ na.

¹⁸ Mila ki yuun ye kan, mbe wɔ nala wo ni, mi se ɛɛɛɛn pire tɔnmɔ pa wɔ ye ni naa, fɔ sa gbɔn Yɛnɔɛɛ li wunluwɔ pi panmbilige ki na.»

¹⁹ Ko punɔgo na, a wì si buru ɛ. Naa wila kaa Yɛnɔɛɛ li shari, a wì suu kɔɔnlo kɔɔnlo maa kan pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ: «Ŋa yɛɛn wo wi yen na wire re†. Tì kan ye kala na. Yaa ki wogo nɔga ki

† 22:19 22:19: Ki laga nɔga, pele maa ki jate ma yo buru wi yen ma taanla Zhezu wi wire to ni, nda ti yaa kan saraga we; pele maa ki jate ma yo buru wila kannga ma pye Zhezu wi wire jate to.

piin yaa nawa tuun na na†.»

²⁰ Naa paa kaa li ma ko, a Zhezu wì si wójenne li le naa fun, ma li kan pe yeri, mee pe pye fo: «Ki wójenne na yeen lo li yen Yenhele li yon finliwe fonmbo we, ki yon finliwe pì le na kasanwa po ni, po mba pì wo ye kala na.

²¹ Een fo, ye wele, lere na wila na nii na mbenfenne pe kee wi yen laga na nii na ni.

²² Kaselege yi, Lere wi Pinambyo wi yaa ku paa yege nga na Yenhele làa ki kon maga tege we. Een fo, lere na wila wi nii wi mbenfenne pe kee, jologo yen ki fo wi wogo.»

²³ A forogofenne pè sigi le nee pe yee yewe na yuun fo: «Iga ambó wi yaa ta mbe ko kala na lo pye we ni?»

Wiwiin wi yen legboɔ ma we

²⁴ Kona, a forogofenne pe nee kendige woo pe yee ni ngbanga mbe ta mbe na wi yen legboɔ pe pe ni fuun na wi jen.

²⁵ A Zhezu wì si pe pye fo: «Tara woolo pe wunlumbolo pe ma cen pe woolo pe go na. Pe fannga fenne pe maa leele pe ngbanga ma yo paa pe yinri <Kajenge pyefenne.>

²⁶ Een fo, yoro sogowo po si daga mbe pye ma. Na wi yen ye ni fuun legboɔ, wi daga mboo yee pye paa lepìle yen. Na wi yen ye go na, wi daga mboo yee pye paa ye ni fuun tunmbyee yen.

²⁷ Wiwiin wi yen legboɔ wo? Na wì cen na nii wowi lee, nakoma na wila paan naa yaakara ti kaan wi yeri wowi? Na wì cen na nii, mì yo

† 22:19 22:19: Zhan 6.51

wowi. Ma si yala, muu yen ye sɔgɔwɔ paa ye tunmbyee yen.

²⁸ Yoro yè koro ma taga na na wa kanɔbanra nda tilan ta ti ni.

²⁹ Ki kala na, na To Yenɛɛle lilan tɛge wunluwɔ pi na yɛge ɛga na, pa mi yaa ye tɛge pi na ma fun.

³⁰ Ye yaa ka li, mbe wɔ na ni ja wa na wunluwɔ pi ni. Ye yaa ka cɛn wunluwɔ jɔnrɔ ta na mbe kiti kon Izirayeli cɛngɛle ke ma yiri shyen ke na.»

*Zhezu wila yo
Pyeri yaa ka je wi na*

(Mati 26.31-35; Maki 14.27-31; Zhan 13.36-38)

³¹ Kona, a we Fɔ Zhezu wì sho fɔ: «Simɔ, Simɔ, ta nuru! Sɔtanla wìgi yenri mbe ye fɛ paa yɛge ɛga na pe ma shɔlɔ fɛ ma ke pyɔ wi wɔ sigire ti ni we.

³² Ɛɛn fɔ, mì Yenɛɛle li yenri ma kan, jango ma tagawa piga ka kɔ. Na maga si ka songɔrɔ mbe pan na kɔrɔgɔ, maa fanɛga kaan ma sefenne pe yeri.»

³³ A Simɔ wì suu pye fɔ: «We Fɔ, mì cɛn ki cɛnwɛ mbe pinle mbe ye ma ni wa kaso, konaa mbe pinle mbe ku ma ni.»

³⁴ A Zhezu wì suu pye fɔ: «Simɔ Pyeri, mila ki yuun ma kan fɔ nala sanni ɛgɔpɔlɔ wi sa gbele, ma yaa ki yo mbege filige mbe sa ta yosaga taanri mbe yo mɛɛ na jɛn.»

Penjara, naa kasha, konaa tokobi

³⁵ Kona, a Zhezu wì si pe pye naa fɔ: «Na mila ye tun, a yè kari kɛwara, penjara leyaraga fu,

kasha fu, naa sawira† fu, yaraga kà la ye la le?»
A pè sho fɔ: «Ayoo.»

³⁶ A wì si pe pye fɔ: «Ɛɛn fɔ koni, penjara leyaraga ka pye ɲa yeri, wi daga mbege ɛ. Kasha ka pye ɲa yeri, wi daga mbege ɛ fun. Tokobi woro ɲa yeri, wi daga mboo derigbɔgɔ ki pɛrɛ mbe wa lo.

³⁷ Katugu mila ki yuun ye kan, fɔ sɛnrɛ nda tì yɔnlɔgɔ wa Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ sɛwɛ wi ni na kanɲgɔlɔ ma yo fɔ: <Pòo jate kapere pyefenne wo wa,>† ti daga mberi yɛɛ yɔn fili. Kaselege yi, sɛnrɛ nda fuun tì yɔnlɔgɔ na kanɲgɔlɔ, ti yaa ti yɛɛ yɔn fili.»

³⁸ A wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pè sho fɔ: «We Fɔ, wele, tokobi shyen ɲa!» A wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ɛɛn, kì yala ma.»

*Zhezu wila yɛnri
wa Oliviye tire yanwiga ki na
(Mati 26.36-46; Maki 14.32-42)*

³⁹ A Zhezu wì si yiri wa go, mɛɛ kari wa Oliviye tire yanwiga ki na, paa yɛgɛ ɲga na wila pye naga piin faa we. A wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pè si taga wi na.

⁴⁰ Naa pàa ka saa gbɔn wa, a wì si pe pye fɔ: «Ye bala yaa Yɛnɲɛɛ li yɛnri, janɲo yaga ka ye wamawelewe mbe kapege pye.»

⁴¹ A wì si yiri le pe tanla mɛɛ kari yɛgɛ jɛnri, paa lere ma kaa funɲɔrɔgɔ wa ki fogo ki ma pye yɛgɛ ɲga na we. A wì si kanɲguuro kan ma Yɛnɲɛɛ li yɛnri ma yo fɔ:

† 22:35 22:35: Luki 9.3 † 22:37 22:37: Eza 53.12

⁴² «Na To Yenɲele, na kaa pye maa ki jaa, ki jɔlɔgɔ ɲga ki lali na ni. Eɛn fɔ, mi woro nala nandanwa kala lo jaa, fɔ mboro wolo lo.»

⁴³ [Kona, a mɛrɛgɛ wà si yiri wa yenɲele na ma pan maa yɛɛ naga wi na, mɛɛ fannɲa le wi ni.

⁴⁴ A lawɔɔ si pan Zhezu wi yeri. A wì si ka taga wi Yenɲele yenrɛwɛ pi na naa. Kona, a kafugo ki nɛɛ wi wuun ma kanɲa paa kasanwa† yen na soolɔ le tara.]

⁴⁵ Naa wìla kaa Yenɲele li yenri, a wì si yiri, mɛɛ songɔɔ wa wi fɔrɔgɔfenne pe tanla, mɛɛ saa pe ta paa wɔnlɔ yesanga ki kala na.

⁴⁶ A wì si pe pye fɔ: «Yaa wɔnlɔ jate! Ye yiri yaa yenri, janɲo yaga ka ye wamawelewe mbe kapege pye.»

Pàa Zhezu wi yigi

(Mati 26.47-56; Maki 14.43-49; Zhan 18.3-11)

⁴⁷ Ma Zhezu wi ta wìla pye na para bere, a janwa wà si gbɔn wa wi na. Zhudasi ɲa wìla pye fɔrɔgɔfenne pe ke ma yiri shyen wa, wo wìla keli pe yɛgɛ. A wì si fulo Zhezu wi tanla mbe magala wi ni mboo shari.

⁴⁸ A Zhezu wì suu pye fɔ: «Zhudasi, mà pan mbe magala Lere wi Pinambyɔ wi ni mboo shari, mbe ta mboo le kɛɛ wi le?»

⁴⁹ ɲga ki mbaa pye Zhezu wi na, naa wi pinleyɛɛnlɛ pàa kaa ki yan, a pè suu yewe ma yo fɔ: «We Fɔ, waa gbɔn we tokobiye pe ni le?»

⁵⁰ Pe ni, a nunɲba si saraga wɔfenne to wi tunmbyee wi kalige nunɲbolo li gbɔn ma li laga.

† 22:44 22.43-44: Verise 43 mbe gbɔn 44 pe woro sewɛɛle pele ni.

51 Eɛn fɔ, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yege yaga ma.»

A wì si jiri ki naɲa wi nuɲgbolo li na, ma suu sagala.

52 A Zhezu wì sigi yo saraga wɔfenne teelee, naa sherigo gbɔɔ welefenne teelee konaa tara ti leleele pe kan fɔ: «Yè pan na kɔɔɔ tokobiye naa kanɲgire ni, mbe pan mbanla yigi ndeɛ benɲanri pyefɔ wi mi ke?»

53 Pilige pyew mila pye ye ni wa sherigo gbɔɔ, ye sila silan yigi! Eɛn fɔ, ye sanga wowi ɲa wì gbɔn yeɛn. Ko sanga wo wì yen wɔwɔ fanɲga ki woo.»

Pyeri wila je Zhezu wi na

(Mati 26.57-58,69-75; Maki 14.53-54,66-72; Zhan 18.12-18,25-27)

54 Kona, a pè si Zhezu wi yigi, mɛɛ kari wi ni wa saraga wɔfenne to wi go. Pyeri wila taga Zhezu wi na, ma lali wi ni.

55 Pàa kason gberi wa saraga wɔfenne to wi laga nandogomɔ, ma cɛn maga maga. A Pyeri wì si saa cɛn wa ko leele poro ni.

56 A tunmbyee jele wà suu yan wì cɛn le kason ki tanla, ma suu yengele ke kan wi na naa wele, ma sho fɔ: «Ki naɲa ɲa, wila pye wi ni fun!»

57 Eɛn fɔ, a Pyeri wì si je ma yo fɔ: «Jelepyɔ, mi sigi naɲa ɲa wi jɛn.»

58 Sanni jenri naa, a lere wà si Pyeri wi yan, ma sho fɔ: «Mboro fun ki leele wo wawi mboro!» A Pyeri wì sigi naɲa wi pye fɔ: «Wo wa ma mi!»

59 Naa leri nuɲgba si la kaa toro, a wà sigi yo naa maga filige ɲgbanga fɔ: «Kaselege ko na,

ki naŋa ŋa, wìla pye wa wi ni fun, katugu Galile tara fenne woo wì.»

⁶⁰ A Pyeri wì sho fò: «Senre nda maa yuun yeɛ, mi woro nari nuru.»

Le ki yongolo nungba ke ni, maa ta wìla pye na para bere, a ngopolo wì si gbele.

⁶¹ A we Fò wì si kanŋa, mee wi yengɛɛ ke kan Pyeri wi na naa wele. We Fò wìla Pyeri wi yeri senre nda ni, a wì si nawa to ti na, fò: «Nala sanni ngopolo wi sa gbele, ma yaa ki yo mbege filige mbe sa ta yosaga taanri mbe yo mee na jen†.»

⁶² A Pyeri wì si yiri wa funwa na, ma gbele fò jɛŋɛ.

*Leele pàa Zhezu wi tɛgɛɛ,
maa gbɔn*

(Mati 26.67-68; Maki 14.65)

⁶³ Zhezu wìla pye nambala mbele keɛ, poro la pye na tɛgɛ wi na, naa gbɔn.

⁶⁴ Pàa wi yege ki fo mbolo ni, neɛ wi yewe na yuun fò: «Yenɛɛ li yon senre ti yo, ma gbɔnfò wi mege ki naga we na.»

⁶⁵ Pàa pye na senpere ta yege yuun wi na naa legerɛ.

*Pàa kiti kɔn Zhezu wi na
wa kiti kɔnfenne ngbelege
ki yege sɔgɔwɔ*

(Mati 26.59-66; Maki 14.55-64; Zhan 18.19-24)

⁶⁶ Naa laga kila kaa laga, a tara ti leleɛɛ, naa saraga wofenne teele pe ni, konaa lasiri sewɛ jenfenne pe ni, pè si pe yeɛ gbogolo, mee pan

† 22:61 22.61: Luki 22.34

Zhezu wi ni wa pe kiti kɔnfɛnnɛ ɲgbelege ki yɛgɛ sɔgɔwɔ.

⁶⁷ A pɛ suu yewe ma yo fɔ: «Na kaa pye Kirisi wowi mboro, ki yo we kan!»

A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ali na mi kaga yo ye kan, ye se taga ki na.

⁶⁸ Na mi ka si ye yewe, ye sanla yɔn sogo.

⁶⁹ Εεν fɔ, mbege le nala wo na, *Lere wi Pinambyɔ wi yaa cɛn wa Yɛnɲɛle na yafɔ li kalige kɛɛ ki na.*»†

⁷⁰ Kona, a pe ni fuun pɛ sho fɔ: «Ki cɛn ma yɛn Yɛnɲɛle li Pinambyɔ kɛ?»

A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yège yo, wowi mi we.»

⁷¹ Kona, a pɛ sho fɔ: «We woro na sɛrɛfɔ jaa naa. Wèri logo wo jate wi yɔn.»

23

*Pàa kari Zhezu wi ni
wa Pilati wi yeri*

(Mati 27.1-2,11-14; Maki 15.1-5; Zhan 18.28-38)

¹ A janwa wi ni fuun wì si yiri, mɛɛ kari Zhezu wi ni wa kumanda Pilati wi yeri.

² Wama, a pe nɛɛ бага wi na, na yuun fɔ: «Wè saa ki naɲa ɲa wi ta wi yɛn na we tara woolo pe fanla na pe punɲgu, ma yo pe yiri pe je paga kaa wunlumbolo to wi nizara wi woo. Wì yo wo jate wi yɛn Kirisi, fɔ wi yɛn wunlunaɲa wa.»

³ Kona, a Pilati wì suu yewe ma yo fɔ: «Mboro ma yɛn Zhufuye pe wunlunaɲa we le?» A Zhezu wì suu pye fɔ: «Koyi ɲga mà yo we.»

† 22:69 22:69: Dani 7.13; Yuuro 110.1

⁴ A Pilati wì si saraga wɔfenne teelee poro naa janwa wi pye fɔ: «Mii kajɔɔgɔ kpɛ yan ki naɲa ɲa wi na.»

⁵ Ξεν fɔ, a pè si yanra senre nunɲba ti na, ma yo fɔ: «Wi yen na leele pe sunnu na pe waa wi nagawa senre ti ni. Wìgi ɛ wa Galile tara, ma toro fɔ wa Zhude tara ti ni fuun ti ni, ma pan ma gbɔn fɔ lagame.»

*Pàa kari Zhezu wi ni
wa Erɔdi yeri*

⁶ Naa Pilati wìla kaa Galile mɛge ki logo, a wì si pe yewe, na kaa pye Zhezu wi yen Galile tara fenne woo.

⁷ Naa wìla kaa ki logo ma yo Erɔdi wìla pye tara nda go na pa Zhezu wìla yiri wa, a wì suu torogo wa Erɔdi wi yeri. Ki piliye yi ni, kila yala Erɔdi wìla pye wa Zheruzalemu fun.

⁸ Naa Erɔdi wìla kaa Zhezu wi yan sanga ɲa ni, a kì si tanla wi ni fɔ jɛɲge; katugu wìla Zhezu wi tinme ta, nɛɛ ki jaa[†] mboo yan yenle ni maga yigi fɔ wagati titɔnlɔwɔ ni. Wìla pye naga jate mboo yan wìla kafɔnnɔ la piin.

⁹ Wìla Zhezu wi yewe maa jogori senlegere ni. Ξεν fɔ, Zhezu wi sila wi yɔn sogo senpyɔ nunɲba ni.

¹⁰ Saraga wɔfenne teelee poro naa lasiri sɛwe jɛnfenne pe ni, pàa pye ma yere wa, na бага wi na ɲgbanga.

¹¹ A Erɔdi wo naa wi sorodasheelee pe ni, pe nɛɛ wi tifaga, na tɛge wi na, mɛɛ wunlumbolo

[†] 23:8 23.8: Luki 9.9

yaripogo tiyongo ka le wi kan, mee wi songoro naa wa Pilati wi yeri.

¹² Ki pilige ki ni, Erōdi naa Pilati paa weenre le pe yee ni. Ma si yala, paa pye ma pe yee mben faa.

Paa yo pe Zhezu wi gbo

(Mati 27.15-26; Maki 15.6-15; Zhan 18.39-19.16)

¹³ A Pilati wi si saraga wofenne teele poro naa fannga fenne pe yeri, naa leele sanmbala pe ni ma pe gbogolo,

¹⁴ mee pe pye fo: «Ki nanja na, ye pan wi ni na korogo ma pan mala pye ma yo wi yen na leele pe fanla. Wi si na, muu yewe ye ni fuun ye yege na. Kapere nda fuun ye бага wi na ma yo wi pye, mii ka yan wi pye.

¹⁵ Erōdi fun, wii kapege jen wi na, nga wi pye; katugu wuu songoro laga we kan. Yege wele, wii kala la pye, na li daga poo gbo.

¹⁶ Ki kala na, mi yaa ti poo gbɔn sapige ni, mbe suu wa.»

¹⁷ [Kila pye Paki feti pyew, Pilati wila daga mbe kasopiile nungba wa pe kan.]

¹⁸ Een fo, a pe ni fuun pe nee gbele ngbanga ja, na yuun fo: «Ki nanja na wo kan poo gbo, ma Barabasi wo wa!»

¹⁹ Ma si yala, Barabasi wo la ye wa kaso, katugu wila yiri ma je wa ca nawa, ma lere gbo.

²⁰ Pilati wo la pye naga jaa mbe Zhezu wo wa. A wi si senre ti le naa, ma para janwa wi ni.

²¹ Een fo, a pe si gbele ngbanga maa pye fo: «Wi kan tiparaga na! Wi kan tiparaga na!»

22 A Pilati wì si sɛnrɛ ti ɛ naa taanri wogo ki na, mɛɛ pe yewe ma yo fɔ: «Yingi kapege wì pye! Mii kala la jɛn wi na, na li daga poo gbo. Ki kala na, mi yaa ti poo gbɔn sapige ni, mbe suu wa.»

23 Ɛɛn fɔ, a pè si koro na gbele naa ngbanga, ma yo pe Zhezu wi kan tiparaga na, a gbelege ngbanga kì si fannga ta Pilati wi na.

24 Kì kaa pye ma, a Pilati wì si yere ki yerewe mbe nga pàa pye na jaa ki pye.

25 Na wila yiri ma je ma lere gbo, a pò le kaso, a wì si wo wa, wo na pàa pye na jaa we. A wì si Zhezu wo le pe kɛɛ poo pye pe pyewe.

*Pàa Zhezu wi kan tiparaga na
(Mati 27.32-44; Maki 15.21-32; Zhan 19.17-27)*

26 Naa pàa kaa na kee Zhezu wi ni, a pè si fili Sireni ca fenne nanɔ wa ni. Wila yiri kɛɛ na paan. Pàa pye naa yinri Simɔ. A pè si wo yigi ma yo wi Zhezu wi tiparaga ki tugo wi taga ki ni wi pungo na.

27 Janwa gbɔɔ là la taga Zhezu wi na konaa jɛɛɛ legɛɛ pele ni. Ki jɛɛɛ pàa pye na gbele na kawa Zhezu wi kala na.

28 A Zhezu wì si wa ma kannga, mɛɛ pe pye fɔ: «Yoro Zheruzalɛmu jɛɛɛ wele, yaga kaa gbele mi kala na. Yaa gbele ye yɛɛ wogo konaa ye piile wogo ko kala na.

29 Katugu piliye ya wa na paan, pe yaa kaa yuun fɔ: <Jɛɛɛ mbele pe woro na siin, naa mbele pe fa se faa konaa mbele pe fa yinne kan piile yeri, fɛrɛwɛ yɛn pe woo.>

³⁰ Kona, leele pe yaa kaa ki yuun *yanwira ti kan fɔ: Yanwira, ye toori we na; mbaa ki yuun tinndiye pe kan fɔ: Ye we lara!*[†]

³¹ Na pe kaa ki piin tige tipirige[†] ko na yɛɛn, tiwaga ko wogo ko yaa ka pye mɛɛ?»

³² Pàa kari nambala kapere pyefenne shyen ni fun, mbe sa pe pinle mbe pe gbo ja Zhezu wi ni.

³³ Naa pàa ka saa gbɔn wa laga nga pàa pye na yinri «Yungɔrɔɔ laga» ki na, a pè si Zhezu wi kan wa tiparaga ki na konaa kapere pyefenne shyen pe ni. Nunɔba la pye Zhezu wi kalige kɛɛ ki na, sanɔa wila pye wi kameɲɲe kɛɛ ki na. ³⁴ A Zhezu wi sho fɔ: «Na To, pe kapere ti kala yaga pe na, katugu nga paa piin pe sigi jɛn.»

A pè si pete gbɔn wi yaripɔɔ ti na, mɛɛ ti yɛɛɛ pe yɛɛ na.

³⁵ Leele pe ni fuun pàa pye ma yere wa na wele. Zhufuye teele pàa pye na tɛɛɛ wi na, nɛɛ yuun fɔ: «Ye wele, wi pele sho! Yinɔ wuu yɛɛ sho ye, na kaa pye wo wi yen Kirisi, ɲa Yenɲɛɛ li wɔ we!»

³⁶ Sorodasheelee fun pàa pye na tɛɛɛ wi na. Pàa fulo wa wi tanla ma duven tangara kan wi yeri wuu wɔ,

³⁷ nɛɛ wi piin fɔ: «Na kaa pye mboro ma yen Zhufuye pe wunlunana, ma yɛɛ sho ye!»

³⁸ Pàa ki yɔnɔɔɔ wa Zhezu wi tiparaga ki go na ma yo fɔ: «Ŋa yɛɛn, wo wi yen Zhufuye pe wunlunana we.»

[†] **23:30 23:30:** Oze 10.8; Naga 9.6 [†] **23:31 23:31:** Tige tipirige ko ki yen Zhezu we, tiwaga ko ki yen Zhufuye woolo wele, pe kotonɔɔɔɔ ki kala na, pe yaa ki kan Ɔɔmu tara fenne pe kapere ti kayanɔa wɔ pe ni.

³⁹ Kapere pyefenne mbele pàa kan tipaara ti na, nunḡba la pye naa tegele na yuun fò: «Mboro ma ma yen Kirisi we! Ma yee sho, ma we sho fun ye!»

⁴⁰ Εν fò, a kapere pyefò sanḡa wì si gbanla wi nimbye wi na, ma yo fò: «Mboro ḡa maa ki jòlòḡ cènle nunḡba ki jòlò, ma woro na fyε Yennele li yegε.

⁴¹ Woro wo na, ndε ki daga we ni, katugu kapere nda wè pye to jòlòḡ ko we yen ki na. Εν fò, ki nanḡa ḡa, wii kapege ka kpe pye.»

⁴² Ko punḡo na, a wì si Zhezu wi pye fò: «Zhezu, na maga ka pan mbe cèn wa ma wunluwò pi ni sanga ḡa ni, ma nawa to na na!»

⁴³ A Zhezu wì suu yòn sogo ma yo fò: «Kaselege ko na, mila ki yuun ma kan, nala ma yaa pye na ni wa Yennele li lajenge ki ni†.»

Zhezu wi kunwò we

(Mati 27.45-56; Maki 15.33-41; Zhan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Yònlòfugo ko kila pye na kee sa gbòn, a yònlò kì si ye. A wòwò pì si ye wa ki tara ti lagapyew ki ni, fò ma saa gbòn yònlòparaga ki na. Paraga ḡa pàa pò ma sherigo gbòḡo ki kòn shyen, a kì si wali wa ki nandogomò.

⁴⁶ A Zhezu wì si gbele ḡgbanga ma yo fò: *Na To, mila na yinne li nii ma keε.†*

Naa wìla kaa to yo, a wì si ku.

⁴⁷ Naa Ḷromu tara sorodasheelee tojεε wìla kaa ko yan ma, a wì si Yennele li gbòḡo, ma yo fò: «Kaselege ko na, ki nanḡa ḡa, lesinḡe lawi.»

† **23:43 23:43:** 2 Koren 12.4; Naga 2.7 † **23:46 23:46:** Yuuro 31.6

⁴⁸ Janwa ña fuun wila pan ma gbogolo wa naga kala li wele, ñga kila pye, naa pàa kaa ki yan, a pe nɛɛ songɔɔ, na pe kotoɔo ti gbɔɔn yesanga ki kala na.

⁴⁹ Zhezu wi jɛnfɛnnɛ pe ni fuun pàa pye ma yere wa lege, nɛɛ ki kala li wele konaa jɛɛɛ mbele fuun pàa taga wi na ma yiri wa Galile† tara pe ni.

Pàa Zhezu gboo wi le

(Mati 27.57-61; Maki 15.42-47; Zhan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wa Zhufuye ca ñga pàa pye na yinri Arimate, naña wà la pye wa, pàa pye naa yinri Zhozefu. Ki naña wila pye lejɛnnɛ ma sin, na Yenɛɛɛ li wunluwɔ pi singi pi pan. Wila pye kiti kɔnfɛnnɛ ñgbelege ki woo wa. Ɛɛn fɔ, kiti kɔnfɛnnɛ sanmbala ñga pàa yere ki na ma pye, wi sila yenɛ ki na.

⁵² A wì si kari Pilati wi kɔɔɔɔ, ma saa wi yenri Zhezu gboo wi ni.

⁵³ Ko punɔo na, a wì si saa Zhezu gboo wi tirige wa tiparaga ki na, maa fo parifige ni, mɛɛ saa wi le fanga ka ni, pàa ki kɔn walaga na. Fanga fɔnnɔo layi, pe sila gboo le wa ki ni faa.

⁵⁴ Warijuwan lawi, cɛnpilige ki lesanga wo wila pye na jaa mbe gbɔn.

⁵⁵ Jɛɛɛ mbele pàa yiri wa Galile tara, ma pan Zhezu wi ni, pàa taga Zhozefu wi na ma saa fanga ki wele konaa yeɛɛ ñga na pàa Zhezu gboo wi le we.

⁵⁶ Ko punɔo na, a pè si songɔɔ wa pe yinɛ, mɛɛ saa latikɔɔo nuwɔ taan naa sinme nuwɔ

† 23:49 23:49: Yuuro 38.12; Luki 8.2

taan gbegεε, mbe ka sari gbɔn Zhezu gboo wi na.

Naa cɛnpilige kila kaa gbɔn, a pè si cɛn ma wogo, paa yege nga na Yenηεε li ηgasele làa ki naga† we.

24

*Zhezu wila yen ma yiri
wa kunwɔ pi ni*

(Mati 28.1-10; Maki 16.1-8; Zhan 20.1-10)

¹ Yapelege ki pilige konɔbanna† ki na, yirifaga ki na, a ki jεεε pè si kari wa fanga ki yɔn na pe sinne nuwɔ taan mba paa gbegεε pi ni.

² A pè si saa sinndelingbɔgɔ nga paa tεge ma fanga ki yɔn ki tɔn, ki yan pεge konɔgo maga laga wa ki yɔn na.

³ A pè si ye wa fanga ki nawa, εen fɔ, pe sila we Fɔ Zhezu wi gboo wi yan wa.

⁴ A pe nεε pe yeε yewe ki wogo ki ni, a nambala shyen pèle si pe yeε naga wa pe na. Pe yaripɔɔ tila pye ma filige na yengεε fɔ jεngε.

⁵ A jεεε pè si fyε fɔ jεngε, mεε pe yeε ti sogosogo. A ki nambala pè si pe pye fɔ: «Yingi na, a ye nεε ηa wi yen yinwege na wi lagajaa wa kuulo pe sogɔwɔ?

⁶ Wi woro laga, wì yen ma yiri wa kunwɔ pi ni. Sanga ηa ni wila pye wa Galile tara, senre nda wila yo ma ye kan, ye nawa to ti na!

⁷ Wila yo fɔ: ‹Ki daga pe Lere wi Pinambyɔ wi le kapere pyefenne pe kεε, poo kan tiparaga na,

† 23:56 23:56: Eki 20.8-10 † 24:1 24:1: Maki 16.2

ki pilige taanri wogo wii yen wi yiri wa kunwo pi ni†.» »

⁸ Kona, a pè si nawa to Zhezu wi senyoro ti na.

⁹ A pè si yiri wa fanga ki tanla, mɛɛ saa ki yɛɛɛ yo ma Zhezu wi pitunmbolo kɛ ma yiri nunɔɔba pe kan konaa leele sanmbala pe ni.

¹⁰ Jɛɛɛ mbele pàa yiri wa fanga ki yɔn na, pe mɛɛ tori nda yɛɛn we: Mari ɲa wì yiri wa Magidala ca, naa Zhani, naa naɲa ɲa pàa pye na yinri Zhaki† wi nɔ Mari wi ni konaa jɛɛɛ pele ni naa. A poro fun pège senre ti yo pitunmbolo pe kan.

¹¹ Ɛɛn fɔ, ki senre tila pye pitunmbolo pe yɛɛɛ na paa senre faa yen. Pe sila taga ti na.

¹² [Konaa ki ni fuun, a Pyeri wì si yiri ma fe ma kari wa fanga ki yɔn, mɛɛ fɔli ma wele wa ki nawa, mɛɛ parisanyɛɛɛ to ɔɔ to yan wa. Ko punɔɔ na, a wì si songɔɔ ma kari wi go. Nga kila pye, kila wi pari†.]

*Kala na làa pye
wa Emawusi konɔ li na
(Maki 16.12-13)*

¹³ Ki pilige nunɔɔba ki ni, Zhezu wi fɔɔɔɔfɛnnɛ shyen la pye na kee ca ka ni, pege yinri Emawusi. Ko naa Zheruzalemɛ ca ki ni ti mbaa culo kɛ ma yiri shyen yɔn ko tin ti yɛɛ ni.

¹⁴ Kagala ɲgele kàa pye, koro senre pàa pye na yuun na kee.

† 24:7 24:7: Luki 9.22-23 † 24:10 24:10: Luki 8.2; Mati 27.56pe wele. † 24:12 24:12: Ki verise ɲa wi yen sɛwɛɛɛ pe ni fuun pe ni ndɛɛ nunɔɔba. Zhan 20.6-7wi wele.

¹⁵ Ma pe ta pàa pye na para na kendige woo pe yεε ni na kee, a Zhezu wo jate wì si fulo pe tanla, mεε pinle pe ni na kee.

¹⁶ Pàa pye naa yaan, εεn fɔ, yaraga kà la pe yεε kɔn, pe sila wi jɛn.

¹⁷ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yiŋgi kendige yaa woo, na tanri na kee?» Kona, a pè si yere yesanga ni.

¹⁸ Pe ni, nunɔba la pye wa, pàa pye naa yinri Kilewopasi. A wo suu pye fɔ: «Mboro nunɔba ma yɛn laga Zheruzalemu, mεε kagala ngele kè pye piliye yan yi ni ke jɛn!»

¹⁹ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yiŋgi kagala wεle koro?»

A pè suu pye fɔ: «Ŋga kì pye Nazareti ca fenne Zhezu wi na we. Yennεle yɔn senre yofɔ wo wa lawi. Wila pye fanɔga ni wa wi kapyegele koro naa wi senyoro ti ni Yennεle lo naa leele pe ni fuun pe yεε na.

²⁰ We saraga wɔfenne teele poro naa we fanɔga fenne pe ni, pòo le Ɔromu tara fenne pe keε ma yo wi daga poo gbo. A pòo kan tiparaga na.

²¹ We jigi wila pye ki na ndεε wo wi yaa Izirayeli woolo pe go sho. Koonɔga ki kagala kè pye, nala wi yɛn ki pilige taanri.

²² Konaa ki ni fuun, jεεle mbele laga we sɔɔwo pèle pan ma we kan waa kawa. Nala yirifaga ki na, pè kari na wa fanga ki yɔn na.

²³ Pee sa gboo wi ta wa fanga ki ni. Pe yere pan ma we pye ma yo mεεgeye pele pè yεε naga pe na wa. A mεεgeye pège yo pe kan ma yo wi yɛn yinwege na.

24 Kì pye ma, we ni, pèle kari na wa fanga ki yon na ma saa ki yan paa yege nga na jeele pè pan maga yo we. Een fò, pee gboo jate wo yan wa.»

25 Kona, a Zhezu wì si pe pye fò: «E, ye yen kambajenmbele! Ye woro na tari Yenhele yon senre yofenne pe senyoro ti na fyafyaw!

26 Pa ki sila daga Kiriwi wi jolo yeen wii ye wa wi gbogwo pi ni wi le?»

27 Ko pungo na, senre nda fuun tila yonlogo wi kanngolo wa Yenhele senre sewe wi ni, a wì siri korò wi naga pe na. Maga le wa Moyisi seweele pe na, ma saa gbòn fò wa Yenhele yon senre yofenne pe ni fuun pe woolo pe na†.

28 Naa paa kaa yongo ca nga paa pye na kee ki ni, a Zhezu wì sigi pye ndee wila toro na kee yege.

29 Een fò, a pè suu yenri ma yo fò: «Koro laga we ni, yonlo kila kee sa to makò. Yembinè laa woo.»

Kì kaa pye ma, a wì si ye ma saa tugu pe na.

30 Naa paa kaa cen na nii wo naa poro ni, a wì si buru le ma Yenhele li shari, mee wi koonlo maa kan pe yeri†.

31 Kona, a pe yengele kè si yenge pe na, a pè suu jen. Een fò, a wì si kò le pe na le ki yongolo nungba ke ni.

32 Kona, a pe nee pe yee piin fò: «Jaga ko kì ti sanga na ni wì pye na para we ni wa konò, na Yenhele senre ti korò wi yuun we kan, we nawa pi ja yinngi na ma!»

† 24:27 24:27: Dete 18.15-18; Yuuro 22.2-9; Eza 53 † 24:30 24:30: Mati 14.19

³³ Le ki yongolo nungba ke ni, a pè si yiri ma songoro wa Zheruzalemu, ma saa pitunmbolo pe ke ma yiri nungba pe yan pè gbogolo, poro naa pe pinleyeenle pe ni.

³⁴ A poro si pe pye fo: «Kaselege yi, we Fo wi yen ma yiri wa kunwo pi ni. Wuu yee naga Simo† wi na.»

³⁵ Nga kila pye pe shyen pe na wa konɔ, konaa yee nga na paa Zhezu wi jen wa buru koonlosaga, a pè sigi yee yo ma pe kan.

*Zhezu wila wi yee naga
wi forogofenne pe na
(Mati 28.16-20; Maki 16.14-18; Zhan 20.19-23;
Kapye 1.6-8)*

³⁶ Maga ta paa pye na para bere, a Zhezu wo jate wi si yiri le pe na, ma yere wa pe sogowo, mee pe shari ma yo fo: «Yeyinnge ki pye ye ni!»

³⁷ A pe sunndoro ti si kon pe na, a pe nee fye; katugu paa ki yan ndee gboo yinne paa yan.

³⁸ A Zhezu wi si pe pye fo: «Yingi na, a ye jatere wi si piri ye na. Yingi na, a ye jatere wi nee ye koon shyenzhyen!

³⁹ Yanla keyen yo naa na tooro ti wele, yege jen ye yo fo mi jate muwi! Ye jiri na na ye wele, katugu wire naa kajelege na pye gboo yinne li ni, paa yee nga na ye yen nari yaan na ni we.»

⁴⁰ Naa wila kaa to yo ma, a wi suu keyen naa wi tooro ti naganaga pe na.

⁴¹ Nayinme ndorogo ki na, konaa naa kila pe pari ki kala na, pe sila ya taga ki na mbe yo wowi.

† 24:34 24.34: 1 Koren 15.5

Ki kaa pye ma, a Zhezu wì si pe yewe ma yo fo: «Yaakaga yen laga ye yeri le?»

⁴² A pè si ngbankaala kɔnlo kan wi yeri.

⁴³ A wì sili shɔ mali ka le pe yege na.

⁴⁴ Kona, a wì si pe pye fo: «Sanga ña ni mi yen ye ni, senre nda mɪla yo ye kan tori nda fo: Kagala ngele fuun kè yɔnlogɔ na kanngɔlo wa Moyisi lasiri wi ni, naa Yenñele yɔn senre yofenne pe seweɛle pe ni, naa Yenñele gbɔgɔyuuro sewe wi ni, ke daga mbe pye mbe ke yeɛ yɔn fili.»

⁴⁵ Kona, a wì si tijinliwe kan pe yeri pe ta pe Yenñele senre sewe wi koro jen.

⁴⁶ A wì si pe pye fo: «Ki yen ma yɔnlogɔ ma yo fo: Kiri si wi daga mbe jolo mbe ku, ki pilige taanri wogo, wii yen wi yiri wa kunwo pi ni.

⁴⁷ Pe yaa kaa ki yari tara woolo pe ni fuun pe kan wi mege ki na, fo ki daga pe pe kapere ti jen peri yaga, jango ti kala mbe yaga pe na. Pa pe yaa kaga le wa Zheruzalemu.

⁴⁸ Yoro wo na, ye yen ki kagala ke serɛfenne.

⁴⁹ Ye wele, na To wila yarikanga nga yɔn folo kon mbe kan, mi yaa ki torogo ye kan. Eɛn fo, ye daga mbe koro wa ca nawa fo naayeri fannga ki sa tigi ye na ki ye ye ni.»

*Zhezu wila kari wa Yenñele na
(Maki 16.19-20; Kapye 1.9-11)*

⁵⁰ Ko pungo na, a Zhezu wì si kari pe ni wa ca ki pungo na, wa Betani yɔn ki na, mee wi keyen yi yirige ma duwaw pe na.

⁵¹ Maa ta wila pye na duwaw pe na, a wì si kaa yiri le pe tanla, mee kari wa yenñele na.

⁵² A pè suu gbogo, mɛɛ sɔngoro nayinmɛ coli wa Zheruzalɛmu.

⁵³ Sanga pyew pàa pye wa sherigo gbogo ki ni, na Yennɛɛ li gbogo.

clvi

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8